

zenekar

2007/2

A Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének, valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének közös lapja.

XIV. évfolyam 2. szám

<http://www.hungorchestras.com/>

FOTÓ: NEUBAUER RUDOLF

A MÁV SZIMFONIKUS ZENEKAR LIGETI ANDRÁS VEZÉNYLETÉVEL
A MAGYAR SZIMFONIKUS KÖRKÉPEN

- Átalakul a Magyar Rádió
- Magyar vezetőségi tagot választott egy világszervezet
- Önszegélyező alap

nka
Nemzeti Kulturális Alap

ZENEI KÖZÉLETÜNK

KALENDÁRIUM

4 | A közelmúlt és a közeljövő zenei hírei, eseményei.
(Összeállította: Bilkei Éva)

A KULTÚRPONT IRODA HÍREI

6 |

MAGYAR RÁDIÓ

A zenei együttesek élére menedzserigazgatót keresnek

7 | A következő időszakban jelentős átalakuláson megy keresztül a Magyar Rádió, hiszen mindhárom adó átalakul, és a költségvetés 30 százalékos csökkenése körülbelül egyharmadnyi létszámléptéssel is jár. A Bartók adónál a kitűzött célok között a hallgatottság növelése, a fiatalosabb, lendületesebb hangvétel megteremtése szerepel. (Réfi Zsuzsanna)

DANUBIA

Önkormányzati segítség a Danubia Szimfonikusoknak

11 | Közhasznú társaságot alapított Óbudával a Danubia Szimfonikus Zenekar. A III. kerület önkormányzati képviselői megszavazták, hogy 2007. januárjától 3 millió forintos alaptőkével az együttesből kht. alakuljon. (Réfi Zsuzsanna)

PORTRÉ

Egy csellista „Bloomingtonestről”

12 | A MÁV Szimfonikus Zenekar 2007. január 23-án a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben Ligeti András vezényelte koncertjének szólócsellistája Gary Hoffman Párizsban élő csellóművész volt, aki 1986-ban – első amerikaiként – megnyerte a Párizsi Nemzetközi Rostropovics Gordonkaversenyt. (Szőke Cecília)

Csúcstartó portál, új ötletek – lendületben a Fidelio

14 | Internetes portál, adatbázis, ingyenes programmagazin, klub, és még számos dolog, amit a Fidelio szó takar. Mára nincs olyan zene iránt érdeklő ember – legyen laikus, vagy szakmabeli –, aki ne ismerné ezt a kiindulási pontot, amely néhány év alatt nélkülözhetetlen kommunikációs- és információs központtá nőtte ki magát. (Bilkei Éva)

SZÖVETSÉG ÉS SZAKSZERVEZET

Magyar vezetőségi tagot választott egy világszervezet

15 | A világ legrangosabb előadó-művészeti intézményeit és meghatározó személyiségeit tömörítő Nemzetközi Társaság az Előadó-művészetért (ISPA) éves közgyűlésén egyhangúlag a tisztagú igazgatótanácsának tagjává választotta Kovács Gézát, a Nemzeti Filharmonikusok főigazgatóját. A döntéshozó testületbe ezzel a szervezet történetében először került közép-európai művészeti szakember. (Bilkei Éva)

Tanulmányút Finnországban

16 | 2006 januárjában Budapesten tartotta soros ülését az Európai Unió „Társadalmi Párbeszéd az Előadó-művészetben” elnevezésű munkabizottsága. A konferenciát követően – épp Kovács Géza kezdeményezésére, egy csereprogram keretében, melyet az unió finanszírozott –, a Szövetség lehetőséget kapott arra, hogy néhány főt tanulmányútra küldjön valamelyik régi tagországba. (Lendvai György)

Önsegélyező alap táppénz- és nyugdíj-kiegészítő segéllyel

17 | Hosszas előkészítő munka, számos egyeztetés és tárgyalás után, ha 2007. március 7-én a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének elnöksége elfogadja, akkor megszületik a szervezet önsegélyező alapja. (Réfi Zsuzsanna)

KRITIKA

Hangversenykritika – Magyar Szimfonikus Körkép

20 | A tavalyi (bevált) kísérlet idén folytatódott, újra lehetőség nyílt a hazai szimfonikus zenekarok számára, hogy közös rendezvénysorozat keretében megmutatkozzanak. A hangsúly ismét a közönsön van, hiszen elenyészően kevés az olyan együttes, amely kizárólag ilyenkor lép fel a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben. Az idei szezonban 15-re nőtt a résztvevők száma. (Fittler Katalin)

ZENETÖRTÉNET

Reményi Ede

28 | Lapunk 1998. évi 3. és 4. számában hosszabb írást közöltünk Reményi Ede hegedűművészről, amit most további forrással egészítünk ki. (Rakos Miklós)

MŰHELY

125 ÉVE SZÜLETETT KODÁLY ZOLTÁN

Kodály Zoltán zenepedagógiai koncepciójának sorsa a XXI. századi magyar általános oktatásban és lehetséges szerepe a közönség utánpótlásban

33 | A koncertlátogatók átlag-életkorának növekedése ismét ráirányítja a szakma figyelmét a közönség-utánpótlás kérdésre. A klasszikus zenekultúrát ismerő és szerető közönség nélkül elvesztik létjogosultságukat az előadóművészek és a szimfonikus zenekarok is!

Zene műfaji korlátok nélkül

36 | A Budapest Pops Orchestra fiatal zeneművészekből álló szimfonikus zenekar. Évek óta járja az országot, s viszi közel a gyerekekhez, fiatalokhoz a Zenét. Nem néma áhitatban, hanem aktív közreműködőként, játékos feladatok megoldásával vonja be a fiatal közönséget egy olyan világba, amely addig talán idegen volt számukra. (Szőke Cecília)

Rádió, iPod vagy koncert?

38 | A rádió jövőbeni szerepe a zenekultúrában
A privát lemez- ill. CD-gyűjtemény és az egyéni hangverseny- illetve operalátogatás klasszikus versenytársai a rádiónak. A fiatalabb generáció hozzá van szokva ahhoz, hogy a zenehallgatás helyét és idejét maga határozza meg. Milyen szerepet képes a rádió a jövőben a klasszikus zene terjesztésében betölteni? (Ekkehardt Oehmichen/Sylvia Feuerstein)

Közönségutánpótlás a Stuttgarter Rádiózenekarnál

42 | A Stuttgarter Rádiózenekar és a Baden-Württembergi Kultuszminisztérium didaktikus együttműködése.
Vegyünk a tanulóknak egy koncert-illetmekódexet, a tanároknak adjunk egy vezérfonalat és állítsuk felvételre a mikrofont, – készen van a zenei ismerterjesztő program! Ha ez nem is ilyen egyszerű, de a Stuttgarter Rádiózenekarnál a rádió bekapcsolódik a zenei ismerterjesztő programba, a mikrofonok a célt szolgálják: munkaeszközök zenészek és diákok számára. (Nicole Dantrimont)

HANGVERSENYNAPTÁR

45 |

MUSICAL LIFE

CALENDAR

4 | Musical news and events of the recent past and the near future.
(Compiled by Éva Bilkei)

NEWS OF THE KULTÚRPONT (CULTURAL CONTACT POINT) OFFICE

6 |

HUNGARIAN RADIO

Manager director sought to head the musical ensembles

7 | In the coming period the Hungarian Radio will undergo a considerable change. All three stations will be transformed and the thirty percent budget reduction entails cutting its work force by about a third. The aim of Bartók station includes, among others, increasing the number of listeners and achieving a more youthful, dynamic tone. (Zsuzsanna Réfi)

DANUBIA

Municipal support to the Danubia Symphonic Orchestra

11 | The Danubia Symphonic Orchestra has entered into an agreement with Óbuda, the third district of Budapest. Members of the local authority have voted for transforming the ensemble to a non-profit company with a capital of 3 million HUF from January 2007 onwards. (Zsuzsanna Réfi)

PORTRAIT

A cellist from "Bloomingpest"

12 | At the concert of the Budapest Concert Orchestra MÁV given on January 23d, 2007 at the Béla Bartók National Concert Hall under the baton of András Ligeti, the violoncello solo was played by the Paris-based cellist Gary Hoffman, the first American to win the 1986 International Rostropovich Violoncello Competition in Paris. (Cecília Szőke)

Record-holder portal, new ideas – Fidelio in full swing

14 | The term Fidelio covers an Internet portal, a database, a free program magazine, a club, and a lot of other things. By now hardly anybody interested in music – whether lay or professional – is unfamiliar with this point of departure that has developed into an indispensable communication and information center within a few years. (Éva Bilkei)

ASSOCIATION AND TRADE UNIONS

Hungarian member in the leadership of the world organization ISPA

15 | The International Society for the Performing Arts (ISPA) representing the best-known performing institutions and the most remarkable personalities of the world has unanimously elected the chief music director of the Hungarian National Philharmonic Orchestra, Géza Kovács to its ten-member board of directors. It is the first time in the history of the Society that a Central European artist occupies this post in the decision-making body. (Éva Bilkei)

A study tour to Finland

16 | The working committee "Social Dialogue in Performing Arts" of PEARLE, the European League of Employers' Association held its meeting in Budapest in January 2006. Following the conference the Association had the possibility – on Géza Kovács's initiative – to send some people on a study tour visiting older member states within an exchange program financed by the European Union. (György Lendvai)

Mutual benefit endowment with sick pay and supplementary pension allowance

17 | If approved by the presidium of the Trade Union of Hungarian Musicians and Dancers on March 7th, 2007, the mutual benefit endowment of the Association will come into being after long preparations, several talks and agreements. (Zsuzsanna Réfi)

CRITIQUES

Concert review – Hungarian Symphonic Panorama

20 | The successful experiment, which started last year to provide Hungarian symphonic orchestras with a possibility for showing their achievements in a series of common events, continues this year. The emphasis is once again on common because only a few ensembles appear at the Béla Bartók National Concert Hall on this occasion exclusively. This season the number of participants has increased to fifteen. (Katalin Fittler)

HISTORY OF MUSIC

Ede Reményi

28 | In the third and fourth issues of 1998 of this periodical a longer article on the violinist Ede Reményi was published to which some further source material is added now. (Miklós Rakos)

WORKSHOP

ZOLTÁN KODÁLY's 125th anniversary of birth

33 | The fate of Zoltán Kodály's music educational concept in the Hungarian general education of the 21st century and its possible contribution to recruiting future audiences
As the average age of concert-goers grows steadily, the issue of recruiting future audiences comes into the musical profession's focus of interest again. Without an audience fond of and familiar with classical music culture, the reason for the existence of performing artists and symphonic orchestras will cease as well.

Music without limitations of genre

36 | The Budapest Pops Orchestra is a symphonic ensemble of young musicians. They have been touring Hungary and bringing music closer to children, young people for years. Instead of demanding rapt attention, they introduce the young audience into a world that has perhaps been alien for them so far by involving them as active co-operators, letting them solve playful exercises. (Cecília Szőke)

Radio, iPod or concert?

38 | Radio's future role in music culture
Private record and CD collections, individual attendance of concerts and operatic performances are the classical rivals to the radio. The younger generation is used to determining on their own the place and time of their music listening. The question is what kind of role radio can play in propagating classical music in the future. (Ekkehardt Oehmichen/Sylvia Feuerstein)

Recruiting future audiences at the Stuttgart Radio Symphony Orchestra

42 | The Stuttgart Radio Symphony Orchestra's didactic co-operation with the Ministry of Education of Baden-Württemberg.
Buy the pupils a handbook of concert etiquette, give the teachers a guide and set the microphone for recording – this is all you need for a music educational program. Although it is not that simple, the radio joins the music education program of the Stuttgart Radio Symphonic Orchestra and the microphones serve the aim they are for: to be tools for musicians and pupils. (Nicole Dantrimont)

CONCERT CALENDAR

45 |

SZÜLETÉSÉNEK 100. ÉVFORDULÓJÁN ünnepi hangversenyt rendezett Ferencsik János karmester emlékére a Magyar Állami Operaház a Művészetek Palotájában. A január 18-i emlékkoncerten a Budapesti Filharmóniai Társaság zenekarát Kovács János vezényelte. A koncert napján Petrovics Emil emléktáblát avatott az Operaház aulájában, ahol átadták a Ferencsik János-emlékdíjat is. Másnap megkoszorúzták a karmester sírját a Farkasréti temetőben, és egykori lakóházán domborműves emléktáblát avattak.

ÉLETÉNEK 86. ÉVÉBEN ELHUNYT PALÁNKAY KLÁRA OPERAÉNEKES. A számos díjat elnyert művész Szenvedélyes Verdi-hősnőket énekelt, életre keltett jó néhány Wagner-alakot is, de leghíresebb alakításai a magyar operairodalomhoz fűződnek. Vele vette először lemezre Ferencsik János A kékszakállú herceg várát, és az ő Judit-alakítása sokáig számított mértékadónak. Tiszteletére az Operaház három előadásos tavaszi bérletet bocsátott ki.

BEMUTATTÁK AZ IDEI KISMARTONI HAYDN-FESZTIVÁL MŰSORTERVÉT. A szeptember 2-16. közötti rendezvényen a romantikát Weber, Mendelssohn, Schumann, Schubert, Liszt, Dvořák, Chopin, Bruckner, Wagner, Berlioz és Rahmanyinov művei képviselik. Halálának 200. jubileumán Beethoven Házszenelés-nyitányát, C-dúr miséjét és a Judas Maccabeus csellóra és zongorára írt variációit is hallhatja a publikum. A házigazda Osztrák-Magyar Haydn Zenekar és Fischer Ádám karmester lesz.

95 ÉVES KORÁBAN ELHUNYT GIAN CARLO MENOTTI. A XX. század egyik legkiemelkedőbb operaszerzője zeneszerzőként, szövegíróként, rendezőként, tanárként és impresszárióként is meghatározó jelentőségű volt, műveit nem csak az operaházak, de a rádiók és a televíziók, sőt a musicalszínházak közönsége is megismerhette.

BUDAPESTEN KEZDTE EURÓPAI TURNÉJÁT ROBERTO ABBADO. A karmester az Egyesült Államok egyetlen hivatásos, s egyúttal a világ egyik legjobb kamarazenekarát, a minneapolis Saint Paul Chamber Orchestrát vezényelte. A zeneakadémiai koncerten Beethoven művei mellett Ligeti György Ramifications című darabja is műsorra került.

STEVE REICH ÉS SONNY ROLLINS KAPJA A SVÉD KIRÁLYI ZENEAKADÉMIA POLAR-DÍJÁT IDÉN. Az egymillió koronás, azaz közel 30 millió forintos pénzjutalommal járó elismerést XVI. Károly Gusztáv svéd uralkodó adja át május 21-én Stockholmban.

SIKERESEN SZEREPELT A HUNGAROTON A MIDEM-EN. Az öt és fél évtizedes múltra visszatekintő lemezkiadó négy lemez-kuriózummal érkezett a Cannes-i vásárra. Carl Stamitz: Duók hegedűre és brácsára (2. rész), Bakfark Bálint művei, Carlo Tessarini: Introduzioni, Az Egri Pertis Duo koncertje Pleyel duplazongorán. A Hungaroton tervei között szerepel két összkiadás is, amelyekkel Bartók és Chopin születésének közeli évfordulóját készül ünnepelni.

REGIONÁLIS MŰVÉSZETI INTÉZMÉNNYÉ SZERETNE VÁLNI A SZÉKELYFÖLDI SZIMFONIKUS ZENEKAR, amely a Hargita és a Kovászna megyei önkormányzat támogatásával így próbálna meg szülőföldjükön tartani a fiatal előadóművészeket, zenészeket, esetleg visszahódítani azokat, akik már elhagyták a térséget.

A MAGYAR RÁDIÓ ÁTADTA A LAJTHA LÁSZLÓ ALAPÍTVÁNNYAL EGYÜTT LÉTREHOZOTT LAJTHA-DÍJÁT a Magyar Kultúra Napja alkalmából. A díjat 1995-ben alapították a kiváló zeneszerző, zenetudós és népzene kutató emlékére. A hangversennyel egybekötött eseményen Vass M. Katalin zenei szerkesztő és Gál Tamás karmester vehette át a kitüntetést.

A BERLINI FILHARMONIKUSOKÉ LETT A 2007-ES EURÓPAI MÉDIADÍJ, A KÁROLY-ÉREM. Az anyagi juttatással nem járó díjjal az alapítványként működő Berlini Filharmonikusok összeteljesítményét és a zenészek szociális elkötelezettségét jutalmazták. A zenekar tagjai szabadidejükben európai városok szociálisan nehéz helyzetben lévő negyedeiben tanítottak gyerekeket és fiatalokat.

NAGY SIKERT ARATOTT FRANCIA-LUXEMBURGI TURNÉJÁN A KOCSIS ZOLTÁN VEZETTE NEMZETI FILHARMONIKUS ZENEKAR, amelyet Párizs legrangosabb hangversenytermében, a Salle Pleyelben szokatlan vastappsal és ovációval fogadott a közönség. Két héttel a három koncertből álló francia-luxemburgi turné után már Linzben vendégszerepelt a zenekar. Előadásuk a tíz koncertből álló „nagy bérlet” része volt.

LADY VALERIE SOLTI, FEHÉR LÁSZLÓ, FISCHER IVÁN, KERTÉSZ IMRE, KOCSIS ZOLTÁN ÉS SEBESTYÉN MÁRTA kapta az idén először kiosztott Magyar Kultúra Követe címet és emléklakettet. Az elismerést a Magyar Tudományos Akadémia székházában vehették át a kitüntetettek.

KÉT ESTE EREJÉIG A BUDAPESTI FILHARMÓNIAI TÁRSASÁG ZENEKARÁT VEZÉNYELTE KOCSIS ZOLTÁN a Magyar Állami Operaházban, ahol Brahms Tragikus nyitányát, Kodály Páva-variációit és Dvořák VII. szimfóniáját adták elő. Márciusban két koncertet Eliahu Inbal vezényel majd, a következő két hónap vendégkarmesterei pedig Oberfrank Péter és Kobayashi Ken-Ichiro lesznek.

BARTÓK BÉLA MŰVEI MELLETT FRANCIA OPERÁK, ORATÓRIUMOK ÉS DALOK LESZNEK MŰSORON a nyári Miskolci Nemzetközi Operafesztiválon, amelynek megrendezését a szaktárca 100 millió forinttal támogatja. A „Bartók+Párizs 2007” címet viselő rendezvényt június 13. és 24. között két új helyszínen tartják meg: a miskolctapolcai barlangfürdőben és az egyetemi hőerőműben. Az érdeklődők 14 operát, 18 koncertet és 3 balettelőadást tekinthetnek meg ezekben a napokban.

SEM SCHIFF ANDRÁS ZONGORAMŰVÉSZ, SEM FISCHER IVÁN KARMESTER nem váltotta díjra Grammy-jelölését. Előbbi Beethoven zongoraszonáták előadásáért, utóbbit Mahler 6. szimfóniájának zenekari előadásáért (Budapesti Fesztivál Zenekar) jelölték a díjra. A legjobb klasszikus zenei album a San Francisco-i Szimfonikus Zenekar felvétele lett, ők Mahler VII. szimfóniáját

Michael Tilson Thomas vezényletével adták elő. A felvétel a legjobb zenekari előadás kategóriában is első lett, amelyben Fischer Iván és a Budapesti Fesztiválzenekar felvételét is jelölték. Osvaldo Golijov argentin születésű zeneszerző Ainadamar (Könnyek kútja) című egyfelvonásos operája lett a legjobb kortárs kompozíció és a győztes operafelvétel is, az Atlantai Szimfonikusok és Robert Spano karmester előadásában. A zenekarral felvett hangszeres szólista előadások közül Messiaen Egzotikus madarak című művének felvétele győzött, amelyet Angelin Chang zongoraművész a Clevelandi Kamarazenekarral és John McLaughlin Williams karmesterrel vett fel. Zenekar nélküli hangszeres szóló kategóriában, amelyben Schiff András is jelölték, a győztes Maurizio Pollini olasz zongoraművész lett Chopin noktürnjeinek felvételével.

BUDAPESTEN, A ZENAKADÉMIÁN LÉPETT FEL ALFRED BRENDEL, a világhírű és nagy hatású osztrák zongoraművész, akit ma a német klasszika és a korai romantika (Beethoven, Mozart, Schubert) egyik legelmélyültebb előadójaként tartanak számon.

KÓRHÁZBAN ÁPOLJÁK Moszkvában a 79 éves Msztyiszlav Rosztropovics világhírű orosz csellistát és karmestert.

TÁMOGATÁSI PROGRAMOT HIRDETETT a Magyar Zenei Exportiroda és az Előadóművészi Jogvédő Iroda. A harmadik alkalommal meghirdetett HungaroConnections-re pályázó zenekarok minden esetben egy külföldi partnerzenekarral közösen szervezett hazai és külföldi koncert költségeire kérhetnek ötvenezer forintos támogatást.

FRANKFURTI ZENEI DÍJAT KAP EÖTVÖS PÉTER A 63 éves zeneszerző-karmester márciusban veheti át a 15 000 euróval járó kitüntetést Frankfurtban. A művész a kortárs zene területén végzett munkásságáért kapja a kiemelkedő elismerést.

IDÉN ÜNNEPLI FENNÁLLÁSÁNAK 130. ÉVFORDULÓJÁT A ZENAKADÉMIA. Ebből az alkalomból az intézmény tanárai kamarazenei koncertsorozatot adnak.

A MAGYAR RÁDIÓ SZIMFONIKUS ZENEKARA is fellépett az idén 19. alkalommal megrendezett Mini-Fesztiválon, a magyar kortárs zene egyik legjelentősebb fórumán. Műsorukon Bánkóvi Gyula, Dubrovay László, Durkó Zsolt és Sugár Rezső művei szerepeltek.

RÖVID IDEIG TARTÓ BETEGSÉG UTÁN ELHUNYT KEDVES TAMÁS gondokaművész, a Debreceni Egyetem Konzervatóriumának egykori igazgatója.

Bár bécsi előadásait lemondta, **MAGYARORSZÁGRA ELJÖTT A VILÁGHÍRŰ KARMESTER, DANIEL BARENBOIM**, hogy a Bécsi Filharmonikus Zenekarral és a kínai Lang Lang zongoraművésszel emlékezetes koncertet adjon a Művészetek Palotájában. A zenekar először koncertezett budapesten.

HARMINC ESZTENDEJE, ALAKULT MEG A BUDAPESTI VONÓSOK TÁRSULATA. A zenekar 1977-ben a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola végzős hallgatóiból állt össze, s az eltelt években a világ kamaragyütteseinek élvonalába verekedtek fel magukat. A jubileumi évet egy ünnepi koncerttel kezdték a Művészetek Palotájában. A szólista a gondokaművész Fenyő László.

PÁLYÁZATOT HIRDETTEK LIGETI GYÖRGY EMLÉKÉRE. Az In Memoriam Ligeti György elnevezésű pályázatra, amelyet a németországi Magyar Kulturális Évad, a Berliini Collegium Hungaricum és a rendezvényeket támogató Bipolar írt ki, új vagy eddig nyilvánosságra nem hozott, máshol még nem díjazott kamaraművekkel lehet jelentkezni 2007. május 15-ig. A beküldött pályaműveket Eötvös Péter (Budapest), Jeney Zoltán (Budapest) és Hanspeter Kyburz (Berlin) háromtagú zsűrije bírálja el.

IDÉN 15. ALKALOMMAL RENDEZIK MEG AZ OPERALIÁT, amelyre 18 és 30 év közötti énekesek jelentkezését várják március 15-ig. Plácido Domingo párizsi tehetségkutató versenyén negyven kiválasztott szólista méri össze a tudását június végén.

GREGOR JÓZSEFRE EMLÉKEZTEK Mozart egyházzenei műveivel a budai Mátyás-templomban. A 2006. október 27-én elhunyt énekes tiszteletére az Ave verum corpus, a Laudate Dominum és a Requiem hangzott el többek között a MÁV Szimfonikus Zenekar közreműködésében.

EGYHANGÚLAG TÍZTAGÚ IGAZGATÓTANÁCSÁNAK TAGJÁVÁ VÁLASZTOTTA KOVÁCS GÉZÁT, a Nemzeti Filharmonikusok főigazgatóját a világ legrangosabb előadó-művészeti intézményeit és meghatározó személyiségeit tömörítő Nemzetközi Társaság az Előadó-művészetért (ISPA). A döntéshozó testületbe ezzel a szervezet történetében először került közép-európai művészeti szakember.

HIVATALOSAN IS KEZDETÉT VETTE A KODÁLY JUBILEUMI ÉV. A halálának 40. és születésének 125. évfordulója közti időszakban koncertek, tudományos konferenciák és kórusversenyek elevenítik fel a zeneszerző és népzene kutató emlékét a szaktárca és a Nemzeti Kulturális Alap (NKA) támogatásával, de kiveszi részét az ünneplésből Kodály szülővárosa, Kecskemét is. Minden bizonnyal a jubileumi év méltó mozzanata lesz az a koncert, amelyet a Nemzeti Filharmonikus Zenekar és a Nemzeti Énekkar ad a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben március 16-án Kocsis Zoltán vezetésével, s amelyet másnap Kecskeméten is megismételnek. Emlékkoncertek lesznek a közeljövőben Gyulán, Szolnokon és Kecskeméten, ahol a fővároshoz hasonlóan Kodály művei köré építik az idej Tavaszi Fesztivál műsorát. Az MTA digitalizálja Kodály népzenei gyűjteményét, a Magyar Rádió zenei együttese pedig egy új összkiadás létrehozásán dolgoznak. A hazai konferenciák, kiállítások mellett külföldön is számos helyszínen folynak majd megemlékezések, köztük Németországban, az Egyesült Államokban, Görögországban, Kínában, Szlovákiában és Romániában. A XI. Budapesti Nemzetközi Kórusverseny mellett a fiatalokat szólítja ringbe a 9. Európai Ifjúsági Zenei Fesztivál és több vidéken rendezett verseny, beleértve a „Serkenj fel, kegyes nép elnevezésű vetélkedőt”, amely az egész Kárpát-medence diákságát hivatott megmozgatni, s amelynek döntőjével zárul a jubileumi év december 17-én, Kecskeméten.

Összeállította: Bilkei Éva

Bővebb információ valamennyi hírről: www.kulturpont.hu/zenekar

Kultúra és az Európai Unió kurzus 2007-ben is

2007. április 23. és 25. között Budapesten szervezzük 2007. első félévi Kultúra és az Európai Unió című tanfolyamunkat. A tanfolyamokkal kapcsolatos részletekről kérjük, érdeklődjön munkatársainknál.

EUYO: lezajlott az idej meghallgatás

A 2007. február 24-i második fordulóval lezárult az EUYO idej magyarországi tagfelvétele. A magyarországi döntő fordulón 27 fiatal muzsikussal vett részt. A zenekar 2007/2008-as névsorát 2007. áprilisában közlik.

14. Bukaresti Nemzetközi Zenei Verseny

2007. május 7. és 13. között rendezik a 14. Bukaresti Nemzetközi Zenei Versenyt, hegedű és zeneszerzés kategóriákban, több korcsoportban. Jelentkezési határidő: 2007. április 2.

Kulturális világkiállítás Koreában

A következő Gyeongju Kulturális Világkiállítást Ezeréves fény, ezeréves ablak alcímmel 2007. szeptember 7. és október 26. között rendezik Koreában. Az eseményre magyarországi kulturális szervezetek és művészek jelentkezését is várják.

Háromnapos nemzetközi Kodály-konferencia a Budapesti Tavaszi Fesztiválon

A 27. Budapesti Tavaszi Fesztivál kéthetes eseménysorozatán 48 helyszínen 128 rendezvény várja az érdeklődőket. 2007-ben ünnepeljük Kodály Zoltán születésének 125., halálának 40. évfordulóját. Ez a kettős jubileum különös figyelmet kap az idej Budapesti Tavaszi Fesztiválon. Március 19-től háromnapos nemzetközi Kodály-konferenciát tart a Kodály-társaság.

IX. Pillangókisasszony Világverseny

A Worldwide Madame Butterfly Competition (Pillangókisasszony Világverseny) 2007. szeptember 23. és 16. között kilencedik alkalommal rendezik meg Chisinauban (Moldova). Az énekművészek versenyére 1970. szeptember 16. és 1990. szeptember 16. között született hivatásos énekesek vagy ének tanszakok hallgatói jelentkezhetnek.

Gítárverseny Spanyolországban

2007. október 22. és 26. között rendezik meg a XVII. Nemzetközi Gítárversenyt a spanyolországi Ajofrín városban. A 18 000 Euró összdíjazású verseny nyertesei nemzetközi koncert-turnén és a spanyol nemzeti rádió (RNE) felvételein is részt vesznek. Jelentkezési határidő: 2007. szeptember 28.

A Schleswig-Holstein Zenei Fesztivál díszvendége: Magyarország

A németországi magyar kulturális évad rendezvénysorozat következő állomásaként a 2007. július 14-én kezdődő Schleswig-Holstein Zenei Fesztivál díszvendége Magyarország lesz.

Az NKA Zenei Kollégium pályázata

A Nemzeti Kulturális Alap Zenei Kollégiuma pályázatot hirdet különböző zenei tevékenységek támogatására. Beadási határidő: 2007. március 20.

European JazzXchange

A European JazzXchange című egyéves előadóművészeti projekt 120 ezer eurót nyert a Kultúra 2000 keretprogramban 2006-ban. A projekt célja, hogy a projektben részt vevő országok jazz-zenéjét szélesebb körben ismerje meg a közönség. Társzervezőként a Budapest Music Centre - BMC Kft. vett részt a projektben.

III. Nemzetközi zeneszerző verseny Spanyolországban

A spanyol Zaragoza Egyetem meghirdeti a III. International Contest of Musical Composition-t (Nemzetközi Zeneszerző Versenyt). A jelentkezést nem kötik korhatárhoz. A verseny fődíja 3500 euró. Jelentkezési határidő: 2007. április 27.

EN La LinEA nemzetközi zenei találkozó

2007. április 22. és 28. között rendezik meg az EN La LinEA nemzetközi zenei találkozót a spanyolországi Fraga-Huescában. A rendezvény találkozóhely a nemzetközi zenei szakértőknek, a sajtó képviselőinek, művészeknek és menedzsereknek.

ÁSZ-jelentés a Művészetek Palotájáról

Az Állami Számvevőszék elkészítette jelentését a Művészetek Palotája építéséről és működtetéséről.

Új bizottsági elnökök és elnökhelyettesek az Európai Parlamentben

Az Európai Parlament január végi ülésén megválasztották a bizottsági elnököket és elnökhelyetteseket a parlamenti ciklus második felére. A Kulturális és Oktatási Bizottság elnöke a görög Nikolaus Sifunakis, első elnökhelyettese Schmitt Pál.

Frissülő weboldal az európai kultúrpolitikákról

Megújult a www.culturalpolicies.net angol nyelvű honlap, melyen az Európa Tanács tagállamainak kulturális politikájáról és fontosabb kulturális programjairól tájékozódhatunk.

MIDEM és informális miniszteri találkozó Cannes-ban

2007. január 21. és 25. között zajlik Cannes-ban (Franciaország) a MIDEM fesztivál és zenei vásár. Ehhez kapcsolódóan átadják a European Border Breakers (Európai határ-áttörők) díjat, illetve az EU-tagállamok kulturális miniszterei informális találkozót tartottak, melyen Hiller István a kultúra és a munkaerőpiac összefüggéséről beszélt.

Beethoven, zene és irodalom Lengyelországban

2007. március 25. és április 6. között rendezik meg Lengyelországban a 11. Húsvéti Ludwig van Beethoven Fesztivált. Lengyelország legnagyobb komolyzenei fesztiváljának idej gálakonzertjén Nigel Kennedy hegedűművész és a Lengyel Kamarazenekar is részt vesz. A fesztivál során először hallható a Camerata Salzburg koncertje Elisabeth Leonskaja zongoraművésszel, valamint a brazil Orquestra Sinfonoca do Estado de Sao Paulo. Mindezeket túl nemzetközi zeneelméleti szimpózium is gazdagítja a programok sorát.

A préri csodái – előadóművészeti fesztivál

2007. szeptember 12. és 29. között tartják az idej „A préri csodái” című előadóművészeti fesztivált Mannheimben (Németország), melyen kísérletező, fiatal művészek performance-ait láthatja a közönség folyamatos előadásban. Jelentkezés postai úton, 2007. március 31-ig lehetséges.

A zenei együttesek élére menedzserigazgatót keresnek

A Bartók adónak növelnie kell hallgatói létszámát, és dinamikusabbá kell válnia

A következő időszakban jelentős átalakuláson megy keresztül a Magyar Rádió, hiszen mindhárom adó átalakul, és a költségvetés 30 százalékos csökkenése jelentős létszámleépítéssel is jár. A Bartók adónál a kitűzött célok között a hallgatottság növelése, a fiatalosabb, lendületesebb hangvétel megteremtése szerepel. S bár a jövőben már nem az adó alá tartoznak a Rádió zenei együttesei, hanem egy másik szervezeti egységbe kerülnek, a Bartók szakmai felügyelete továbbra is megmarad.

Szükség lesz a bevételeik növelésére, és gazdálkodásuk hatékonyabbá tételére, amelyhez a Rádió menedzserigazgatót keres. Az átalakításról, valamint a zenei együttesek jövőjéről a Magyar Rádió két új, ősszel kinevezett vezetője, Cseh Gabriella ügyvezető igazgató és Farkas Zoltán, a Bartók adó főszerkesztője beszélt.

– Pályázat útján vagy felkérést követően kerültek ezekbe a pozíciókba?

Cseh Gabriella – Engem elnök úr kért fel az ügyvezető igazgatói posztra, ami az együttesek irányítása mellett számos más területet is magába foglal, többek között a kommunikációs és a reklámértékesítési tevékenységet és a CD- és a könyvkiadást. A Magyar Rádió fő tevékenységén, a műsorszolgáltatáson túlmenő feladatok alkotnak egy új szervezeti egységet, és ide kerülnek a zenei együttesek is. A zenei együttesek elkülönült kezelése azért is fontos mert menedzselésük külön szakértelmet igényel. Ezért is keresünk menedzserigazgatót az együttesek élére.

– Erre a posztra pályázatot írnak ki?

Cs. G. – Egyelőre még felkérés alapján keressük a legmegfelelőbb személyt, s ebben a munkában ötleteivel, tanácsaival részt vesz a zenekar vezetője, Fischer Ádám is. Ha azonban néhány hónapon belül nem járunk sikerrel, akkor elképzelhető, hogy pályázatot írunk ki. A poszt betöltésének nincs hivatalos határideje, de én nagyon szeretném, hogy minél előbb, lehetőleg már a következő szezont kezdésén elkezdjen dolgozni az új menedzserigazgató.

– Ez azt jelenti, hogy megszületett Fischer Ádám szerződése, és már kinevezett zeneigazgatója a Rádiózenekarnak?

Cs. G. – Bízunk abban, hogy ha működni kezd az új struktúra, akkor végre hivatalossá tehetjük a kinevezését.

Cseh Gabriella ügyvezető igazgató

Farkas Zoltán – Visszatérve első kérdésére, én sem pályázat útján, hanem meghívással kerültem az adó élére. Én nem ismertem korábban Such Györgyöt, ő azonban úgy kezdte a Bartók adó vezetőjének a kiválasztását, hogy először az adó munkatársai között nézett körül. Az eszmecsere során merült fel a nevem, így az elnök úrral tavaly szeptemberben kezdtünk el tárgyalni, és 2006. október 1-jétől kinevezett az adó élére.

– Hogyan értelmezi a Magyar Rádió közszolgálati feladatait, és hogyan hatá-

rozza meg ezen belül is a Bartók adó működésének célját?

F. Z. – A közszolgálatosság meghatározásával rádiós szinten állandóan foglalkozunk, ezt a fogalmat azonban az intézményen kívül eléggé másképp értelmezik, mint ahogyan a Rádióban mi magunk is... Számomra a klasszikus zene sugárzása, és eljuttatása a hallgatókhoz már magában kimeríti ezt a fogalmat. Természetesen ezen belül is lényeges helyet kap a magyar zene, a kortárs kompozíciók, a kultúrával kapcsolatos tájékoztatás, az irodalmi értékek továbbítása. Mindaz, amivel a Bartók adó eddig is foglalkozott, hiszen ezek véleményem szerint mind-mind közszolgálati feladatok.

– Más adók átalakítása miatt körlevelek keringenek az interneten, tiltakozó aláírásgyűjtés folyik. Ön milyen átszervezéseket tervez a Bartók adónál?

F. Z. – Az egyik legfontosabb célunk, hogy valamelyest növeljük a hallgatottságot. Persze, a lehetőségeink nem végtelenek, hiszen a komolyzene iránt világszerte korlátozott az érdeklődés, és mindenütt csak néhány százalékos a hallgatottság. De így is lényeges, hogy több legyen a hallgatónk. Ezt fiatalabb, lendületesebb hangvétellel, a komolyzene jól fogyasztható formáival próbáljuk elérni. Az új törekvéseink leginkább a Muzsikáló reggelben és a Muzsikáló délutánban fognak megjelenni. A műsorok időtartama nő, és még jobban ügyelünk majd arra, hogy milyen zene szólal meg. Ezekben az adásokban

nem a kísérletezésé, hanem a könnyebben befogadható, de értékes muzsikáé lesz a főszerep. A műsorvezetést is sokkal személyesebbé kell tennünk, s ezeken az adásokon keresztül arra kell törekednünk, hogy a komolyzenére a közönség ne mint múzeumi tárgyra tekintsen. Szeretnénk attól az attitűdtől is megszabadulni, ami azt sugallja, hogy ez a valami nagyon nemes, de a hétköznapi emberektől távol álló művészeti ág. Dinamikusabb, de nem szenzációhajhász műsort akarunk életre hívni, ami az igényes értelmiségiekhez szól. Az átalakítás során természetesen az is nagyon lényeges, hogy megőrizzük a Bartók adó értékeit, hiszen ez a csatorna egyben műhely is, sok saját műsorral, saját rendezésű koncerttel.

– *A megújulás mennyiben jár együtt személyi változásokkal?*

F. Z. – Súlyos megszorítások előtt áll a Rádió, s a költségvetés csökkentése óhatatlanul érinti a létszámot is. Átlagosan 30%-kal lesz kisebb a büdzsénk, ami azt jelenti, hogy a létszámleépítésnél is körülbelül ekkora nagyságrenddel kell számolnunk. Csak abban bízhatunk, hogy ebből a 30%-nyi pénzből, amit tartalékképzésre kell fordítanunk, valamennyi célzott támogatásként még az év során visszakerül az adókhöz. Már csak amiatt is, mert az új műsorstruktúra követelménye szerint kisebb létszámmal, de ugyanannyi feladatot kell ellátnunk, mint korábban, tehát az, aki marad, többet fog dolgozni, és ezt a többletmunkát honorálnunk is illene... Anyagi megtartó erőre is szükség van, vonzóvá kell tenni ilyen módon is a munkatársak számára a Rádiót. Jelenleg tehát minden adón listák készülnek arról, hogy ki maradjon, és ki menjen el. Az utóbbi évtizedekben a Rádió személyi állománya elöregedett. Ez talán annyiban segítséget jelent a mostani, keserves időkben, hogy nyugdíjazásokkal is csökkenteni tudjuk a létszámot. Az új hangok megjelenése azonban jóval későbbi folyamat. Ez a Bartók adó esetén 2008-ra tehető, amikor már látunk valamiféle kiutat ebből a súlyos gazdasági helyzetből. Műsorvezetőként talán egy-két új hanggal azért addig is találkozhatnak a hallgatónk, de ezen a területen szintén arra törekszünk, hogy a legjobb mostani munkatársainkat tartsuk meg.

Farkas Zoltán, a Bartók adó főszerkesztője

– *Az átszervezéshez, a működés racionalizálásához igénybe vesznek olyan eszközöket, mint egy cég által végzett human controlling?*

Cs. G. – Nem, hiszen hónapok óta folyó, szisztematikus munkán vagyunk túl. Ezért is tűnhetett kívülről úgy, hogy nagyon elhúzódik ez a munka, mert az átszervezés és a létszámleépítés előtt először arra volt szükség, hogy az adók megtervezzék és megszervezzék az új műsorstruktúrát, és megvizsgálják, hogy ennek működtetéséhez mekkora erőforrásokra van szükség. Ebben a munkában segít az is, hogy megerősítettük a belső HR-osztályt, amely szintén alaposan átvilágítja a szervezetet.

– *Azért egy külső cég által végzett human-controlling időnként más eredményeket hoz, mint amit az intézmény alkalmazottai maguk végeznek...*

Cs. G. – Az új vezetés csak tavaly nyár óta dolgozik az intézménynél, így képes arra, hogy külső szemmel vizsgálja a Rádió szervezetét. Talán ez is oka annak, hogy az intézmény önképe és a menedzsment által festett portré néhány ponton eltér egymástól... Azt azonban kifejezetten nem akartuk, hogy a Rádió működését nem ismerő, szigorúan csak hatékonysági szempontokat figyelembe vevő emberek döntsenek az átalakításról. Az elnök célja az volt, és ezt igyekszünk megvalósítani az utóbbi fél évben, hogy először minél alaposabban ismerjük meg ennek a bonyolult folyamatokkal teli, több hónapra előre dolgozó nagyüzemnek a működését. Az átalakítás nem veszélyeztetheti a rádió folyamatos működését. Az elnöki pályázat alapján az adóvezetők kidolgozták a saját koncepciójukat, s ezt követően tud-

juk felmérni azt, hogy mindez milyen erőforrásokból valósítható meg.

– *Ezek szerint már teljesen lezárult az átalakítás és a tervezés folyamata, és kialakult az új struktúra?*

Cs. G. – Most alakul. A munka több lépésben, a dolgozók bevonásával folyik.

F. Z. – Az új rendszer részben a vezetőség elképzelései alapján született, de az adókon belül, kisebb csoportok is részt vettek ennek a kidolgozásában. Február végére kialakultak a műsorstruktúra keretei.

S ennek az új szerkezetnek technológiai vetületei is akadnak, hiszen végre már a Bartókon is át kell térni arra, hogy ne CD-kel, szalagokkal, hanem hangfájlokkal dolgozzon mindenki.

– *Az új arculattal a rádióhallgatók azonban csak jóval később ismerkedhetnek meg, hiszen több hónapra előre készülnek a műsorok...*

F. Z. – Eddig hat hétre előre vettük fel a programokat. Az átalakítási folyamaton tavaly ősz óta dolgozunk, és már nagyon közel vagyunk ahhoz, hogy végre be is vezessük. Remélhetőleg májusban, illetve a nyár elején a hallgatók is észre fogják venni, hogy másképpen szólal meg minden adó.

– *Említette, hogy a komolyzenét mindegyik kevesen hallgatják. Mit tudnak tenni a klasszikus zene térvesztése, a közönség elöregedése ellen?*

F. Z. – Igyekszünk megnyerni a műfajnak a legkisebbeket. Több új programot is elindítottunk, és van, amely máris nagyon sikeresnek mondható. Január végétől például havonta egyszer, vasárnap délelőtt élő Bon-bon matinét sugárzunk a VI-os stúdióból. Ilyenkor kétszáz-kétszázötven gyerek özönli el a stúdiót, akik kiváló együttesek előadásában ismerkedhetnek meg a különböző zenei stílusokkal. A műsort az óriási tapasztalatokkal rendelkező Lukácsházi Győző vezeti. A közönségneveléssel más együttesek már korábban is foglalkoztak, sajnos, ezen a téren a Rádió kissé lemaradt... Egy másik, még kísérleti stádiumban lévő ötletünk szerint létrehoznánk a kicsit idősebb, kiskamasz, kamasz korosztály számára egy olyan internetes portált, ahol megismerhetik a vígoperák kliséit, jellegzetes figuráit, számos áriát is találnak, és elkészíthetik akár

a saját darabjukat is. Így játékos formában kerülnének közelebb a műfajhoz, s persze, közben a Rádiót is jobban megismernék, megszeretnék. Körlevelet küldtünk a zeneiskolák vezetőinek, örülnénk, ha együttgondolkodnának velük, várjuk a különböző ötleteiket. Lesznek emellett élő gyerekműsorok, mesejátékok, és a Gyerekpáholy sorozatunk, amely a kicsik nyelvén meséli el az operák tartalmát, szintén megmarad.

– *Milyen gazdasági feltételek mellett fog dolgozni a Bartók adó az idej esztendőben?*

F. Z. – Bízunk legalább az eddigi támogatás nominális szintjének megőrzésében. A 30%-os tartalékképzés ránk is vonatkozik, ekkora összeggel csökken tehát a büdzsénk, de reméljük, hogy ennek egy részét vissza fogjuk kapni az év során, célzott támogatásként.

– *Ha az együttesek elkerülnek a Bartók adótól, milyen módon fogják a rádiós tennivalókat ellátni, és egyeztetni az adó feladataival?*

F. Z. – A szervezeti változás, bár az érintettek tartanak tőle, nem a legdöntőbb kérdés. A zenei kapcsolat továbbra is fennmarad, függetlenül attól, hogy az együttesek nem közvetlenül a Bartók adó alá tartoznak majd. Itt inkább az a lényeg, hogy a Rádió zenei együtteseinek ki kell lépniük arra a piacra, amelyen az intézményi háttér, s a közszolgálatosság miatt eddig nem olyan intenzitással vettek részt.

– *A Rádiózenekar esetében azért az anyagi gondok és az egyéb problémák mellett a Z-felvételek készítéséről sem lehet elfeledkezni, ami tevékenységük jelentős részét teszi ki...*

F. Z. – Ezt a nagyon fontos, egyedi funkciót a jövőben is meg kell, hogy tartsa mindegyik együttes, hiszen ez is a közszolgálatosság lényeges oszlopa. De azért ezen a téren is lesznek változások. A lektorátus, amely kiválogatja, hogy mely művek legyenek Z-sítve, eddig szinte minden beadványt elfogadott, és a beadási idő sorrendjében, szépen egymásután készültek is a felvételek. Ebből a rendszerből azonban különböző aránytalanságok születtek. Van ugyanis olyan zeneszerző, akinek műveiből rengeteg felvétel készült, és van, akitől semmit sem rögzítettünk. Mostantól a lektorátus, és én magam is gondosabban mérlegelem azt, hogy mely kompozíciók a legfontosabbak. A Z-felvételekkel

ugyanis teljes képet kell adnunk a hazai, kortárs zenei életről.

– *Más európai közszolgálati rádióknál, a BBC-nél, a francia, a német, de akár a bolgár vagy a román adónál is remekül működnek a zenei együttesek. Ezek a finanszírozási és szervezési modellek mennyiben szolgálhatnak mintául nálunk?*

F. Z. – Az említett csatornáknál mindmind különböző eredetűek és nagyságúak a források, ráadásul a politikai környezet is nagyon eltérő, hiszen tudok olyan volt szocialista, közép-európai országot mondani, ahol a nemzeti identitás fontossága miatt ezek az adók kiemelt támogatást kapnak. Rólunk sajnos ez nem mondható el. Nálunk mindenekelőtt Fischer Ádám személye a garancia a kiváló produkciókra és a közönségsikerre. Akárcsak arra a mostanában megfogalmazott vágyálomra is, mely szerint a vezetés szeretné, hogy a három legjelentősebb hazai szimfonikus együttes közé tartozzon a Rádiózenekar. Fischer Ádámnak pedig valóban rengeteg remek terve van. Folytatni fogjuk a nagysikerű, nemzetközi érdeklődésre is számot tartó Wagner-sorozatunkat a Művészetek Palotájában, s most, a Kodály-évben elindítottuk a Kodály-sorozatunkat, amelynek keretében előadjuk a zeneszerző összes zenekari művét, és több CD-t készítünk. Fischer Ádám elképzelései között szerepel a hagyományos és az új műfaj keverése is, így a Rádiózenekar játszik majd crossovert. S el kell gondolkoznunk a jövőben azon is, hogy az olyan nagy érdeklődéssel kísért előadást, mint például Mahler VIII szimfóniáját, szabad-e csupán egyetlen este előadnunk...

– *Hogyan fognak ezen az új szervezeti egységen belül működni a zenei együttesek?*

Cs. G. – Ugyanúgy a Rádióhoz tartoznak majd, mint korábban, csak így átláthatóbb lesz a működésük és a gazdálkodásuk, a Bartók adó szakmai felügyelete azonban továbbra is megmarad. Sőt, talán erőteljesebben is tud érvényesülni, hiszen az együttesek az adótól kapják majd a megrendeléseket, és az együttesek programja nem automatikusan kerül be a Bartók műsorai közé.

F. Z. – Ráadásul eddig a szezontervek még a többi együtteshez képest is nagyon későn alakultak ki. Míg mindenki meghirdette a bérletsorozatát tavasszal, addig nálunk csak ősszel lett készen a végleges

szezonterv, amikor már minden helyszín foglalt volt. Most talán végre ezen is változtatni tudunk, és az elképzeléseink szerint tavaszra megszületik a 2007/2008-as program. Ennek a kialakításában tanácsadói minőségben én is részt veszek. A műsor gerincét Fischer Ádám ötletei adják, eköré épül minden más.

– *A korábban említett, 30%-os létszámleépítés mennyiben érinti a zenei együtteseket?*

Cs. G. – A zenekarból vagy az énekkarból nem lehet egy-egy szólamot kiszedni. A Rádió egyéb területein azért jelentkezik olyan erősen ez a létszámleépítés, mert az intézmény eddig is nagyon visszafogott költségvetéssel dolgozott, és most már szinte csak a bérkeretből lehet takarékoskodni. A műsorokat ugyanis gyártani és sugározni kell, s ennek a folyamatnak megvan a maga költsége. Azért természetesen a zenei együttesek büdzsáját is megvizsgáljuk, hogy lássuk hol, hogyan lehet spórolni. A külső források növelésére van szükség. Szponzorokat, támogatókat kell keresnünk, és tudatosabb koncertszervezésre törekszünk.

– *Korábban az is problémát jelentett, hogy minden támogatás, ami a Rádiózenekarhoz érkezett, nem közvetlenül az együtteshez került, hanem a nagy, közös kalapba...*

Cs. G. – „Nagy közös kalap, zenekar költségvetése”, nem szívesen használok ezeket a meghatározásokat, hiszen a zenei együttesek fenntartása összesen több, mint 1 milliárd forintot emészt fel évente. Ebből 700 millió a parlament által megítélt támogatás, és csupán a bérek 728 milliót visznek el.

F. Z. – Minél intenzívebben akar működni, létezni egy zenekar, annál több a költség, hiszen vendégművészeket, nemzetközi rangú szólistákat kell hívni, jobb hangszereket kell vásárolni, és nem kevés pénzt emészt fel a terembér, vagy a propaganda...

Cs. G. – Bízom azért abban, hogy körülbelül fél éven belül tisztán fogjuk látni az együttesek gazdálkodását, tudni fogjuk, mely területen történik pazarlás, hogyan tudunk gazdaságosabban működni, és elkészül egy gazdasági terv is.

– *Korábban költségtakarékos megoldásnak számított az is, hogy a zenekar kevesebb koncerten lépett a közönség elé...*

Cs. G. – Ezt semmiképpen sem tartom jónak. Az évad összeállítását Fischer Ádám, a zenekari menedzsmen és Farkas Zoltán végzi, ők tervezik a koncertek számát, műsorát. Igaza van Fischer Ádámnak, aki azt mondta, egy zenekart nemcsak úgy lehet megszüntetni, hogy ha kimondjuk, hogy nem kap több pénzt, hanem akkor is, hogyha egysíkú tevékenységre kényszerítjük. Persze, a rendelkezésre álló eszközöket jól kell beosztani, nem lehet parttalanul Z-felvételeket készíteni, és a jövőben azt is ki kell találni, hogy ezeket a felvételeket, azon kívül, hogy ott sorakoznak a raktárban, még hogyan lehet hasznosítani. Elképzelhető az is, hogy a márványtermi koncertek egy részét is belépti díjassá tesszük, és több, kisebb hangversenyt szervezünk. Fél éven belül már szeretnénk tisztábban látni, és a tapasztalatok alapján konkrét terveket készíteni.

F. Z. – A Rádió elnöksége és köztem e téren akad némi véleménykülönbség. Nagyon sok idős ember azért hallgatja szívesen a rádiót, mert elvisszük az otthonukba azokat a koncerteket, amelyekre nincs pénzük megvásárolni a jegyet, vagy amelyekre már egészségügyi okok miatt nem tudnak ellátogatni, és a stúdiókoncertek igen népszerűek. Ezért az ingyenes hangversenyek megszüntetésével óvatosan bánunk.

Cs. G. – Valóban fontos, hogy a hallgatókkal személyes kapcsolatunk is legyen. Nem az a cél, hogy minden ingyenes koncertet megszüntessünk, csak végig kell gondolni, mit, hogyan lehetne gazdaságosabban működtetni. Emellett az is nagyon lényeges, hogy hallgató-baráttá tegyük a rendezvényeket, és nyissunk a fiatalok felé.

– A Rádiózenekarnál mit tudnak tenni a közönségteremtésért, az utánpótlás-nevelésért?

Cs. G. – Bízunk abban, hogy a vegyes repertoár összeállításával a hallgatóink és

a koncertközönség átlagéletkorát is csökkenteni tudjuk. Fischer Ádámnak témédék az ötlete, számos különleges, fiataloknak szóló programot, rendezvényt szeretne megvalósítani.

– S hogyan kívánják növelni a zenei együttesek bevételeit?

Cs. G. – Én bízom abban is, hogy pályázati forrásból nagyobb sikerrel jutunk pénzhez a jövőben. Emellett a külföldi, és a hazai vendégszereplések bevételeit is növelni szeretnénk. Természetesen nem gondolom azt, hogy a zenei együttesek tevékenységének egyértelműen nyereséget kell hoznia. Viszont az együtteseknek a Rádió kommunikációjának a javításában, valamint PR-jában fontos szerep juthat. Az intézménynél jelentkező megújulást, frissességet az együttesek is remekül képviselhetik, hiszen maguk is kiváló produkciókat hívnak életre. Ez a Rádió számára előny, és akár megvásárolt reklámidőben is mérhető a hozadéka. Adóinkon pedig igenis jelen kell lenniük az együtteseknek, rendszeresen beszélni kell fellépéseikről, vendégszerepléseikről. De bízom abban is, hogy minél hamarabb lesz egy menedzserigazgatónk, aki felügyeli az együttesek napi életét, s talán fél év múlva már bevétel-növelő tervekkel is elő tud állni.

– Már foglalkoznak szponzorakéssel?

Cs. G. – Erről egyelőre még nem akarok beszélni.

F. Z. – Azért arról se feledkezzünk el, hogy a mecenatúra nálunk lényegesen másképp működik, mint Nyugat-Európában vagy akár a tengerentúlon, ahol a költségvetésben egy fillér állami tőke sem szerepel. Csodát várni hazánkban nem lehet, azt, ami van, kell hatékonyabban, és ügyesebben felhasználni.

– Említették, hogy a távlati tervek szerint a három nagy együttes egyikévé kelle-

ne válnia a Rádiózenekarnak. Ezeznél az együtteseknél korábban azonban megfigyelhető volt egy kiválasztódási folyamat. A Rádiózenekarnál is elképzelhető hasonló?

Cs. G. – Beszélgettünk erről Fischer Ádámmal, aki ezt nem tartja kifejezetten szükségesnek a zenekarnál, tavaly nyáron pedig az énekkar tagjai már áttestek egy próbaéneklésen. A jövőre nézve szükség lehet a rendszeres szakmai teljesítmény mérésére az együtteseknél. Nem az a célunk, hogy a folyamatos próbajátékokkal és -énekléssel állandó fenyegettségben tartsuk a művészeket, de a rendszeres szakmai ellenőrzés elengedhetetlen.

F. Z. – A rendszeres próbajátékot én sem tartom ördögi dolognak, de emellett más eszközei is vannak a minőségi muzsikálásnak. Fontos például, hogy a tagok rendszeresen játsszanak kamaraformációkban is. Álljanak ki a pódiumra, és szólistafelelősséggel muzsikáljanak. Eddig is volt már néhány ilyen koncert, de jó lenne ezeket a kisegyütteseket állandóvá tenni.

– Fischer Ádám korábban emlegette, hogy szeretne egy fiatal karmestert is felvenni a Rádiózenekarhoz. Döntöttek arról, hogy ki kapja meg ezt a posztot?

F. Z. – Fischer Ádám úgy határozott, hogy történjen meg először a szerkezeti átalakítás, majd erősödjünk meg a repertoárépítésben, és utána akár felkérés, akár pályázat útján is kereshetjük a megfelelő karmestert. Állandó helyettesre azért van nagy szüksége, mert rengeteget utazik.

– Számos rémítő híresztelést lehetett hallani, ehhez képest a zenei együttesek helyzete nem is változik hátrányosan...

Cs. G. – Az utóbbi fél esztendő bizonytalansága megviselte a hosszú ideje változatlan struktúrában dolgozó embereket. S persze, mindenki számára nagy kérdés az is, hogy az új menedzsmen elképzelései hogyan öltönek testet. Ez valóban feszült helyzetet teremt, s mindenki hajlamos pesszimistábban látni a jövőt. Az együtteseknek most be kell bizonyítaniuk, hogy megérdemelték ezt a kivételes bánásmódot, ők is többet és jobban fognak dolgozni, és még sikeresebb koncerteket adnak a jövőben. R. Zs.

Hosszan tartó súlyos betegség után 78 éves korában elhunyt a kétszeres Erkel-díjas, Erdemes Művész, a Bartók Béla–Pásztory Ditta-díj kitüntetettje, számos klasszikus kompozíció, film, tévé- és rádiójáték, valamint színházi produkció kísérőzenéjének írója

Hidas Frigyes

karmester, zeneszerző.

A témához kapcsolódó cikkeink:

Rádió, iPod vagy koncert? – 36. oldal.
Közönségutánpótlás a Stuttgarter Rádiózenekarnál – 42. oldal

Önkormányzati segítség a Danubia Szimfonikusoknak

Ács Péter ügyvezető bízik abban, hogy hamarosan saját otthonuk is lesz

Közhasznú társaságot alapított Óbudával a Danubia Szimfonikus Zenekar. A III. kerület önkormányzati képviselői megszavazták, hogy 2007 januárjától 3 millió forintos alaptőkével az együttesből kht. alakuljon. Így ugyanis a Danubia sokkal jobb esélyekkel pályázhat az önkormányzati zenekaroknak megítélhető támogatásokra. A kerület emellett a működési költségeikre is áldoz 5 millió forintot. Ezt a megállapodást azért is tartja nagyon örömtelinek a zenekar ügyvezető igazgatója, Ács Péter, mert így jobb eséllyel tárgyalhatnak más kerületekkel és szponzorokkal. A mecénásokra nagy szüksége van az együttesnek, hiszen anyagi helyzetük, akárcsak sok más hazai zenekaré, nagyon bizonytalan. A gazdasági ügyek rendezése mellett a következő hónapokban próbatertmet is kell találniuk maguknak, a tizennégy éves múltra visszatekintő zenekarnak ugyanis az utóbbi egy esztendőben nincs állandó otthona.

– *Mi történt az előző próbahelyükkel?*
– A Fáklya Klub Egyesülettől béreltük a Csengery utca 68. szám alatti helyiséget, ők ugyanis a tulajdonostól, a Pedagógus Szakszervezettől évekkorábban megkapták ennek az épületnek a használati jogát. A Fáklya Klubban egyébként nemcsak próbákat tartottunk, hanem rendszeresen koncerteztünk is. 2004 őszén azonban a Pedagógus Szakszervezet vissza akarta kapni a helyet, így az Etüd Zeneiskola, a Goór Nagy Mária Színitanoda és a mi együttesünk is kénytelen volt kiköltözni. Ettől kezdve különböző helyeken próbáltunk és próbálunk. Óbudán egy kollégiumba kezdtünk el gyakorolni, de a muzsikusaink nagyon roszszul viselték, hogy állandóan utazgatniuk kellett Óbuda legvégébe. Majd egy ideig a honvédség Kerepesi úti ingatlanjának volt éttermét alakítottuk át próbatermmé, de sajnos ezen a helyen sem maradhattunk sokáig. Jelenleg a MAZSIHISZ épületében gyakorolhatunk támogatás képp, de jó lenne végre már egy saját terem, ezért folyamatosan keresgélünk. Tavaly, támogatási pénzből sikerült például kiváló ütőhangszereket vásárolnunk, de ezek az instrumentumok most egy hangárban, papírdobozokban hevernek, mert nem tudjuk őket hova vinni...

– *Ráadásul ez az állandó vándorlás, otthontalanság a művészi munka színvonalát és a zenekaron belüli hangulatot is kedvezőtlenül befolyásolhatja...*

– Héja Domonkossal, az együttes alapítójával, művészet vezetőjével mindketten érezzük, elérkezett az ideje annak, hogy

újabb célokat, jövőképet mutassunk a muzsikusainknak. Stabillá kell tennünk az anyagi helyzetünket, s emellett állandó otthonra is szükségünk van. De persze ugyanilyen lényeges az is, hogy izgalmas művészi kihívásokat, jó koncerteket kínáljunk tagjainknak. Perspektívát kell nyújtanunk nekik, ezért is volt nagyon lényeges, hogy megszületett végre az óbudai szerződés. Akad emellett még néhány rendhagyó kezdeményezésünk is, ezekről azonban még nem beszélhetek... Szerencsére a nehézségek ellenére a muzsikusaink hűségesek maradtak. A tavalyi esztendőben már eredménynek értékelte mindenki azt is, hogy hónapról hónapra pontosan ki tudtuk fizetni a honoráriumokat.

– *A Danubia Zenekart több éve megállapodás köti a VI. kerületi önkormányzathoz. Az, hogy most egy másik kerülettel szintén ilyen szerződést kötöttek, nem jelent bonyodalmat?*

– Sajnos a kht. megalapítása a terézvárosi szerződés megszüntetésébe került, de megmaradt az esélye a további együttműködésnek. Egyébként nemcsak ehhez a két fővárosi kerülethez kötöttünk, hanem tavaly óta egy vidéki településhez, Zalakomárhoz is.

– *A két önkormányzati megállapodás mellett Óbudával is évek óta tárgyalnak. Miért volt az Önök számára ilyen fontos ez a megállapodás?*

– Mert a III. kerülethez sok éves kapcsolat fűz bennünket. Az együttes tagjai közül sokan laknak itt, s a zenekar meg-

születése után az Óbudai Társaskör fogadott be bennünket. Ott próbáltunk, és a koncertjeinket is a Kiskorona utcában tartottuk. De erről az időszakról inkább még muzsikusként tudok mesélni, hiszen 1993 és 1999 között időnként játszottam az együttesben, majd 1999-ben lettem a zenekar adminisztratív munkatársa. Egy évvel később diplomáztam a Zeneakadémián, valamint az ELTE menedzserképző szakán. A Danubia Zenekar közhasznú egyesületét 2000-ben már az én szervezésében hoztuk létre.

– *Ezt azonban megelőzte az első nagy anyagi válság, amely 1998-ban rázta meg az együttest.*

– Igen, ekkor a Pannon GSM mentette meg a Danubia Zenekart, hiszen 1999-ben vállalták a mecénási szerepet. Aztán nagy segítséget jelentett az is, hogy 2001-ben elnyertük a Nemzeti Ifjúsági Zenekar címet, s ez az elismerés három esztendőn keresztül adott némi anyagi biztonságot.

– *Amikor azonban lejárt a három esztendő ciklus, máris bekövetkezett a második nagy gazdasági krízis...*

– 2005-ben csupán a harminc százalékát kaptuk meg a korábbi támogatási összegeknek. Már szinte el is költöttük a pénzt, amikor ez április közepén kiderült. A zenészeink hónapokon keresztül úgy muzsikáltak, hogy nem tudtunk nekik fizetést adni. Szerencsére kitartottak, s aztán valahogy rendeződött a helyzetünk. A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumától is kaptunk valamennyi pénzt, így megma-

radt az együttes. Viszont ekkor veszítettük el a próbatermünket... Valahogy túlél-tük ezt is, és a 2006-os évben már egyesbe jöttünk. De nagyon jó lenne, ha végre már kialakulna egy olyan rendszer, amely alapján legalább azt tudnánk több évre előre, hogy mekkora az a minimum összeg, amelyre állami támogatásként számíthatunk. Ezzel megszűnne ez az állandó bizonytalanság, és mi is könnyebben tudnánk tervezni, dolgozni.

– *Az Óbudával kötött megállapodás mindenképpen jelentős segítséget jelent. Mit vár mindezért az önkormányzat?*

– Eddig is rendszeres fellépői voltunk a különböző III. kerületi programoknak, s ezeknek a közös programoknak a sora a jövőben tovább bővül. A lényeg az, hogy tudjunk együttgondolkodni. A közhasznú társaságot azért hívtuk életre, mert úgy tűnik, a jövőben egyre inkább azt várják az együttesektől, hogy a költségvetésük egyharmadát önkormányzati pénzekből, a másik harmadot minisztériumi segítségből, a fennmaradó részt pedig egyéb támogatási összegekből fedezzék... A kht. mellett természetesen a 8 éves egyesület is megmarad, hiszen csak így tudunk az 1% százalékokra, és az egyéb, non-profit pályázatokra jelentkezni. Ezek persze nem jelentenek túl nagy összeget, de erre a pénzre is szükségünk van...

– *Őn is tagja lesz a kht. vezetőségének?*

– Nem, kollégám, Póta György vesz részt ebben a munkában. A kht. 100%-osan önkormányzati tulajdonban lesz, mi az ügyvezetést adjuk.

– *Az önkormányzat ráadásul nemcsak 3 milliós alaptőkével hozza létre a kht.-t, hanem még a működési költségekre is ad öt millió forintot.*

– Ez így igaz és remélem, hogy a kerület kulturális életében való szerepvállalásunk és munkánk elismeréseképpen ez az összeg évről évre nőni fog. Sajnos azért azt látni kell, hogy ez az összeg bizony a legkisebb önrészt jelenti a nagy együttesek sorában. A 2005-ös esztendőben 20 millió forintot kaptunk a BM-keretből, tavaly pedig 30-at. Szerencsére van egy mecénásunk, a Hérosz Építőipari Zrt. Erre a cégre már évek óta számíthatunk, s évről-évre magasabb támogatási összeget kapunk tőlük. Természetesen igyekszünk más szponzorokat is felkutatni, és számos rendhagyó feladatot is elvállalunk, hogy valahogyan működtessük zenekarunkat. Ezek közé tartozik a Markó Iván koreografálta balettprodukció a Művészetek Palotájában, amelynek mi vagyunk a kísérőegyüttese, vagy néhány könnyűzenei produkció. Sokszor filmzenét, televíziós sorozatok kísérőzenéjét is eljárszunk. A tavalyi esztendőre sok ilyen különleges felkérés jutott.

– *S hiába rendelkeznek jelentős számú törzsközönsséggel, a bérletárakat sem emelhetik az égbe...*

– Így igaz, s bár a Zeneakadémián telt házak előtt koncertezünk, én még úgy vélem, arra nem vagyunk elég érettek, hogy a Művészetek Palotájában indítsunk önálló bérletet. A sorozatainkra a jegyek 2/3-a fogy el bérletben. Sikeresek a hangversenyeink, jó kritikák sora jelenik meg a

lemezfelvételeinkről, most már valahogyan csak életben kell tartanunk a zenekart... Remélem, előbb-utóbb az anyagi biztonságot is meg tudjuk teremteni.

– *Zenei vezetőjük, Héja Domonkos két évvel ezelőtt elvállalt egy németországi felkérést, s a chemnitzi Stadttheaterben lett első karmester. Sokan az együttesben ennek nem örültek...*

– Van, aki azóta is neheztel emiatt. De Domonkos így is sok időt szán az együttesre, rendszeresen dirigálja a zenekart, szóval, működik a kétlaki élete. Az együttes ügyeivel szintén rengeteget foglalkozik, mi minden nap beszélünk, van, hogy többször is. Pedig már félszavakból értjük egymást...

– *Időnként játszik még nagybőgősként az együttesben?*

– Nem, 2000 táján ültem be utoljára a zenekarba muzsikálni. Viszont van egy saját együttesem, az Quartett Escualo, amelyet három esztendővel ezelőtt alapítottam. A kvartetben Deli Zsolt harmonikázik, Kerek István hegedül, Mayer Albert gitározik, én pedig nagybőgőzöm. Az együttes műsorán elsősorban Astor Piazzolla művei szerepelnek, saját hangszerelesben. Az együttesünk célja az, hogy a világhírű argentin zeneszerző műveit a hazai közönség számára mind szélesebb körben ismertté tegyük. A kvartettel sok zenei versenyen vettünk már részt sikerrel, kiváló kritikákat kaptunk. A koncertek mellett pedig hamarosan CD-nk is jelenik meg.

R. Zs.

Egy csellista „Bloomingpestről”

A MÁV Szimfonikus Zenekar 2007. január 23.-án a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben Ligeti András vezényelte koncertjének szólócsellistája Gary Hoffman Párizsban élő csellóművész volt, aki 1986-ban – első amerikaiként – megnyerte a Párizsi Nemzetközi Rosztropovics Gordonkaversenyt. Azóta a világ minden táján koncertezik, egész sor híres zenekar szólistája volt, és olyan karmesterekkel játszott, mint Herbert Blomstedt, Charles Dutoit, James Levine, Kent Nagano és Msztyiszlav Rosztropovics.

– *Kanadai zenész családban született, mégis azt hiszem elég erős a kötődése a magyar zenéhez, már csak azért is, mert Starker János tanítványa volt.*

– Az én kapcsolatom Starkerral már azelőtt kezdődött, mielőtt a tanítványa lettem volna. Apám karmester, a tegnapi hangversenyen is ő vezényelt volna, de

sajnos egy operáció miatt nem tudott jönni. Tizenkét éves voltam, amikor apám és Starker együtt koncerteztek, akkor találkoztam vele először. Családommal elköl-

töztünk Floridába és nekem kellett egy csellótanárt találni, az én ötletem volt, hogy talán Starker János elvállalna, bár még nem voltam annyi idős, hogy egyetemre mehettem volna. Ő javasolta, hogy a nyári szünetben menjek el hozzá Bloomingtonba és ott lakhattam a házában. Ez nagyon meghatározó élmény volt számomra tizenhat-tizenhét éves koromban, hogy ő befogad és tanít engem a saját házában! Aztán az egyetemen tanultam nála öt évet, majd én magam is el kezdtem ugyanott, az Indiana Egyetemen oktatni. Nekem nagyon világos és fegyelmezett megközelítésre volt szükségem a zenetanulásban, ezt persze én is csak utólag értettem meg, de épp ezért volt nekem Starker János nagyszerű tanár, ő nyitotta rá a szememet sok dologra. El se tudja képzelni, mennyire igényes volt! Nagyon nehezen dicsért. A legkedvesebb dolog, amit mondott: úgyis tudod, hogy mit gondolkodok Rólad! De soha nem mondta.... A legfontosabb dolognak azt tartotta, hogy megtanítsa a diákokat önállóan gondolkodni, továbbfejlődni. Azt hiszem ez a legnagyobb ajándék, amit egy tanár adhat a növendékeinek. Mert ha függővé teszi saját magától őket, akkor nem készíti fel igazán őket a felnőtt zenész életre. Amikor befejeztem nála a tanulmányaimat, úgy éreztem, hogy most már képes lennék én is tanítani másokat, és ez is történt. Ha felmerült egy probléma, nem feltétlenül tudtam rá rögtön a megoldást, de azt tudtam, hogy találom meg a választ. Ez a lényeg: tedd fel magadnak a kérdést, és találd meg rá a választ! Ez volt a legfontosabb, amit ott tanultam. Bloomingtonnal kapcsolatban meg kell említeni a magyar hagyományt. Amikor én oda kerültem 1974-ben, sok magyar művész tanított még Starker Jánoson kívül is a fakultáson. Sebők György, Kozma Tibor karmester, Vázsonyi Bálint zongoraművész – most nem jut mindenki az eszembe. Szóval annyi magyar volt az egyetemen, hogy amikor Franco Gulli hegedűművész odajött tanítani, látván ezt a sok magyar művészt, azt mondta: nem is Bloomingtonban vagyunk, hanem Bloomingpesten! Nagyon tetszett nekem ez a mondás, mert tényleg ott élhetett az ember egy darabka magyar zenetörténetben. Nagyon mély nyomott hagyott ez bennem, s habár első alkalommal vagyok most Budapesten, bármerre nézek, a saját gyökereimet vélem felfedezni. Nagyon boldog vagyok, hogy tegnap bent járhattam a Zeneakadémián is.

Megható volt látni azokat a termeket, ahol Bartók és Kodály tanított!

– *Édesapja volt az elődje Solti Györgynek a Chicagói szimfonikusoknál. Mennyire ismerte meg a híres karmestert?*

– Mindössze annyi emlékem van, hogy láttam Soltit vezényelni nyolc-tíz éves koromban. De nem volt különösebb személyes kapcsolatunk.

– *Akkor beszéljünk inkább Kodályról. Az előbb említette, hogy milyen felemelő érzés volt látni a Zeneakadémián azt a termet, ahol tanított. Az ő csellószonátáit lemezre is játszotta. Milyennek találja ezeket a darabokat, található bennük jellegzetes magyar szín, vagy inkább belesimulnak a nemzetközi zenei hangzásvilágba?*

– Nem vagyok benne biztos, hogy én ezt szakszerűen meg tudom ítélni. Természetesen meg van a véleményem, de nem akarnám szakértőnek kiadni magam. Az az érzésem, hogy nagyon erős magyar atmoszférát tükröznek a darabok, miközben nem zárkoznak el a nemzetközi hangvételről sem.

– *Tegnap Csajkovszkij művet játszott, a Variációkat egy rokokó témára, előtte a Rómeó és Júlia nyitányfantázia hangzott el a koncerten a Művészetek Palotájában, majd az V. (e-moll) szimfónia következett. Eredetileg édesapja dirigálta volna a programot, és gondolom a műveket is együtt választották ki. Családi kedvenc az orosz szerző?*

– Inkább apám szereti ezeket a darabokat, és már rég játszottuk együtt. Gondoltuk, most egy Csajkovszkij estet adunk.

– *És ki az Ön kedvenc zeneszerzője?*

– Nem hiszem, hogy tudnék hirtelen választani.... Jó, most hogy kérdezi, és egyet kéne választanom, talán azt mondanám: Brahms.

– *Miért?*

– Az ő zenéje annyira megérinti, megnyugtatja a lelket és az értelmet egyaránt. Olyan magabiztosan szemléli a világot! Nem használnám a szkeptikus szót, mert annak negatív mellézköngéje van. Ő nem hisz mindenkinek, aki körülveszi, de hisz az emberek alapvető jóságában. Én is így gondolkodom: szeretnék mindenkiben bízni, de természetesen az életben sok negatív tapasztalatot gyűjt be az ember, s

FOTÓ: NEUBAUER RUDOLF

másodjára már nehezebb hinni. Valami ilyesmit érzek Brahmsnál is. Nagyon nehéz szavakba foglalni, de ő tudta, hogyan lehet zenével kifejezni azt, hogy valahogy minden megoldódik. Fura, még soha nem fogalmaztam ezt így meg magamnak, de ez a tudat vígasztal és megnyugtatja a lelket. Nem mondanám, hogy Brahms egy együgyű vidám fickó volt, dehogyan! Nagyon összetett karakter. De mindig megértette a természet hatalmát és hitt az emberekben. S ameddig ebben hiszünk, minden nehézséget le lehet győzni. Ezt tükrözi a zenéje, és ez engem megnyugtat.

– *Néhány órája van a repülőgép indulásáig és most még gyorsan körülnéz a városban. Mit hallott, mit érdemes Budapesten feltétlenül megnézni?*

– Sok mindenkinek volt javaslata, például a régi palotákra hívták fel a figyelmem. Azért volt már egy kis időm és kihasználtam a lehetőséget, elmentem a Hősök terére, az Operához. Sajnos vezetősen nem tudtam részt venni, mert sietnem kellett a koncertre. Hasonlónak érzem Budapestet Párizshoz. Nem érdemes csak egy-két dologra koncentrálni, ha engem kérdez, én nem az Eiffel tornyot javasolnám Párizsban, mint fő látnivalót. Ok., onnan kap az ember egy általános benyomást a városról, szép a kilátás, de nem ez a legfontosabb Párizsban. Én most nem műemlékeket szeretnék nézegetni itt Budapesten, hanem egy kicsit beleszagolni a városba, sétálni, megérezni a város atmoszféráját.

– *És mikor jön legközelebb?*

– Amilyen hamar csak lehet.

Szőke Cecília

Csúcstartó portál, új ötletek – lendületben a Fidelio

Internetes portál, adatbázis, ingyenes programmagazin, klub, és még számos dolog, amit a Fidelio szó takar. Mára nincs olyan zene iránt érdeklő ember – legyen laikus, vagy szakmabeli –, aki ne ismerné ezt a kiindulási pontot, amely néhány év alatt nélkülözhetetlen kommunikációs- és információs központtá nőtte ki magát. Zsoldos Dáviddal, a Fidelio Média Kft. ügyvezető igazgatójával két lapzárta között sikerült időpontot egyeztetniünk.

Zsoldos Dávid

– Milyen lapzárták esnek egybe ezekben a napokban?

– Az egyik a Fidelio Magaziné, amelynek most már a negyedik évfolyamában járunk. Ez évente tíz alkalommal, 25 ezer példányban jelenik meg, 64 oldalon. Nyáron összevont számaink vannak, így akkor végre nekünk is jut időnk pihenésre. A másik lapzárta a Müpa Magaziné: a Művészetek Palotájának nagyobb méretű, 64 plusz négy oldalas kiadványa nagyon kedves nekem, hiszen itt számos kiváló szerzővel dolgozhatunk együtt, akik egy-egy témáról hosszabb lélegzetű cikkeket publikálhatnak.

– A legtöbben a Fidelio online változatát ismerik. Mi született meg előbb?

– Elsőként az internetes tartalomszolgáltatás indult, 2002 őszén, és tulajdonképpen az egész rendszer erre épült. Itt a hírektől kezdve ajánlókon, adatbázisokon

át recenzióig sok minden található. Ezt követte 2003 őszén a Fidelio Magazin elindulása, amely alapvetően programmagazin, a kettő között pedig belekezdünk a Capriccio című műsorba, amelyet a radiocafé 98.6 hétfőnként este 9-től egy-egy órában sugároz. Ez egy klasszikus beszélgetős műsor, amit két nagyon jó barátommal, Fehér Zoltánnal és Nagy Bálinttal indítottunk újtjára, és Zoli halála óta ketten vezetjük. A Müpa Magazin tehát a negyedik komolyabb vállalkozásunk, ez tavaly ősz óta jelenik meg. Emellett másfél-két éve kezdtünk el különszámokat készíteni, kezdetben bátortalan vállalkozásként, de tavaly óta ez is beindult, hiszen tájékoztató jellegű prospektusra sok rendezvénynek van szüksége. Ma már túl vagyunk az egymillió nyomtatott és terjesztett különszámon – és ebbe a számba nem értendők bele a Fidelio rendszeres kiadványai. Készítettünk különszámot a Soproni Régi

Zenei Napoknak, a Budapesti Tavasz Fesztiválnak, vagy a Szabad Tér Fesztiválnak, de hozzájárultunk már ilyen módon az Operaház műsorának terjesztéséhez is. Az elmúlt évek alatt keményen dolgoztunk azért, hogy akinek valamilyen kommunikációs megoldásra van szüksége egy klasszikus, vagy dzsessz zenei produkcióhoz kapcsolódóan, olyan minőségű és áru szolgáltatásokat kaphasson, amelyek a korábban nem léteztek a piacon. A Fidelio.hu-t ma már szinte mindenki nézi, aki a szakmában érdekelt, a Fidelio Magazin 25 ezres példányszámával pedig valószínűleg a legnagyobb elérést produkáló komoly- és jazz-zenei kiadvány.

– Hány állandó munkatárs dolgozik mindezen?

– A csapat lépésről lépésre nőtt: Kenéz László, Kádár-Csoboth Judit és Lak Sándor szinte a kezdetektől velem dolgozott, s az utóbbi hónapokban kiegészült Filip Viktóriával, Harkányi Lászlóval, Kovács Beával és Morvai Katalinnal. A cikkeink, recenzióink nagy részét külsős munkatársak írják, mi a hírszerkesztést, a hírszolgáltatást, az adatbázisok feltöltését-kezelését, az informatikai munkákat és a marketinget vállaljuk magunkra. Egy ez kicsi, de jó csapat, amelynek ráadásul szinte minden tagja zenész volt egykor.

– Hogyan jött az ötlet, mi köré alakult ez a stáb a kezdet kezdetén?

– Én kiskoromtól kezdve zenével foglalkoztam, zongoristának készültem, majd – még előkészítő koromban – Batta András kapacitált, hogy menjek a zenetudományira is. Később viszont úgy éreztem, hogy a tudományos világ túlságosan kevésbé éri el azt a közönséget, amelyért dolgozik. Az informatika iránt már régebb óta komolyan érdeklődtem, emellett éveken át foglalkoztam befektetésekkel is, amikor a fejembe vettem, hogy készítek egy igazán jó internetes komolyzenei

oldalt. Amikor 2001 őszén másodszorra veselkedtem ennek neki, odahaza elkezdtem klasszikus zenei adatbázisokat feltölteni az internetre... Így indult, aztán az egyik ötlet hozta a másikat. Persze a legnehezebb feladat az, hogy megtaláljuk a forrásokat a működéshez. Gondolom, sokan hiszik, hogy elsősorban támogatásokból, állami pénzből élünk. Pedig a bevételeink 85-90 százalékát mi keressük meg a hirdetési és az informatikai piacról, az állami támogatás aránya tehát – kivált a hasonló kiadványokhoz képest – kifejezetten alacsony. Szerettünk volna olyan kommunikációs megoldásokat hozni a magyar piacra, amelyekre szerintünk égető szükségük volt a rendezvényszervezőknek. A fesztiválokban nagyon kevés pénzük van a kommunikációra, a valóban profi szolgáltatást nyújtó ügynökségeket nem tudják megfizetni. Mi találtunk egy olyan piaci rést, ahol nagyon jó áron tudjuk biztosítani az elérhetőséget számukra – számos szolgáltatásunk teljesen ingyenes.

– *A klasszikus zene és a dzsessz mellett világzenével is foglalkoznak. Mi alapján húzták meg a határokat?*

– A világzene olyan szorosan összefonódik ma már a dzsesszrel, hogy szinte lehetetlen egymástól szétválasztani őket. A világzene kifejezést eredetileg a külön-

böző, egymástól korábban elszigetelt zenék egymásra találásából született produkciókra használták, de ma már így neveznek szinte mindenféle etno-vonatkozású zenét. Akárhogy is alakuljon a terminológia, az bizonyos, hogy ez egy hihetetlenül izgalmas területe a zenének. Legalábbis Bartók és Kodály óta a népzene része a zenei „magaskultúrának” is, a dzsessz pedig a múlt század egyik legerőteljesebb zenei irányvonala, ami máig képes a megújulásra. A világzene pedig mindkettőhöz ezer szállal kapcsolódik.

– *Januárban elérték a tízezredik regisztrált felhasználót, ez soknak számít?*

– Ez a szám azt jelenti, hogy ennyien vannak, akik legalább egy e-mail erejéig megadták adataikat, s így elérhetővé váltak számunkra. Bár Magyarországon állandó vita folyik arról, mekkora az a közönség, amely komolyabban érdeklődik a klasszikus zenei rendezvények, kiadványok iránt, abban általában egyetértés van, hogy valószínűleg csupán néhány tízezer emberről lehet szó. Ha ebből indulunk ki, azt hiszem, szép eredmény, hogy ennyi embernek sikerült felkeltenünk az érdeklődését az interneten keresztül. Most januárban közel félmillió oldalletöltésünk volt, ami bár kulturális viszonylatban nagyon magas szám, a hazai internetes média egészéhez képest viszont elenyészően

apró adat: mi pedig a nagy cégekkel versenyzünk, amikor a reklám-költségvetésekért harcolunk.

– *Mi minden tartozik még a cég profiljába?*

– Informatikai szolgáltatóként is működünk, ebben az évben eddig már kb. négy honlapot adtunk át, lassan kezd kialakulni egy üzletileg is értelmezhető méretű ügyfélkörünk. A hangsúly természetesen a klasszikus zenei kommunikáción van: nem nagyon tudnék olyan, akár közepesen jelentős rendezvényszervezőt, vagy zenekart említeni, amelyekkel valamilyen formában ne kerültünk volna már partnerkapcsolatba. A jelen és a közeljövő újdonsága, hogy már nem csak a saját médiaportfoliónk, hanem számos kapcsolódó termékeket is kínálunk. Folyamatosan fejlődni kell, jelenleg is két-három új terméken dolgozunk. Ezek közül egyet el is árulhatok, hiszen mire ez a lap megjelenik, talán már le is sújt majd a virtuális kalapács az első online árverésünkön. Ezekon olyan termékekre tehetnek vételi ajánlatokat a nálunk regisztrált látogatók, amelyeknek amúgy korlátozott az elérhetősége. Így például a Fidelión lehet megszerezni majd a Sokolov-koncert utolsó tíz jegyét, de a Budapesti Tavaszi Fesztivál négy kiemelt rendezvényének utolsó jegyeit is. *Bilkei Éva*

Magyar vezetőségi tagot választott egy világszervezet

A világ legrangosabb előadó-művészeti intézményeit és meghatározó személyiségeit tömörítő Nemzetközi Társaság az Előadó-művészetért (ISPA) éves közgyűlésén egyhangúlag a tisztagú igazgatótanácsának tagjává választotta Kovács Gézát, a Nemzeti Filharmonikusok főigazgatóját. A döntéshozó testületbe ezzel a szervezet történetében először került közép-európai művészeti szakember. A Magyar Zenei Tanács alelnökét, a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének társelnökét és az európai előadó-művészeti szervezet (PEARLE) elnökségének tagját az új pozíció előnyeiről és jelentőségéről faggattuk.

– *Mit jelent önnek ez az elismerés?*

– Roppant nagy megtiszteltetés, főleg annak ismeretében, hogy az ISPA az előadó-művészet igen nagy tekintélyű nemzetközi

szervezete, és hogy ennek a testületnek még nem volt közép-kelet európai tagja.

– *Ez külön jelentőséggel bír?*

– Valószínűleg igen, hiszen maga a szervezet eredetileg amerikaiaként indult, akkor még ASPA (American Society for the Performing Arts) néven. Ez a név jó húsz évvel ezelőtt változott ISPA-ra, amiben már benne foglaltatik a nemzetköziség. A társaság először természetesen az angolszász országokkal bővült, de amikor én először közvetlen kapcsolatba kerültem a szervezettel, 2002-ben, már dél-afrikai igazgatója volt, az igazgatótanács tagjai pedig Szingapúrtól Brazíliáig, Nagy-Britanniától Amerikáig különféle nemzetekből kerültek ki.

– *Ön szerint minek köszönheti ezt a megtisztelő jelölést?*

– Talán eddig nem nagyon mutatott ilyen irányú aktivitást ebből a régióból kolléga, felfigyelhetek mindarra, amit tesszek. Nagy valószínűséggel az is sokat nyomott a latba, hogy szert tettem némi gyakorlatra az Európai Unió szervezetben, a PEARLE-ben, de a végső lökést az adhatta meg, hogy viszonylag rövid idő alatt sikerült a Művészetek Palotájával együttműködésben tavaly szeptemberben tető alá hoznom egy európai regionális ISPA-konferenciát. Néhány éve figyelem a szervezet tevékenységét, és úgy érzem, az európai kultúra és előadó-művészet súlyánál kisebb mértékben van jelen a tevékenységében. Észak-Amerika súlya teljesen érthető, és az is nagyon dicsérendő, hogy az utóbbi időben Dél-Amerikára, Ázsiára, sőt, az afrikai kontinensre is erősen fókuszált a társaság, de nekem, mint európainak, az volt az érzésem, hogy erre

Johann Zietsman az ISPA igazgatója és Kovács Géza

a régióra rá kell egy kicsit erősíteni. Ez a szándékom a vártnál is jobb eredményeket hozott, hiszen sikerült olyan diskurzusokat elindítani, amelyek a vezetőséget arra sarkallták, hogy a januári közgyűlésen ebből a régióból válasszanak tagot maguk közé. Úgy érzem, ez elsősorban nem személyes elismerés, hanem szól a régióknak, Magyarországnak és annak a tevékenységnek is, amit a Zenekari Szövetségben illetve a Nemzeti Filharmonikusoknál próbálok sikerre vinni. Úgy gondolom, azzal, hogy ezt a munkát magamra vállaltam, talán a közép-európai régió is nagyobb súllyal esik latba a társaságban.

– Milyen tagokból épül fel ez a szervezet?

– Az ISPA természetesen nem kormányzati társaság. Tagjai lehetnek szakmai szervezetek, de nagy számban vannak jelen közöttük művészeti központok képviselői, illetve művészeti együttesek és olyan neves szaktekintélyek is, mint például Russel Johnson, aki a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem akusztikáját is tervezte; tehát mindazok, akik az előadó-művészetben jelentőset alkotnak, illetve akiknek súlya van. A szervezet tagjai egyrészt az előadó-művészet és a szellemi élet olyan elméleti kérdéseit vitatják meg, amelyek egy-egy kontinenst foglalkoztatnak, de kimondottan szakmai

témákra is kitérnek félévente megtartott konferenciáikon. Emellett ajánlásokat készítenek, ösztöndíjakat szerveznek olyan fiatal tehetségek számára, akiknek nincs lehetőségük utazásra. Macedóniában, Grúziában, Örményországban, vagy ázsiai országokban tanuló fiatalokat segítenek abban, hogy részt vegyenek egy-egy művészeti központ vagy együttes munkájában. Természetesen vannak olyan események is, amikor díjakat adnak át; az ISPA-kitüntetéssel rendszerint egy életművet koronáznak meg. A szervezet székhelye New-Yorkban van, ott gyűlnek össze a tagok minden januárban egy konferenciára. Ezen kívül minden év közepe táján valahol a nagyvilágban rendeznek egy másik konferenciát; idén éppen Brüsszelben, s ez ismét Európának kedvez.

– Konkrét lehetőségek is megnyílnak tagságával a régióknak, illetve ön előtt?

– Előttem elsősorban annak lehetősége nyílik meg, hogy egy kicsit többet dolgozhatok, mint eddig – hiszen ez egy díjazással nem járó önkéntes munka –, de az ország számára kedvező lehet, hogy ezáltal rengeteg információhoz jutunk majd azokról a folyamatokról, amelyek esetleg elindulnak az előadó-művészetet érintő egyéb nemzetközi szervezetekben vagy az ENSZ szervezeteiben, például az ILO-ban (Nemzetközi Munkaügyi Szervezet). Örölnék, ha sikerülne innen, a régióból ISPA-ösztöndíjasokat eljuttatni a szakmai tapasztalatcserékre, és annak is, hogyha az ISPA állásfoglalásaiban idővel az eddiginél jobban érvényesülne az európai kultúra és előadó-művészet sajátos gondolatvilága.

Bilkei Éva

Tanulmányút Finnországban

Az 5 millió lakosú országban 15 szimfonikus zenekar működik

2006 januárjában Budapesten tartotta ülését az Európai Unió „Társadalmi Párbeszéd az Előadó-művészetben” elnevezésű munkabizottsága, melynek fókuszában az újonnan csatlakozott EU tagországok álltak. A tanácskozáson természetesen részt vettek a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége, és a tagzenekarok képviselői is. (A munkabizottság két állandó magyar tagja munkavállalói részről dr. Gyimesi László, az MZTSZ főtükára, a munkálta-

tói oldalt pedig Kovács Géza, Szövetségünk társelnöke képviseli.) A konferenciát követően – épp Kovács Géza kezdeményezésére –, egy csereprogram keretében, melyet az unió finanszírozott, a Szövetség lehetőséget kapott arra, hogy néhány főt tanulmányútra küldjön valamelyik régi tagországba. A Szövetség három zenekari igazgatót javasolt e programra, s az a megtiszteltetés ért, hogy közöttük lehettem.

Így került sor szeptember végén egy helsinki látogatásra, melynek házigazdája a Finn Szimfonikus Zenekarok Szövetsége (Soumen Sinfoniaorkesterit Ry), illetve annak elnöke Antti Hayrynen volt.

Finnországban tizenöt hivatásos szimfonikus zenekar működik, ami az ország alig több mint 5 milliós lélekszámához képest nagyon szép szám. Legrégibbi, a Turku Filharmonikus Zenekar, 1790-ben alakult, a legfiatalabb pedig 1999-ben a

Kymi Sinfonietta. A tizenöt zenekarból három működik Helsinkiben, a többi vidéken. Finanszírozásukat tekintve két együttes működik állami pénzből (Finn Nemzeti Opera és közvetve a Rádió Szimfonikus Zenekara), a többi városi fenntartású. A városi zenekarok költségvetésük 65–70%-át kapják az önkormányzattól. Ehhez a szubvencióhoz rakja hozzá az állam – törvényi előírás szerint, – a mindenkori összeg 25%-át, amely a 2008-as évtől 30%-ra nő. (Finn „BM keret”). A hivatásos szimfonikus zenekarok között kis létszámú, huszonkét tagú (teljes állású munkaviszonyban lévő) együttest is találunk (Lappeenranta Városi Zenekar).

A Finn Szimfonikus Zenekarok Szövetsége a nagy és kisebb szimfonikus zenekarok mellett tömöríti a hivatásos kamarazenekarokat, a félhivatásos zenekarokat, valamint egyéb zenekarokat is. Az utóbbiak között találunk képviselőket a könnyűzene területéről is (Umo Jazz Orchestra, Vantaa Pops Orchestra). Ezekkel együtt a szövetségnek összesen huszonkilenc tagja van. Külön gondot fordít arra az elnökség, hogy megfelelő érdekérvényesítéssel rendelkezzenek a különböző méretű és műfajú együttesek. Ugyanakkor a nagy létszám miatt a szövetség jelentős érdekérvényesítő erővel rendelkezik az állami szektor felé.

Nagyon érdekes volt a Finn Zenei Információs Központban (FIMIC) tett látogatás. Ez egy olyan intézmény, melynek szlogenje: „tegyük hallhatóvá a finn zenét”. Ez vonatkozik mindenfajta zenére, de elsősorban a kortárs darabokra. Sok pénzt és munkát fektetnek abba, hogy a finn zene jelen legyen a világ számos pontján, jelentősebb fesztiváljain. Gondolom, az ő munkájuk eredménye az is, hogy Finnországban mindig telt házra számíthatnak, ha hazai darab ősbemutatója van műsoron. Idevonatkozó tapasztalat a Sibelius Akadémiáról, hogy külön szak létezik „zene export” illetve „zenei együttesek exportja” címmel.

Alkalmam volt találkozni a Zenész Szakszervezet jogtanácsosával is, aki elmondta, hogy náluk ágazati kollektív szerződés van érvényben. Ez azért is kézenfekvő, mivel a zenekarok döntő többsége városi zenekar, tagjai városi alkalmazottak, azonos jogviszonyban és hasonló körülmények között dolgoznak. A zenész szakszervezet általános érdekérvényesítést végez, kollektív szerződést köt, kiegészítő betegbiztosítást nyújt, külön törődik a munkanélküliekkel, ingyenes jogsegélyszolgálatot biztosít tagjai számára. Ezen kívül havonta megjelentet egy szakszervezeti lapot, különböző tan-

folyamokat szervez és egyéb szolgáltatásokat (Pl.: erősítő berendezések, világítás, kottaállvány stb. kölcsönzése) végez.

Minden zenekarnál meg van határozva az órabér, kiegészítő díjazása, útiköltség térítés, egyéb juttatások, hang- és képfelvételek díjazása. Ez vonatkozik a rész-munkaidősökre, és a kiegészítőkre is. A könnyűzenészek és vendéglátóiparban dolgozó muzikusok hasonlóan, egységesen szabályozott paraméterekkel dolgoznak. A szervezethez gyakorlatilag 100%, a tagdíj a bruttó fizetés 1%-a. A munkaidőt – ellentétben a magyar gyakorlattal – munkaórában mérik, s nem nagyon értették, hogy mi miért bonyolítja ezt oda-vissza számítással.

Mindent egybevéve azt hiszem több okból is irigyelhetjük finn kollégáinkat. Mindenek előtt azért, mert nincs vita arról, hogy sok-e a tizenöt zenekar egy ötmillió országnak vagy sem. Büszkék arra, hogy ennyi van, és gyakorlatilag állami forrásokból fenn is tartják azokat. Így aztán a zenekarok számára tervezhető és kiszámítható a jövő.

Visszafelé a repülőgépen azon morfondíroztam, de messze van tőlünk Finnország...

Lendvai György

a MÁV Szimfonikusok igazgatója

Önsegélyező alap táppénz- és nyugdíj-kiegészítő segéllyel

Dr. Gyimesi László bízik abban, hogy sokan felismerik az öngondoskodás fontosságát

Hosszas előkészítő munka, számos egyeztetés és tárgyalás után, ha 2007. március 7-én a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének elnöksége elfogadja, akkor megszületik a szakszervezet önsegélyező alapja. Ha pedig hamar összegyűlik a megfelelő számú jelentkező, akkor a rászorulóknak már akár a nyári hónapoktól kezdve igénybe vehetik a táppénzt kiegészítő segélyt. A tervek szerint emellett ebben az esztendőben a nyugdíj-kiegészítő segély is útjára indul, amelyet a magyar zene- és táncművészet legkiemelkedőbb előadói közül nyolcan kapnak meg. Az új kezdeményezésekről Dr. Gyimesi László, a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének a főtitkára beszélt.

– Honnan származik az önsegélyező alap ötlete?

– A szakszervezet egyik legfontosabb alapelve a szolidaritás. Ez a gyakorlatban úgy nyilvánul meg, hogy mindenki befizet valamennyi pénzt, s ebből az összegből azokat támogatjuk, akiknek erre a

legnagyobb szükségük van. Az önsegélyezés pedig azt jelenti, hogy a szervezet a saját tagjainak nyújt támogatást. Ebben nincs semmi újdonság, ez egy klasszikus, régi feladat a szakszervezetnél. Sajnálatos módon a mai, hazai viszonyok között ez még mindig fontos funkció, mert egy-

re több az elesett ember, akin segítenünk kell. A kezdeményezésben, amelyet a szakszervezeti vezetés közösen talált ki, az a rendhagyó, hogy mindezt egy alap formájában tesszük. Itt ugyanis nevesítenünk kell, hogy milyen célból hozzuk létre, és ez az önálló, belső szervezet nem

feltétlenül terjed ki minden szakszervezeti tagra. Vannak ugyanis az általános szakszervezeti jogosultságok, ilyen például a szüléskor vagy temetéskor, vagy bármely szociális okból igénybe vehető segítség, az önszegélyező alap azonban egy plusz-szolgáltatás, amely azokat részesíti juttatásaiban, akik belépnek a rendszerébe és a többlet juttatás esetleges igénybevétele érdekében vállalnak többlet-befizetést is. Az elnökség, illetve a jogdíjbizottság az önszegélyező alapról már rengeteget tárgyalt, s kidolgoztuk a konkrét szabályozását is. A táppénzt kiegészítő és a nyugdíj-kiegészítő segély azonban élesen elválik egymástól, akár csak a feltételrendszerük.

– *A táppénzt kiegészítő segély létrehozására miért volt szükség?*

– Ezt a segélyt az egyszerűsített közteherviselésről szóló törvény és szabályozás miatt kellett életre hívnunk. Az ekhóval ugyanis kevesebb közterhet visel a foglalkoztatott és a foglalkoztató, mint amennyit az általános szabályozás szerint kellene, ennek azonban az egyik ára az, hogy a társadalombiztosítási szolgáltatások arányosítottak, és néhány csoportjuk nem vehető igénybe. Tehát ha valaki ekhós, akkor annak minden egészségügyi szolgáltatás, ellátás jár, kivéve a pénzben történő ellátások körét, hiszen ilyen járulékot nem is fizet. Így nem vehető igénybe például a GYES-t, a GYED-et, és csupán a minimálbér után kap táppénzt, mert az EKHO-sok többsége ugyanis ezt választja. Aki viszont az ekho mellett tette le a voksát, az ezekkel a hátrányokkal tisztában van. Így tudja azt is, hogyha nyugdíjba menetre, vagy gyerekvállalásra készül, akkor az azt megelőző időszakban érdemes kilépnie az egyszerűsített közteherviselés alól, hogy ezekre a szolgáltatásokra is teljes körűen jogosult legyen. Viszont a betegség, és így a táppénzes állományba kerülés nem tervezhető előre. Ezért mi az ekho megszületésétől fogva tudtuk, hogy ezen a területen a megbetegedett kollégáinknak segítenünk kell valahogyan, hiszen a minimálbér után járó táppénz összege nagyon kevés, nem éri el a 40 000 forintot. Kerestük a megoldást, és arra jutottunk, hogy ezt az összeget valahogyan ki kellene pótolni. Így született meg a táppénzt kiegészítő segély. Miatán az első 15 napot a betegállományból a foglalkoztató fizeti, így a segély a táp-

pénzre jogosító betegállomány 16. napjától legfeljebb további 45 napig folyósítható. Ahhoz azonban, hogy egy ilyen alap működjön, különböző kellékekre is szükség van...

– *Komoly terhet róhat a szakszervezetre ennek a rendszernek a működtetése.*

– Az adminisztrációja annyira nem bonyolult, hiszen a szakszervezet egyébként is befizető és kifizető hely, és ezek a befizetések egy csatornán érkeznek, és egyéni számlára kerülnek. Ez a része a működésnek egyelőre nem tűnik annyira nehéznek. Ami azonban nélkülözhetetlen kellék, az a tagság és a befizetés. Ráadásul ennek a rendszernek van egy újdonsága is. Február végén, a Zamárdiban rendezett szakszervezeti, zenekari szövetségi tanácskozáson mi ugyanis megkértük a munkáltatókat, hogy ezt a támogatást fizessék ki ők a dolgozóik helyett. Ezzel teljesen tehermentesítjük a szakszervezeti tagjainkat. Amennyiben a foglalkoztató vállalja ennek a pénznek a befizetését, akkor a tagnak nincs semmi más dolga, mint belépni az alapba.

– *Az önszegélyező alapnak 500 forint a havidíja. Hogyan lehet a munkáltatót rávenni arra, hogy havonta még ennyi pénzt áldozzon a munkavállalójára?*

– A munkáltatók többsége felelősséget vállal az embereiért, közéjük tartoznak a zenekari igazgatók is, hiszen a Zamárdiban jelenlévő vezetők egytől-egyig vállalták muzsikusaikért ennek az összegnek a befizetését. Emellett talán az is megkönnyíti ezt a döntést, hogy az ekho a munkáltató számára is nagyon kedvező, hiszen jóval kevesebb közterhet kell befizetnie, viszont csak akkor alkalmazható, ha maguk a munkavállalók kérik ezt a rendszert. Ezt a választást egy ilyen, biztonságot nyújtó lépéssel is vonzóbbá tehetik a számukra. A táppénzt kiegészítő segély éves díja 6000 forint, ami elenyésző összeg ahhoz képest, amennyi megtakarítást a munkáltatónak az ekho jelent. Ahol pedig valamilyen oknál fogva nincs arra lehetőség, hogy ezt az 500 Ft-ot a munkáltató biztosítsa, ott a szakszervezeti tag befizetheti saját magának is ezt az összeget, tagdíj formájában. Több számítást végeztünk, tanulmányoztuk a statisztikákat a táppénzes napok számáról, s arra jutottunk, hogy 500 fővel már el lehet indítani ezt a segélyezési formát.

– *Ha hat nagy zenekar jelentkezik az alapba, akkor már meg is van a létszám...*

– Nem mindenki ekhós, de a 15 zenekar és a Magyar Állami Operaház tagjából valószínűleg gyorsan összejön ez a létszám. S tényleg bárki maga is csatlakozhat. Az éves befizetést, a 6000 forintot – ha a helyzet úgy hozza – már négy táppénzes nap alatt visszakapja, hiszen a 15 nap után a táppénzt kiegészítő segély naponta 1500 forint. Ha pedig nem lesz beteg, akkor sem veszített sokat, és tesz legalább valamit a saját szociális biztonságáért is. Hiszen lehet, hogy valakinek magas az ekhos jövedelme, de amint beteg, ágyhoz kötött lesz, olyan minimális pénzt kap csupán, amiből még a megélhetését sem tudja biztosítani. Az idei kísérleti év, és mi azt gondoljuk, hogy ez a napi 1500 forint elég kevés ahhoz, hogy ne ösztönözzön indokolatlan táppénzes állományra, a napi étellemezésre azonban elegendő. Az önszegélyező alap ötletét a Zamárdiban jelenlévő, szakszervezeti vezetők is messzemenően támogatva fogadták a javaslatot, hiszen az a szakszervezeti tagok számára rendkívül előnyös. Különösen akkor, ha ezt a pénzt a munkáltató fizeti. A leendő tagnak nincs más dolga, mint néhány papírt kitölteni, s ha beteg lesz, ezt bejelenti a szakszervezet felé, majd elhozza a táppénzes papírját. Ha azt is hozzávesszük, hogy ez az összeg, ellentétben a táppénzzel, teljesen adó- és járulékmentes, akkor úgy vélem, valóban megéri csatlakozni.

– *Azzal sikerült ezt az adó- és járulékmenteséget elérniük, hogy segélyként fizetik?*

– Igen, s ezért kell, hogy az, aki igénybe veszi, szakszervezeti tag legyen. A segélyt pedig olyan célra lehet csak fordítani, ami társadalombiztosítás ellátási rendszeréhez tartozik. Mi persze akkor lennénk a legboldogabbak, ha legalább ezren belépnének, és senki sem lenne soha beteg....

– *Abban az esetben mi történik a befizetett pénzzel?*

– A szakszervezet tulajdonát képezi és gyűlik.

– *Mikor indulhat el a táppénzt kiegészítő segély?*

– Mi úgy tervezzük, hogyha márciusban az alapszabály-tervezetet az elnökség

elfogadja, akkor körülbelül három hónapos előkészítést követően, elvileg már júliustól elindulhat. De ha hamarabb összegyűlik az ötszáz fős tagság, akkor akár korábban is. Ha pedig nem érdeklődnek elegen, akkor a számlák üresek maradnak, és mi szegényebbek leszünk egy illúzióval...

– *Gondolja, hogy ez is előfordulhat?*

– Sajnos elég sok lesújtó tapasztalatot gyűjtöttünk már az emberek öngondoskodásáról. A legtöbben nagyon keveset törődnek magukkal, a saját sorsukkal. Persze, tudom azt is, hogy a napi teendők, az anyagi problémák sokszor háttérbe szorítják azokat a dolgokat, amelyekkel nem kell feltétlenül foglalkozni. Mindenki azt hiszi, hogy minden rossz csak mással történhet meg... De talán ez a táppénzt kiegészítő segély elég kézzelfogható dolog ahhoz, hogy minél többen gondoljanak a saját egészségükre, kockázataikra.

– *S mi történik akkor, ha valakinek súlyosabb, hosszadalmasabb a betegsége?*

– Azt a helyzetet mi ezzel a rendszerrel sajnos, nem tudjuk megoldani. Másfél éven keresztül rengeteg tárgyalást folytattunk a legkülönbözőbb biztosítókkal. Ekkor jöttünk egyébként arra is rá, hogy ezt a táppénzes segélyt nekünk magunknak kell az önszegélyezési alappal megoldanunk. A komolyabb kockázatviselésre azonban nincs lehetőségünk, pedig ezzel is muszáj foglalkozni. A kritikus betegségek, amelyek közé többek között a daganatos, a szív-, és az érrendszeri betegségek, a veseelégtelenség tartozik, mindenképpen hosszabb időre kivonják a munkából azt, aki ilyet szenved el. Ha tegyük fel, egy ekhós muzsikus ilyen betegség sújt, akkor 60 napig kapja a táppénzt kiegészítő segélyt, utána viszont szintén csak minimális összeghez jut hozzá. Ennek megelőzésére érdemes további biztosítást kötni. Több biztosító társaságtól is kaptunk ajánlatot, és amennyiben a szakszervezeti tagság érdeklődést mutat ez iránt, akkor kiválasztjuk közülük a legkedvezőbbet. A szakszervezet ebben az esetben ugyanis csoportos biztosítást köt, amelynek a kedvezményezettjei azok a szakszervezeti tagok lesznek, akik fizetik ennek a havi díjait. S ezen a módon a „napi” ár töredékéért vehetik igénybe ezt a szolgáltatást. Nagyon fontos lenne, ha ezen a területen is elin-

dulna az öngondoskodás... Az állami szerepvállalás ugyanis egyre kisebb. Amit mi tudunk, megteszünk, de ha ezzel a lehetőséggel nem élnek az emberek, az a saját döntési felelősségük. Sajnos, ennek a dolognak a hazánkban nincs meg a kultúrája.

– *Miben működik majd másképp a nyugdíj-kiegészítő segély?*

– Itt nem klasszikusan szociális alapú rendszerrel van szó, hanem inkább egy művészeti szakmai elismerés alapításáról, amely összekapcsolódik egy szociális jellegű ellátással is.

– *Hasonló az operaházi Mesterművész-díjhoz vagy a Nemzet színésze kitüntetéshez?*

– Igen, s hiánypótló szerepet kívánunk vele betölteni. A Művészeti Szakszervezetek Szövetségének az Előadóművészi Jogvédő Irodájával, azaz a zenei jogdíj bizottsággal már 2001 óta próbálkozunk ezzel. Az évek során sok mindentről szó volt, többek között arról, hogy ezt az elismerést a kulturális minisztériummal közösen hozzuk létre, de aztán ez az elképzelés nem valósult meg. Szakszervezetként ugyanis érzékeljük azt, hogy rengeteg kiváló művész súlyos szociális, anyagi és egészségügyi gondokkal küzd. Vannak ugyanis olyan előadók, elsősorban a könnyű műfajban, akiknek sosem volt intézményes háttérük, s vannak zenekari, énekkari művészek, akik hiába nyújtottak kiemelkedő tevékenységet, csak szűk körben váltak ismertté, így még alapfokú elismeréseket sem kaptak. Amikor ezt az elismerést kitaláltuk, éppen azért nem húztunk sem szakmai, sem műfaji korlátot, hogy ebbe a rendszerbe minél több helyről bekerülhessenek a művészek. Valami nevet is akartunk adni, így lett ez „A magyar zene- és táncművészet kiemelkedő előadóművésze”. S ennek a nyugdíj-kiegészítő segélynek a havi összege 100 ezer forint.

– *Erre a járadékra miért csak nyolcan jogosultak?*

– Mert az így szétosztott pénz az előadóművészi jogdíjaknak a közösségi célú felhasználásából származik, s ez az összeg éves szinten körülbelül 10 millió forint, amiből már a működést is finanszírozni kell. Jelenleg tehát nem látjuk reálisnak, hogy ennél nagyobb, hosszú-

távú kötelezettséget vállaljunk, hiszen ez az elismerés élethosszig jár.

– *S miért kötődik ez az önszegélyező alaphoz?*

– Ez csupán jogtechnikai megoldás. A két segély egymástól teljesen függetlenül, önállóan működik, az viszont nem látszott célszerűnek, hogy külön-külön alapokat hozzunk létre. A nyugdíj-kiegészítő segélyen már régóta gondolkodtunk, csak a megvalósítása okozott némi nehézséget, az, hogy mindezt hogyan tudjuk adó- és járulégmentesen kifizetni. Itt ugyanis a jelöléskor nem feltétel a szakszervezeti tagság, ezzel sem kívánjuk a jelöltek számát korlátozni. Ha azonban valaki elnyeri ezt az elismerést, akkor tudatni kell vele azt is, hogyha belép a szakszervezetbe és az önszegélyező alapba, akkor ezt a pénzt adó- és járulégmentesen tudjuk kifizetni a számára. Ha ezt nem vállalja, akkor adózni kell utána. A választás lehetősége ebben az esetben nem nálunk van.

– *S mi történik akkor a nyugdíj-kiegészítő segéllyel, ha a táppénzes segélyre nincs elég jelentkező?*

– Az alapot attól még létrehozuk, csupán a táppénz kiegészítő rész nem kezd el működni. A nyugdíj-kiegészítő segélyt azonban akkor is tudjuk fizetni. A kitüntetettek személyére pedig a szakmai szervezetektől, és a szakszervezeti szervezetektől kérünk javaslatokat. Hosszadalmas munka lesz ennek a nyolc embernek a kiválasztása, hiszen sokféle szempontot, műfaji arányt kell összehangolni, s a jelöltek névsora számos szűrőn megy keresztül, míg végül maga a zenei jogdíj bizottság hozza meg a végső döntést. Remélem, hogy ezt az elismerést már idén is kioszthatjuk. Fontos kritérium egyébként a kiemelkedően magas színvonalú szakmai tevékenység mellett zenészként pályán töltött 25 év, táncosként pedig a 20 esztendő, s az is, hogy a jelölt betöltse a 62. életévét, öregségi nyugdíjat kapjon, és ne rendelkezzen olyan állami elismeréssel, ami nyugdíjkiegészítő járadékot biztosít. Nem lesz tehát egyszerű a díjazottak kiválasztása... Azért is örülök nagyon annak, hogy vége életre tudjuk hívni ezt az elismerést, mert nemcsak jelentős anyagi segítséget jelent a kitüntetetteknek, hanem művészi pálya elismertségéért is teszünk vele valamit.

R. Zs.

Magyar Szimfonikus Körkép

A tavalyi (bevált) kísérlet idén folytatódott, újra lehetőség nyílt a hazai szimfonikus zenekarok számára, hogy közös rendezvényt sorozat keretében megmutatkozzanak. A hangsúly ismét a közösön van, hiszen elenyészően kevés az olyan együttes, amely kizárólag ilyenkor lép fel a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben. Az idei szezonban 15-re nőtt a résztvevők száma.

A zenekarok vezetősége tehát általában felismeri a kínálatban rejlő lehetőséget. Pontosabban, lehetőségeket. Mert a monumentális terem férőhelyeinek megtöltéséhez is hozzájárulhatnak, különféle szervezőmunkákkal. Nyilvánvaló: több fővárosi együttes esetében a törzsközönség gondoskodik akár a teltházról is – a vidéki résztvevők pedig helyi közönségük számára kínálhatják, „kultúraturizmus” keretében, netán a helyi bérlet kínálatába építve MŰPA-beli estjüket. És állandó lehetőség a passzivitás, tehát lemondani a fáradságos szervezőmunka örömteli eredményéről (s játszani a kisszámú „önkéntes” hallgató jelenlétében).

De nemcsak a résztvevők számára tartogat lehetőséget e koncertsorozat, hiszen más nézőpontból hasonlóképp értékes az immár nem új kezdeményezés: a fővárosi (illetve, Pest közelében élő) zenekedvelő ilyenkor könnyen juthat országos áttekintés birtokába. Nem kell mást tennie, csak rendre végighallgatnia a – mondhatni – helyébe hozott programokat. Ideális esetben vonatkozik/vonatkozna ez a gyakorló muzsikusra is, s ha élnek vele, ismét „lépéselőnybe” kerülhetnének a fővárosiak! (Szombathelyi zenekari játékostól például nemigen várható el az ingázás, hogy saját maga megtéldelhesse a távoli városokban működő társ-intézmények alkalmi teljesítményének művészi színvonalát.) Az élet, a napi koncert-tevékenység azonban halad a maga útján, s részben indokolható, ha a zenekari játékosok nemigen élnek a számukra kétségkívül ritka kínálatl. Ami persze annyiból mindenképp szomorú, hogy a rendezvényt sorozat így részben „pusztába kiáltott szó” marad, s az akusztikus kaleidoszkóp kevés általánosítható tanulságot eredményez. (Erről azonban nem az előadók te-

hetnek!) Pedig már csak a műsorösszeállításokból is sokat lehetne tanulni – nem beszélve arról, hogy néha repertoár-bővítésre alkalmas darabokat ismerhetnének meg.

Minden kezdet nehéz – tartja a mondás, s ennek többféle vetületét példázza a nyitókoncert. A **Szombathelyi Szimfonikus Zenekar** legújabb művészeti vezetője, Alpaslan Ertüngaalp vezényletével lépett fel. Az isztanbuli születésű, tanulmányait részben Budapesten végzett, magyarul remekül beszélő dirigenssel 2001 óta rendszeresen dolgoztak, tehát nem jelenthetett problémát a közös koncepció kialakítása. Igényes műsorral jelentkeztek (Kodály: Galántai táncok, Eugen Suchon: Nox et solitudo, Tihanyi László: Krios és Sztravinszkij: A tűzmadár – szvit), amelyet lelkiismeretesen igyekeztek megszólaltatni. Ami színvonalon alul sikerült, az – talán meglepő? – a Kodály-mű volt. Inkább kevesebb, mint több ízesen előadott szólisztikus motívum, valamint a hatásosan felépített nagyforma – ez kerül a mérleg egyik serpenyőjébe, míg a másikat a zenei-anyanyelvi készség hiánya terheli. Talán az „ezt úgyis tudjuk” felületes gesztusának tudható be, melynek jóvoltából a próbák javarészét a többi műsorszám valóban igényes kidolgozásának szentelték?

Suchon zenekari dalainak szólistájaként a nemes hanganyagú Katerina Hebelkovanának tapsolhattunk, akinek előadásában gyönyörködtetőek voltak a dalok (annak ellenére, hogy a szövegből még csak nyersfordítást sem kaptunk), s érezhető volt az igyekezet, hogy a kísérettel olyan színes és kidolgozott háttérrel biztosítsanak, mely előtt érvényesülhet az énekes. Külön köszönet Tihanyi László két évtizede komponált művének megszólaltatásáért – bárcsak új (egy régi rövid aranykorszakra rímelő) fejezet nyitányát jelentené a vállalkozás gesztusa! A Sztravinszkij-mű iránt lelkes elkötelezettséget mutató zenekarban már nehéz volt ráismerni a nyitószám előadóira. A hallgatóban felöltött a teljesületlen kívánság: most pedig ráadásként újra (másképp) a Galántait! Talán legközelebb...

(január 6.)

* * *

Vélhetően csakhamar felismerték a műsorváltozást mindazok a hallgatók, akiknek program-előzetesében nyitószámként Ligeti György: Melodien című kompozíciója szerepelt. A helyes programot a MŰPA magazin téli számában olvashattuk, nyitószámként Brahms: Tragikus nyitányával. E mű és a szerző II. szimfóniája közé ékelődött Kovács Zoltán Kettősversenye trombitára és harsonára. A sajátos szendvics-műsornak a szólisták, Horváth Bence és Farkas István Péter közreműködése adott különleges zamatot. Az est dirigense Kollár Imre volt, aki több mint egy évtizede vezető karmestere a **Debreceni Filharmonikus Zenekarnak**.

Ezúttal a földszint telt meg csupán (vagy ne keveselljük, hiszen az egyszintes teltház is vélhetőleg a hazai legnagyobb közönséget jelenti az előadógárdának?). Amit hallottunk, korántsem tarthattuk többnek-másnak, mint az odahaza, Debrecenben két nappal korábban előadott műsor megismétlésének, mondhatni: újrajátszásának. Talán megválaszolhatatlan a kérdés: milyen hallgatónak könnyebb játszani, aki rendszeresen vagy aki ritkán jár hangversenyekre? (S vajon az támaszt magasabb elvárásokat, aki gyakran tölti estéit koncerttermekben, vagy pedig, aki a hangfelvételekhez képest vár mást az élő muzsikától?)

A debreceni együttes vélhetően senki sem adott semmiféle „többletet”. Tette a dolgát mindenki, lejátszva korrekt-lelkiismeretesen a szólamát. Ennyi és nem több – talán ez nem kevés, bár a „körkép”-gondolat gyakorolhatott volna pezsdítőbb hatást is. Így valahol „rövidzárlat” keletkezett a mechanizmusban, s a megszólaltatott művek szépsége, gyönyörködtető volta nem jutott el a közönséghez. Ha valaki itt-és-most találkozott volna először e művekkel, aligha tudna lelkesedni Brahmsért... márpedig a műalkotások hatása/hatásossága korántsem „kipipálható” tétel, a mindenkori előadó felelősséggel tartozik mindenkori műsoráért. Ezt aligha gondolták végig a január 13-i koncert szereplői, mielőtt rájuk vetődött az érdeklődés rivaldafénye.

Külön említést érdemel, hogy a felkérésükre komponált kortárs-művet ugyanolyan lelkiismeretesen tanulták meg – a taps egyaránt szólt a színpadra szólított szerzőnek, a remekül játszó szólistáknak – s kifejezte a megkönnyebbülést, hogy hallgatása-befogadása semmi rendkívüli erőfeszítésre nem készítette a publikumot. Akik nemcsak fegyelmezetten, hanem egyszersmind figyelmesen hallgatták a darabot, a későbbiekben kevesebb fenntartással viseltetnek az új alkotások iránt.

* * *

Túldimenzionáltsága ellenére sem lehetett nem szeretni a **Pannon Filharmonikusok** – Pécs másnapi produkcióját. Miként a délután rendezett sajtótájékoztatón értesültünk, eredetileg két mű szerepelt a műsoron: Sztravinszkijtől A katona története, valamint Liszt Faust-szimfóniája. Mivel azonban (ez a műsorösszeállítás egyetlen kritériuma) kell szerepelni egy 20. vagy 21. századi magyar műnek, az együttes dirigense, Hamar Zsolt vállalkozott (évtizednyi alkotói hallgatás után) rövid nyitószám komponálására. Az ősbemutatóként felcsendülő Offertorium kiválóan betöltötte ezt a funkciót, s a zenekar mindvégig fáradhatatlannak bizonyult. (Igazi megterhelés valójában azoknak a zenekari – szólamvezető – muzsikusoknak jutott, akik Sztravinszkij remekét szóaltatták meg; narrátorként Mácsai Pál működött közre.) Fáradhatatlannak tűnt a közönség is – legfeljebb a közlekedési problémákkal küszködők sajnálhatták, hogy nem előbb kezdődött a monstre műsor (nem mindenki tudta kívánni, s főként, méltón megtapsolni a csaknem fél 11-ig tartó programot). Tetsetős volt a kórusok felvonulása is, az Offertóriumban a Nemzeti Énekkar, Liszt Faust-szimfóniájában a Nemzeti Énekkar Férfikarán túl a Pannon Volán Férfikar szerepelt.

A hangszeresek itt és most megmutatták, mire képesek. Az Offertorium unisonói kétségkívül kényesek, a legkisebb pontatlanság is könnyen kihallható lett volna. A Katona történetében viszont elementárisan érezhető volt az előadók játék-kedve, élvezték a szólista-szituációt, brillíroztak a virtuozitással. Érdemes lenne a közeljövőben rendszeresen/sokszor megszólaltatniuk e művet, s akkor a mind felszabadultabb egymásra-figyelés dinamikailag is arányosabb hangzást eredményezne.

Ha valamivel, leginkább a Korál-tételek sajátos hangvételével maradtak adósaink.

Jó lenne, ha a Faust-szimfónia is helyet kapna a zenekar repertoárján, hogy valamennyi hangszeres szuverén módon tudjon tájékozódni a műben, s minden pillanatban érezze-tudja szólamának rangját-funkcióját a forma egészében.

Méltán aratott nagy sikert a nagylétszámú közönség körében együttesével Hamar Zsolt. Ők már mindinkább otthon érezhetik magukat a Művészetek Palotájában – beigazolódott bátor vállalkozásuk létjogosultsága (vidéki zenekarok közül ők hirdettek elsőként önálló bérleti sorozatot a MÜPÁban), s folyamatosan érezhetik az országos érdeklődést munkájuk iránt. Dicséretes szervezőmunkára vall, hogy koncert után számos busz várta azokat az érdeklődőket, akik tanúi akartak lenni kedvelt zenekaruk fővárosi szereplésének. (Már csak az ilyen többlet-tanulások miatt is érdemes lenne figyelemmel kísérniük egymás munkáját a zenekaroknak!)

* * *

Más színfoltot jelentett a **Budapesti Vonósok** január 16-i fellépése, amely jubileumi évük nyitókoncertje is volt egyben, ők ugyanis ebben az évben ünneplik fennállásuk 30. évfordulóját. Műsoruk első részében – néhány fúvós közreműködéssel – Mozart: G-dúr cassatióját, majd Fenyő László szólójával Haydn: D-dúr gordonkaversenyét adták elő. A szünet után következett Kovács Zoltán Adagietója (a fiatal szerző második műve a sorozatban), utána Veress Sándortól a Négy erdélyi tánc. Lett folytatás is: Bartók eredetileg zongorára szánt, majd zenekarra átdolgozott Román népi táncok című ciklusa – végül pedig rejtvény-zeneként Schumann örökzöld zongoradarabjának átírata, a Träumerei csendült fel.

A hangzást úgy jellemezhetném: hangkép-album. Reprodukciógyűjtemény: értékes művek élvezhető kivitelezésben. Minden mozdulat, gesztus begyakorolt volt, nélkülözötte a bizonytalansági tényezőket – ám sajnos az itt-és-most élettéliségét is. Nem okoztak csalódást, de lehetlenné tették a rácsodálkozás örömeit. Aki ismerte a műsorszámokat, újrhallgatással idézhette fel a tételek menetét-folyamát, mások pedig olyan megvilágításban találkozhattak a számukra új művekkel, hogy felmérhették: érdemes megjegyezni

a címüket s még többször meghallgatni őket.

Az „időtlenység” kategóriája is eszembe ötlött. Nehéz lenne behatárolni az előadás idejét: ez az interpretáció kizárólag saját gyökereiből táplálkozva él tovább, nyilvánvalóan nem hat rá sem interpretáció-történeti érdekesség, sem stílus- vagy divatirányzat. Bizonyos meggondolásból éppen ebben rejlik a Budapesti vonósok népszerűségének egyik forrása: a telt hangzás szinte független attól, hogy éppen milyen stílusú-karakterű muzsikát szóaltatnak meg. A hallgatósággal szemben nem támaszt különösebb igényeket az együttes; szép hangok özönével lepi el, kiragadva a mindennapok világából. Ily módon a kontrasztok kontúrja különbséggé oldódik, a disszonancia pedig magában hordozza a konszonancia ígétét. Ez a fajta ébren-álmódoszás elsősorban a kapcsolódás élményét adja – olyan tételek, mint Veress Sándor erdélyi táncai, legfeljebb vázlatnak minősülnek, a kompozíció ős-élményét adó autentikus forrásanyaghoz képest. A stilizáció a reprodukció-jellegből adódik – az előadók önkéntesen a közvetítő közeg funkcióját vállalták fel.

Az est kiemelkedő eseményét, természetesen a szólista Fenyő Lászlónak, eszményi szépségű csellóhangjának köszönhetjük. E szépség közvetítésével néha többet tudunk meg tételekről, művekről – esetleg más megvilágításba kerülhet még az ismert kompozíció is. Versenymű esetében persze jó, ha a szólista és a kísérő-együttes közösen hozza létre a produkciót, tehát úgy épülnek egymásra a formarészek, hogy minden következő magában foglalta az előzmények tapasztalatát. Ezúttal találkozásról nemigen lehet beszélni – bár tény, hogy a csellóhang nem hagyta érzéketlenül a vonósegüttes hangzasképét.

* * *

A kísérletezőkedv általánosan jellemző a **Budafoki Dohnányi Zenekar** produkcióira – ígéretesnek tűnt január 20-i koncertjük műsora is. A hozzájuk fűzött várakozásnak azonban korántsem teljes mértékben tettek eleget.

Bernstein Divertimentójának kezdetén szinte elfogódottságot érezhettünk (biztonsági megoldásokra törekvés?) – és mindvégig azon fohászkothattunk magunkban, hogy ugyan játsszanak már

Hollerung Gábor kezére. Mintha a zenekari játékosok nem merték volna vállalni a karaktereket, amelyeket pedig egyértelműen „eltáncolt” a karmester; és amikor teljesítették is kívánságait (például a hirtelen dinamikai váltásokkal), korántsem érződött az előadásból a meggyőződés. A viccmondásnak is megvan hatásmechanizmusa; van, amikor előnyös a blázirt vagy visszafogott stílus, máskor ugyanez épp az ellenkező hatást váltja ki. Nem elég előre sejteni/tudni a poént, csattanót – a történet (ez esetben a karakterdarabok mindegyike) akkor és csak akkor hatásos, ha az előadók felváltják a közlés folyamatát, az első hangtól az utolsóig.

Az ismétlés például megannyi szerepet betölthet, s hatása is különféle lehet – egyetlen módzata felesleges, amikor nincs meghatározott funkciója. Bernstein humora – intellektuális humor. Az ilyesmit nem érdemes (de talán nem is lehet) megmagyarázni. A gesztusok nyelvére való lefordítás kevésnek bizonyult; diétázó szakács módján, mértéktartóan adagolták a játékosok. Mintha úgy vélekednének: aki ismeri, az a jelzésekből/félszavakból is megérti – aki pedig nem, annak első megközelítésre legyen elég ennyi...

A csúcsteljesítményt Vajda János Válotzatok című új kompozíciójában produkálták, melynek előadásában a budapesti Akadémiai Kórustársaság és a Budapesti Ifjúsági Kórus is részt vett. Itt minden meggyőző erővel hatott, a gyermekdal-, rigmus- vagy mondóka-szegmensek előkészítették a szöveget. Szilágyi Domokos verseiből választott ki pregnáns részleteket Vajda – a közönség, miként a Dohnányi Zenekar koncertjein általában, kézhez kapta a versek egészét, melyeknek vastag betűkkel kiemelt szakaszai csendültek fel a kórus tolmácsolásában. Az olvasható szöveg sokat segített; s tudom, nagylétszámú énekes-gárda esetében fokozottan nehéz feladat az érthető szövegmondás, mégis, érdemes lett volna legalább akkora gondot fordítani a prózában rejlő zeneiségre, mint amilyen értő lelkesedés jutott az énekszólamoknak (dallamoknak, motívumoknak).

Grofé népszerű művét, a Grand Canyon vetítéssel szándékoztak még hatásosabbá tenni. Az eredmény: a hangulatos tételek vitathatatlanul szép felvételek egymásutánjának kísérőzenéjévé lettek. Mivel nyilvánvalóan utólagos/alkalmi hozzárendelésről van szó, aligha találhat-

ni megfelelést a felvételek és a hozzájuk rendelt zenei részletek között. Nyilvánvalóan sem a színek, sem a beállítások (térviszonylatok), sőt, még a képek egymásrakövetkezésének távolságai sem tudtak adekvát megfeleléseket biztosítani. Mindez néhány évtizede óriási élmény lett volna – manapság, amikor természetfilmek sokaságában gyönyörködhetünk, nyilvánvalóan kevés. Voltak kedves pillanatok (a csacsi-kép önkéntelen-hangos tetszésnyilvánítást váltott ki – visszatérése viszont maximum formai megfelelésnek tett eleget), de érdemi többlétről aligha adhatunk számot.

Közben elgondolkodtam: a zenekar kétségtelenül sok művet játszott, különböző stílusúakat, fajsúlyúakat, a gyakrabban játszottak számítanak közülük repertoárnak. De vajon van-e etalonjuk, vannak-e fogódzóik, olyan mérföldkövek, amelyekhez viszonyíthatnak s viszonyítanak? Anélkül ugyanis megvan a veszélye annak, hogy zenélésük felszínessé válik (ami könnyen lehet tetszetős!), anélkül, hogy felismernék, valójában mit (s hogyan) kell játszaniuk, hogy a művek – előadásuknak köszönhetően – értő fülekre találva, élménnyé váljanak. A „személyes részvétel” (jelenlét) sem szólista, sem tutti-játékos részéről nem megkerülhető!

* * *

Lelkes közönség fogadta a **Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekarának** fellépését (január 22-én). A műsor első részét Beethoven: Esz-dúr zongoraversenye tette ki Ránki Dezső szólójával, Toshihiko Matsunuma vezényletével. Ránki szép tónussal, finom ízléssel játszott, kísérlete inkább örömforrás, mint koncentrációt igénylő feladat lehetett. A dirigens (a 2002-es Budapesti Nemzetközi karmesterverseny nyertese) boldogan merítkezett meg a szép hangok özönében, szinte együtt haladva a zenekarral (tehát korántsem irányítva illetve összefogva játékukat). Az „én is így gondoltam” békés egyetértése kellemes légkört eredményezhet, de aligha elegendő ahhoz, hogy a (nem véletlenül éppen Esz-dúr hangnemű) remekmű fenségessége érvényesüljön. Pasztell(hang)kép Beethovenról: elképzelhető, de kevésbé indokolt épp e remekmű esetében. Az eredmény valamilyen makett/bonsai Beethoven lett.

A legnagyobb tanulsággal Petrovics Emil I. kantátájának előadása járt. (Ki-

váltképp azok örvendezhettek, akik addigra már eljutottak 1956-ig Petrovics Emil „Önarckép álarc nélkül” című, kor-dokumentum értékű írásában.) Az immár félévszázados diplomamunkán nem fogott az idő; nem porosodott be, hangzása üde (talán az - is - érződik, hogy fiatal szerző műve?). Fodor Beatrix szép hangon énekelte, tolmácsolásában plasztikusan jutottak érvényre hangulatok, karakterek. A tételenkénti közbetapsolásról utóbb se deríthető ki, a ciklikus művek hallgatásában járatlan hallgatók bizonytalankodásának vagy ellenkezőleg, feltűnősködni-vágyásnak eredménye. Ismét bebizonyosodott: lehet távolságtartás nélkül is játszani kortárs-művet, s az is, hogy a közönség nagykorúsítható. Képes örülni ismertnek és ismeretlennek egyaránt, s ha az előadás meggyőző, könnyen szívébe zár akár első hallásra is műveket. Bárcsak a fogadtatás is szerepet játszana abban, hogy mi marad műsoron, s mi szilárdul a repertoár részévé – akkor reménykedhetnénk abban, hogy az idehaza élő szerzők megannyi műve kikerülne a feledés homályából csakúgy, mint a kortárs zenei fesztiválok (bármennyire is jó szándékkal felépített) gettójából. Megérdemelnék.

A műsor-záró kompozíciót (Rahmanyinov: Szimfonikus táncok) követő (kissé talán túldimenzionált) ováció – a tényleg hatásosan felépített ciklusra való reakción túl – vélhetőleg az egész est folyamán nyújtott zenekari teljesítménynek szólt. A dirigens boldogan osztozott a sikerben, bár legnagyobb erénye valószínűleg az volt, hogy hagyta játszani, felszabadultan muzsikálni az előadókat, akik megelégedéséig inspirálva készségesen adták tudásuk javát.

* * *

A Zuglói Filharmónia – Szent István Király Szimfonikus Zenekar január 28-án adott nagyszerű koncertet, Antal Mátyás vezényletével. Az együttes a magyar 20. századi művel „nyitott”, Szervánszky Endre Hat zenekari darab című, a magyar zenei történetben mérföldkö-jelentőségű kompozíciójával. Mintegy fél évszázad távlatából többféle reakciót válthat ki a mű. A történeti repertoáron nevelkedett hallgatónak mindmáig furcsa, szokatlan hangzású, aki „naprakész” tájékozottságú, egykori fogadtatását tudja nehezen elképzelni. Remélhetőleg az előadók számára sem a szólam címlapjánál kezdődik

az előadnivaló, hanem tisztában vannak azzal, hogy kortörténeti dokumentum-értéke van e műnek. Igen szomorú lenne, ha az „ez van, ezt kell szeretni” passzivitásával kellene, kötelező penzumként teljesíteniük feladatukat. De még ebben az esetben is találhattak maguknak felfedeznivalót, például a hangszerek/hangszercsoportok tételesen változó arányait – s a különböző játékmódok is feltétlenül hasznosak lehettek, zenekari gyakorlat minőségében.

Antal Mátyás remekül kézben tartotta a nagy létszámú zenekart; pontos ütései látván biztonságban érezhették magukat a játékosok, ráadásul megannyi „beintéssel” gondoskodott valamennyi kényes pillanatban.

Respighi ciklusa, a Róma fenyői, gyönyörködtetőbb muzsika – a műsorközlő Zelinka Tamás pedig előre ráirányította a figyelmet a madárhangra, amely hangfelvételen érkezett, bejátszanivalóként, a kotta-annyaggal együtt Olaszországból, ezáltal még inkább aktív figyelem jutott a kompozíciónak.

A nagy élmény az est második részére jutott, amikor (megismételve a tavaly megcsodált gesztust) a koncertet kezdetől a színpadon hallgató kórusok (a Szent István Oratóriumkórus, a Szent István Szakközépiskola, valamint a Szent István Gimnázium Vegyeskara) is szerephez jutottak. Rossini Stabat Materéről esetleges apró kifogásolnivalók ellenére is csak az emlékeztetést érdemes továbbörökíteni: azt a csodálatos áramkört, amely egységbe forrasztotta valamennyi előadót. Közügy lett minden hang, a leghalkabtból a legerősebbig! Elismerésre méltó Antal Mátyás figyelmes dirigálása (első pillanatban furcsának tűnt, hogy a szólistaduetttel is minuciózusan irányítja, ám a hangzó eredmény őt igazolta). Kiváltképp a monumentális énekes-gárda kézben tartása dicséretes. Szem-kontaktus több mint 200 énekessel – ráadásul a mindenkori hangzásra reflektáló mozdulat-rendszer, nem kis teljesítmény. Igaz, a másik oldal is megtette a magáét: a dirigens érezhette az előadók figyelmét, s hogy azonnal reflektálnak mozdulataira. A szólistagárdára sem lehet panasz: Klein Ottokár hangja tenor-fénnyel ékes, Hátori Szabolcs basszusa kőszikla-szilárd fundamentumot biztosít az a cappella tételekben is, Halmai Katalin pedig kulturáltan alkalmazkodik az est legnagyobb élményét jelentő szopránhoz, a beugróként fellépő Szabóki Tündéhez, akinek megörökítésre méltó

volt minden megszólalása! A csodálatos hanganyag nemes matériájából kizárólag tökéletes zenei megoldással születtek kisebb-nagyobb formarészek: dallamok, motívumok, tételek. Ha nem kaptunk volna szöveget kézhez (de kaptunk, latin-magyar kétnyelvűt, köszönet érte!), akkor is követni lehetett volna az érzelmi történetét. Váratlan-hihetetlen meglepetés volt ez a rendkívüli teljesítmény – keresetlen egyszerűséggel, mintha mi sem lenne természetesebb. Vélhetően e csúcsteljesítmény inspirálóan hatott valamennyi közreműködőre – és hosszú időre visszaadta a hitet és meggyőződést valamennyi hallgatónak: az élőzene varázsa megismételhetetlen-egyszeri, utánozhatatlan és pótolhatatlan.

* * *

Január 31-én a **Szegedi Szimfonikus Zenekar** koncertje ígéretesen kezdődött: a kulturáltan, érthetően beszélő műsorközlő elmondta Balassi Bálint versét, mely a nyitó műsorszám, az Enigma komponálására ihlette Viski Jánost. A program papíron szépen nézett ki: az említett kompozícióra a második részben Elgar azonos című variációsorozata rímelt. Közben Rahmanyinov: II. (c-moll) zongoraversenyében a klasszikus zenén túl a rockzenében is otthonos szólista, Vitalij Kuprij fantasztikus pianisztikus felkészültségének megcsodálására nyílt lehetőségünk.

A valóság azonban mást mutatott, mint amit a papírforma esetleg sejtetett volna: kiderült, hogy a programválasztás nem ad módot a zenekar színvonalának, erősségeinek-gyengéinek felmérésére. A zeneigazgató Gyüdi Sándor javarészt koordinátor-szerepet töltött be, anélkül, hogy a ténylegesen felcsendülő hangzást irányította (netán befolyásolni szándékozott) volna. Szép hangon (bár néha enerváltan) szóltak a vonósszólamok – de van-e öncélúan szép hangzás? A magvas-tónusos játék mintha független lett volna attól, aminek az előadására szolgált. A tényleges adottságok-képességek legfeljebb funkció-talanul, mondhatni, öncélúan érvényesültek, miközben korántsem a műsorszámokra irányult a figyelem. Vélhetőleg nemcsak a hallgatóké, hanem a zenekari játékosoké sem. Általában a szólamok összessége masszaként hatott, ígéretes nyersanyagként, amit érdemes lett volna „megmunkálni”. A massa-jelleg a későbbiekben mindvégig érvényesült, s ezzel magyaráz-

ható, hogy a hangszerelésbeli finomságok csak ritkán érvényesültek. A fúvósok és vonósok rétegezett viszonylatai rejtve maradtak, csak a hangzástömb (hang)színei-árnyalatai módosultak némiképp.

Kétségkívül, élmény lehetett számukra a fenomenális billentyűssel együtt muzsikálni – hogy eközben Rahmanyinov háttérben maradt, az így utólag tény. A kedves muzsikusok a publikum tapsának hatására három (!) ráadást adó szólistát igazi közönségként hallgatták – mintha arra az időre megfeledeztek volna az utazással járó fáradtságról s a rájuk váró második féldőről. Közben az az érzésem támadt: tudják-e, hogy mennyire értük, róluk szól az este. (Ilyen meggondolásból kevésbé kollegiálisnak tűnt a zongorista egyébként mégoly jogos ráadás-adó kedve. Hiszen e koncert a zenekari körkép része!) Elgar műve nyomasztóan hosszúnak tűnt.

Az élmény, mint olyan, hiányzott mindvégig. A felkészülést (ami vitathatatlan) tehát nem koronázhatta az a fáradtságos társulós jóleső érzés, hogy lám, megérte. A hallgató sem mondhatja, hogy elhelyezte-rangsorolta a zenekart, hiszen épp a szépen sikerült részletmegoldások sokkal többet sejtetnek, mint ami ténylegesen hangzó valósággá vált. Nehéz elhinni, hogy nem lehetett volna a zenekarnak „testreszabottabb” műsort találni. Ez azért is szomorú, mert ha az országos megmérettetés alkalmából ekkora tanácsalanság előzi meg a programösszeállítást, akkor vajon milyenek lehetnek odahaza a munkás hétköznapiak? Máshonnan közelítve: ezzel a három művel nem sok kapcsolata volt a dirigensnek, s ebből következően a zenekarnak sem. Márpedig a zene: közlés, a közlés pedig annál hatásosabb, minél erősebb az előadókban a közlési szándék. Ennek hiányában megítélhetetlen a valós hangzást alapján az előadói gárda, hiszen az sem derült ki: mi az, amit elhithető erővel szólaltatnak meg, kedvvel – hogy a stílusosságról már ne is essék szó.

* * *

Két nagylegzetű kompozíciót tűzött műsorára február 6-án a **MÁV Szimfonikus Zenekar**. A Mesterbérlet tulajdonosai eleve „szép házról” gondoskodtak a sorozat 2. koncertjén. Mind nekik, mind a Szimfonikus Körkép iránt érdeklődőknek ritkasággal szolgált a program: az első részben azt a variációsorozatot hallhattuk,

amelyet egy Kodály-témára komponált egykori mesterük 80. születésnapjára öt „hálás tanítvány”: Doráti Antal, Frid Géza, Pártos Ödön, Serly Tibor és Veress Sándor. E közös mű vélhetőleg világszerte ritkán csendült fel 1962. december 1-jei (Hilversumban tartott) ősbemutatója óta. Kuriózum értékű elsősorban – mégsem érdektelen megszólaltatása épp a Kodályra emlékező évben. Memento a gyorsan és visszavonhatatlanul feledni kész muzsikogenerációk számára is; a gesztus egyszerre idézi a zeneszerző Kodályt (vonósnyegyesének variáció-képzésre kiválasztott részletével) és a zeneszerzés-tanár Kodályt. További „aktualitásokat” is rejt a mű, alig megkésetten Doráti születésének centenáriuma valamint Serly születésének 105. évfordulójára reflektál, Pártos Ödön és Veress Sándor születésének centenáriuma 2007-re esik, továbbá az előbbi halálának 30., az utóbbinak pedig 15. évfordulója is. Időutazásra invitál a mű, hiszen keletkezése idején kétségkívül archaizáló a hangvétele (magyarázható a szerzők) – ráadásul érdekes megfigyelni, hogy a külföldön letelepedett egykori Kodály-növendékek számára mi maradt meg zenei anyanyelvükből, másként: milyen „dialektussal”, netán „akcentussal” beszéltek zenekarukat.

Valószínűleg egyetlen „forrásként” a kotta állt a zenekar és vezető karmestere, Gál Tamás rendelkezésére – s a hallgatókat sem befolyásolhatta korábbi interpretációs emlékkép. A zenei anyagról elmondható, hogy „könnyen áttekinthető”; ám épp ilyenkor van szükség előadói öntudatra, felvállalva a személyes interpretációt (tehát minél többet kiolvastva a kottából, netán: belehallva a szólamok szövevényébe). Talán semmiképp sem okozott volna maradandó zenei élményt a mű – így leginkább a megszólaltatás tényét őrizzük meg emlékezetünkben. Az nyilvánvalóan az egykori diákokat minősíti, hogy mit adnak – ajándékképp – mesterüknek.

Az ismeretlen után – ismert (sőt, talán túlon túl ismert) következett, Orff: Carmina burana című műve. E hatásos kompozíció gyakran esik áldozatul hatásvadász előadásnak, de van példa arra is, hogy az előadók „önjáró”-nak képzelik a művet, ami szinte önmagától hat. E Szküllá és Kharübdisz nem fenyegette a mostani produkciót. A Nemzeti Énekkar, a gödöllői Frederic Chopin Zeneiskola Gyermekkö-

rusa, valamint a szólisták (Albert Tamás, Massányi Viktor és Kertesi Ingrid) közreműködésével mindvégig figyelemmel követhetően csendült fel a mű. Gál Tamás egyszerre szította és tartotta féken az indulatokat. Az általa kínált tempó-kereteket változatos dinamikával töltötték ki az előadók, minden szegmens aktívan élt, megtalálva helyét-funkcióját a gyönyörködtető összhangzásban.

Mivel a hazai zenekarok közül több tartja repertoárján e népszerű alkotást, érdemes lenne valakinek elgondolkodni azon, hogy milyen formában lehetne megismertetni a mindenkori közönséget a szöveg (mű)fordításával. Nem találnám kockázatosnak akár a kétnyelvű szövegkönyv árusítását...

* * *

Példaadóan élt a Nemzeti hangversenyteremben való fellépés „kihasználásával” a **Duna Szimfonikus Zenekar**. Az a zenekar, amelynek otthona a BM Duna Palota sajátos akusztikájú, viszonylag kicsi színházterme, ezúttal olyan kompozíciókat adott elő, amelyek megszólaltatására ideális a nagy terem. Február 7-én vezető karmesterük, Deák András irányításával Bernstein Candide – nyitánya után Pálúr János közreműködésével Joseph Jongen orgonára és zenekarra komponált Symphonie concertantéját szólaltatták meg, az est második részének műsorán pedig nyolc tétel szerepelt Ránki György operája, a Pomádé király új ruhája népszerű részleteit tartalmazó két szvitből.

A hallgató az első perctől az utolsóig azt érezte, hogy a zenekar örömmel játszik. Kedvüket lelték a muzsikások a Bernstein-nyitány minden részletében, később sajátos feladatot teljesítettek az orgonistával való együtt-játék folyamán. A jó érzés tovább fokozódott a második részben, amikor öröm volt körülnézni a teremben: önfeledt mosoly szépítette meg a legtöbb arcot – főként azokét, akik a részletek hallatán képesek voltak felidézni a meseoperát. A zenekari játékosok közül talán nem mindenki látta színpadon a megunthatatlan zenés mesét – de mindnyájukat lekötötte a karakterformálás, s általában a muzsikálás folyamata.

Mindhárom műben jutott többféle funkció a legtöbb hangszernek ill. hangszercsoportnak. A játékosok, a hangzás tanúsága alapján, mindig tisztában voltak saját szólamuk súlyával-jelentőségével. Az I.

hegedű szólam is hangulatosan kísért a többiek játékát, korántsem csupán arra várt, hogy ismét magához ragadja a dallamokat. A II. hegedű szólamban is remek erők vannak; az első pult játékosai remek vezetők. A vonósok közül külön említést érdemelnek a jó humorú bőgősök, akik még a technikailag egyszerű játszanivalóban is felfedezték a hatás-elemeket; a domináns-tonika ismétlődő funkcióváltásokat mindig az adott dallam funkciók kíséretében, folyamatba ágyazottan jelenítették meg. Az est folyamán minden hangszercsoportnak jutott olyan pillanat, amikor játékosai főszereplőnek érezték magukat. Ennek megfelelően játszottak - s ha néha valami esetlegesre sikerült, a lendület, a vitalitás hatására egykönnyen átsiklott fülünk a kevésbé sikerült mozzanatok felett.

Ehhez a lelkesedéshez természetesen elengedhetetlen a dirigens állandóan figyelő jelenléte; Deák András főként metrikusan tartotta kézben együttesét, de időről-időre adott aktuális utasításokat is, melyek a dinamikai árnyalást segítették.

Játszottak tehát a hangszeresek (akiket nem terhelt erőn felül a szólamuk), élvezték azt a hangzást, amit létrehoztak. Lehetővé tették, hogy a hallgató kikapcsolódjon, ha úgy tetszik: szórakozzon, s az őszinte-lelkes tetszésnyilvánítást követően pihentebbnek érezze magát, mint ahogy a koncertterembe érkezett. A hatás nem csak a ruhatárig tartott – aznap a 2-es villamos zsúfolt megállójában kevesen morgolódtak: a bujkáló félmosolyok, a csillogó tekintetek az élő zene ritkán-nehezen pótolható hatását tükrözték.

* * *

Körültekintően megválasztott műsort kínált február 8-i estjén a **Danubia Szimfonikus Zenekar**. II. szimfóniájának megszólaltatása szép ajándék volt Petrovics Emil számára, születésnapja (77.) előestjén. Ez volt a „ritkaság”, amire komolyan kellett készülniük, a „spanyol” második rész pedig a könnyebb gyönyörködtetést kínálta. Rimszkij-Korszakov Spanyol capriccióját követően fenomenális szólistát ismerhettünk meg Nemanja Radulovic személyében, akivel Sarasate művét, a Cigánydalokat adták elő, majd hatásos befejezésként Ravel Bolerója csendült fel, Héja Domonkos vezényletével.

Radulovic játékát hallva arra kellett gondolnom: ha Paganinit az ördög hege-

dűsének nevezték, vajon milyen epiteton ornans illenek a jugoszláviai születésű, huszonéves, csodálatos művészre. Par excellence muzsikus, par excellence hegedűs. Valamennyi gyakorló, foglalkozásszerű és hivatásos (elsősorban) vonós számára kötelezővé tenném Radulovic meghallgatását, lehetőleg koncerten. Mert nemcsak arról van szó, hogy mindent tud, amire a hangszer képes (gondoltuk volna korábban, hogy ilyen hatás érhető el egyetlen instrumentummal?! – az a magatartás (ha úgy tetszik: hozzáállás), amelyből nyilvánvalóan kiderül: számára ott-és-akkor csak az adott mű létezik, példaadó. Nem az alkotó és interpretáló művész munkamegosztásáról van szó, hanem a centrális lényegről (a Zenéről), melynek a mű megszólaltatása által lehet érvényt szerezni. Történik mindez már-már magától értetődő természetességgel, közvetlenséggel – a pódiumra lépő fiatal ember arcán várakozás tükröződik, kezdené már. Aztán játszik, a megunhatatlanság érzetével belefeledkezve a műbe (miközben állandó kontaktussal babonázza meg muzsikustársait), s a végén a közös élmény ajándéka feletti boldogságtól sugározva fogadja a tetszésnyilvánítást (ami számára annak visszajelzése, hogy értő közönségre talált).

Nem vitás: az együttműködést követően, e zenei vitamin-injekció hosszan lecsengő hatást válthat ki a zenekarnál. Ha valaki már-már tevékenységnek gondolta volna a zenekari játékot, munkaeszköznek hangszerét – gyorsan elfelejtheti e hétköznapi képzeteket, s visszakapja azt a lelkesedést, amely mintegy 14 évvel ezelőtt, a zenekar születésekor, számukra meghatározó jellegű volt.

Az egyik tanulság tehát személyes jellegű volt a zenekar számára – a másik is, legalábbis részben. Kizárólag kortárs-mű esetén fordulhat ugyanis elő, hogy a próbák során kapcsolatba kerülnek az előadók a zeneszerzővel, akinek megjegyzései által bepillantást kaphatnak az alkotóműhely titkaiba. Petrovics Emil szimfóniája remek választás volt: a nagylélegzetű ciklikus mű avatott megszólaltatásához olyan műhelymunkára van szükség, melynek haszna más művek esetében is kamatozhat. Itt mutathatunk rá érdemben a programválasztás kritériumaként szereplő kortárs (20. vagy 21. századi) magyar mű választásának indokoltságára. Gondoljunk csak bele! Az anyanyelv is állandó használatot igényel – választékos szó-

kincs megszerzéséhez olvasmányélményekre van szükség. Nincs másképp a zenei anyanyelv esetében sem; s kitől várhatnánk a zenei anyanyelv értő használatát, ha nem rangos, hivatásos előadóktól. Ehhez viszont épp azok a művek kínálnak lehetőséget, melyek zenei eszköztára: választékos. Petrovics szimfóniája megközelíthető az egyetemes zenetörténet korábbi korszakai felől; egyetemes zenei kifejezésmóddal fogalmazza hangokká azokat az érzéseket-hangulatokat, amelyeket hallgatóival megosztani kíván. A tételek faktúrája rétegezett, ráadásul az egyes szakaszok gyakran reflektív magatartást követelnek a hangszeresek csoportjaitól. A tételek mindegyike olyan zenei anyagból épül, amely szemantikailag értelmezhető és értelmezendő. Minél többet ért belőle a zenekar, annál könnyebb a hallgatóság dolga.

A mű fogadtatása: újabb adalék ahhoz, hogy a kortárs zene iránti tartózkodás (viszolygás, ellenérzés) kinél-kinél korábbi rossz tapasztalatok általánosításából adódó magatartásmód csupán (ami egyéni szinten sokkal könnyebben megváltoztatható, mint a szervezethez magasabb szintjein). Sajnos, megannyi tetszéssel fogadott egyes előadás hatására sem ébrednek rá tényleges felelősségükre mindazok a műsorok kialakításában munkálkodók, akik kényelmi (biztonsági) szempontból ózdkodnak attól, hogy lehetőséget kínáljanak a zenekedvelőknek hazai kompozíciók megismerésére.

Korántsem tyúk-vagy-tojás problematikáról van szó! Ha – és ez főként nagy apparátusra szánt művekre vonatkozik – a kompozíciók nem jutnak el a közönséghez, nincs módjuk a gyakorlatban vizsgálni, tehát tetszhalálra ítéltettek. Vagy annál többre (s nemcsak azért, mert gyűlik a restanciánk), hiszen a zenész-társadalomba sem jutnak el, tehát a felnövekvő zeneszerző-generáció tagjai nélkülözik azt a zeneirodalmat, melynek (hazai, magyar) szókincséből, kifejezésmódjából választhatnának, saját útjukat jelölve ki. (A legtöbbet ilyen szempontból a hangfelvétel-készítésnek köszönhetjük, ám az – érthetően – főként szólisztikus és kamaraművekre koncentrál.)

A szórványos kísérletek mindegyike értékes adalék. Tényleges hasznuk akkor lesz észlelhető, ha legalább a pozitív visszhangot kiváltott művek repertoár(ok) részévé válnak.

Remélhetőleg ráébred e felelősségére Héja Domonkos és remek zenekara, s hírnevet-nevüket a magyar művek terjesztőiként is öregbítik. Alkalmasak és méltóak erre (csakúgy, mint azok a művek, amelyek méltatlanul hallhatatlannak). Ezzel nem missziót teljesítenének: lépéseket tennének egy „normálisan” működő, elfogultságoktól mentes zenei élet utópisztikus távlatokba tűnt képe irányába.

* * *

A február 13-i estet Medveczky Ádám vezényletével a **Győri Filharmonikus Zenekar** adta. Programválasztási ötletük az „aktualizálás” volt; farsang lévén Berlioz Római karnevál – nyitányát, Weiner humoreszkjét, a Farsangot tűzték műsorra, majd Richard Strauss: A rózsalovag című operájából következett a keringő, utána pedig Hacsaturján szvitjét, az Álarcosbált adták elő. A műsor második felét csak körvonalazták, ifj. Johann Strauss keringőit és polkáit ígérve. (Pontosításra később sem került sor, ki-ki annyi tételt tudott megnevezni, amennyit felismert, egyébként pedig mintegy háttérzeneként szólt az előtérben - a színpadon - megannyi ismerős dallam. A denevér – nyitánytól a Kék Duna keringőig sorjázta az örökzöldek, s természetesen jutott ráadás is. Már csak a hatás kedvéért is, melyet fokozott a közönség ellenállhatatlan aktivitása, a tutti-szakaszok dinamikai erősítése egyenletes vastappsal.)

A kínálat alapján akár üdítő estét is tölthetünk volna a koncertteremben – de erről koránt sem beszélhetünk. Az első részben kioltották egymás hatását a művek. Berlioz nyitánya legfeljebb csak hangos volt, korántsem hatásos. És ha ott nem értékelték a színorgiát, Weiner humoreszkje sem kaphatott fogékony előadókat (és hallgatóságot). Másfajta hangulatvilágot kellett volna ébreszteni a keringőnek (az operának e pregnáns részlete még az olyan hallgatót is megragadhatja, aki nem ismerte korábban az operát), s az elhangzottakhoz további színeket és tónusokat adhatott volna hozzá Hacsaturján szvitje. A szünet után a táncok forgatagát bódító légkörét vártuk – hiába.

Nehéz konkretizálni azt a hiányérzetet, amelyet az est egésze keltett. Vagy talán mégsem? Könnyű, ha számon kérhető az előadókon a lelkesedés (ügszeretet) és a felelősségteljes elkötelezettség. Nem nél-

külözhető ez a magatartás, alapesztus akkor sem, ha viszonylag könnyed hangvételű, vagy legalábbis, tragikus mélységektől, lehengerlő súlyoktól mentes zenét játszanak. Miként a pasztellkép festése is fejlett színérzékeltételez, a drámai kontrasztokat nélkülöző tételek sem sorjázhathatnak „egy kaptafára” (még a kerिंगők-polkák sem!). A zeneművek lehetnek habkönnyűek, előadásuk azonban nem lehet elnagyolt. (Könnyű-törékeny tárgyat tartani más feladat, mint nehéz súlyt; az előbbi esetben külön kell vigyázni arra, hogy – épp a biztonságos tartás által – ne roppanjon össze!) Aprólékos kidolgozásnak köszönhetően jelenhettek volna meg kvázi sokdimenziós hangképek; helyettük hallottunk sok-sok hangot, különböző dinamikával (melyek skálája vitathatatlanul széles volt).

A hallgatóság létszáma nagyjából a debreceniek közönségével egyezett meg; s ha telt házról korántsem beszélhetünk, mégis, a telt földszint is megérdemelte volna a nívós produkciót. Mert az így is kihallatszott: „több van” az előadókban...

Minden valamiféle „mintha...” érzetet keltett, semmi sem volt „igazi”. A hullámokra kellett gondolnom, melyeknek olyan a természetük, hogy „kioltják” egymást. Tanulságos lenne, ha utólag visszanezézhetné játékát a zenekar. Egy-egy szólamon belül elképesztő különbségek tűnnek szemünkbe (nemcsak az, hogy a játékosok más-más mértékben foglalkoznak az adott műegésszel; van, aki próbálja behelyezni szólamát a folyamatosan megszülető hangzásba, míg mások szinte csak hozzátapasztják az általuk megszólaltatott hangokat ahhoz a hangzástömbhöz, amelyet ezúttal a kompozíció jelent. A rétegezett hangzást a karmesteren is számon kell kérni, hiszen az kevés, ha ő időről-időre csupán a felcsendülő dallamoknak örül: a melódiák megfelelő környezetbe ágyazódva tudnak hatni. Elismerés illeti a csellistákat, amiért magukra hagyottságukban is próbáltak aktivizálódni, a kísérrészolamok megformálásával. Mert alig lehet elképzelni rosszabbat, mint indifferensen sorjázó funkciós basszusokat...(a legszebb pillanatokat a szólócsellistának köszönhetjük).

Minden esetlegesnek tűnt, szinte még az arányos-kiegyenlített szakaszok (formarészek) is. A fúvósok, mint akik gyakran játszanak szólisztikus „állásokat”, kis léptékben megformálták dallamaikat, motívumaikat, az ütősök pontosan, bár gyak-

ran a folyamatok iránt érzéketlenül léptek be, a hegedűsöknél a láthatóan kevésbé egységes játékmód egyértelműen indokolja a hangzás iránti közömbösséget, s kétségkívül összefügg a személyes jelenlét, az intenzitás hiányával a felszínes-felületes hangképzés. Mintha arra lennének berendezkedve, hogy akármilyen sokáig bírják a játékot...

Az ilyen előadás nem kíván egész embert – se az előadóktól, se a hallgatóktól. „Félgőzzel” előadott műsoruk háttérzeneként szolgált, amire akár oda is lehet figyelni... Aki hozzászólt ahhoz, hogy akusztikus kulissza vegye körül, annak az élőzene ténye is többletet jelentett – aki viszont a kompozíciókra volt kíváncsi, az elégedetlenül távozott.

* * *

Másnap, február 14-én a **Miskolci Szimfonikus Zenekart** köszönthettük. Kovács László ezúttal is zongora mellől irányította együttesét Addinsell Varsói koncertjében. Előtte Weiner Szerenádja a „bemelegítésnek” esett áldozatul, utána Barber: Toccata festiva című kompozíciója csendült fel, Fassang László orgonaművész közreműködésével. A műsor második része bizonyult „telitalálat” választásnak, Sztaravinszkij: Petruskája. Ismert-kedvelt kompozíció, koncertteremben időről-időre hallható – azok közül való, amiket bármikor szívesen hallgatunk, s főképp: bármikor élünk végig újra. Szerencsére, ezúttal ilyen élménynek lehettünk részesei. E produkció kapcsán mérhettük fel karmester és zenekar együttműködését. Kovács László kétségkívül behatóan ismeri a művet, s (a csaknem negyedszázados együttes munka folyamán) összeforrott zenekarával is. Itt mutatkozott meg e kettős ismeret haszna: a mű iránti elkötelezettség abban, hogy nem tett engedményeket a „biztonsági megoldás” érdekében, tehát nem adta fel a tempó-elképzeléseit (amelyek a kompozíció ismeretén alapulnak), ugyanakkor tekintetbe vette a teljesítőképesség tényleges határait. Nem hajszolta a zenészeket, játszhatatlan tempó-keretek közé kényszerítve őket, de jó érzékkel megtalálta azokat a szélső értékeket, ahol maximális teljesítményt tudnak nyújtani. Bizonyára sikerélmény a játékosoknak, ha nemes kihívásnak tehetnek eleget – tehát, amikor ténylegesen meg kell dolgozni (a szó legnemesebb értelmében) minden

egy új-játszáskor az elképzelt-kívánt hangzásért. És, amikor hallhatják igyekezetük eredményét. Az ilyesfajta jelenidejű muzsikálás egyértelműen örömforrás a hallgatónak – akiben fel sem merül a gondolat, hogy más koncertélményeihez, netán hangfelvételekhez hasonlítsa az élőzenei élményt. Ez az „itt-és-most” adja a koncertek semmi mással nem pótolható egyszerűségét – és ez hiányzik, amikor az előadók közönyös játékkal kivonják magukat a zene hatása alól, szolgáltatással degradálva tevékenységüket.

Ami a teljesítmény-skála másik végpontjára került, az Weiner műve. Úgy tűnik, a Magyar Szimfonikus Körkép keretében több zenekar szándékozik Weiner-darabbal „letudni” a műsorösszeállítás kritériumaként a 20. századi magyar kompozíciót. A második év tapasztalatai során úgy tűnik: napjainkban a Weiner-művek speciális problematikáját az adja, hogy a különböző együttesek (és dirigenseik) képtelenek rátalálni arra az ideális távolságra, melyből egyértelműen és plasztikusan észlelhető a szerző hangszerelési remeklése. A játszanivaló (technikailag) gyakran könnyűnek-probléma-mentesnek tűnhet, a hangzási arányok finomítására pedig vagy idő vagy affinitás nem jut. Weiner-művet akkor illenék műsorra tűzni, ha az interpretátoroknak közlendőjük van a hangok értő olvasata által, hogy hangzó valósággá válják az, amiről megbízható írott források tudósítanak: Weiner hangszerelő zsenialitása. Nem könnyű feladat ez, hiszen érzékeny differenciálásra lenne szükség, s a gyakran egyszerű zenei szókinccs ízére való rátalálásra. Ennek hiányában elmarad a reveláció – akkor pedig nem sok haszna van annak, ha megbolygatjuk a feledés por-rétegét a kottákon.

* * *

A Magyar Szimfonikus Körkép sorozat keretében idén egyetlen est műsorán szerepelt kizárólag magyar zene. Február 18-án a **Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara** Bartók Táncszvitjét, Dubrovay Lászlótól a magyar népi hangszerekre és zenekarra szánt Versenyművet és Kodálytól a Felszállott a pávát tűzte műsorra, Ligeti András vezényletével. A programfüzetben az est „A népzene hatása a klasszikus zenére” címet viselte, a műsor-közlő a „Klasszikus és folk” mottót említette. A népi hangszerek nemcsak a ver-

senyműben jutottak szerephez (Juhász Zoltán – tilinkó, erdélyi fuvola, Havasréti Pál – tekerőlant, Lányi György – dudu, doromb, Szeverényi Ilona – cimbalom), hanem Kodály műve előtt Sebestyén Márta és a Muzsikás Együttes jó félórán keresztül a „páva-dallamcsalád” többé-kevésbé közeli rokonságban lévő dallamaival villantotta fel azt a gazdag zenei környezetet, melyből a Kodály jóvoltából a műzenében polgárjogot nyert páva-dallam is származik. E koncert súlyát-jelentőségét az is növeli, hogy a felvételét számos európai rádió fogja sugározni. Így érthető a kicsit túldimenzionált hosszúság (a zenekari játékosok számára hosszúra nyúlt szünettel/várakozással), s öröm, hogy a nemzetközileg ismert/elismert két remekmű társaságába olyan kortárs kompozíció került, amely 1999 óta bizonyítja a népzene műzenébe ágyazásának mindmáig járható útját. Dubrovay jól proporcionált tételeket sorjázta egymás után, melyekben a népi hangszerek szólisztikus szerepeltetése nemcsak (sőt, nem is elsősorban) a zenekari hangzást gazdagítja, hanem többdimenzióssá „borzolta” a hangképet, a szokatlan hangszínek kiszámíthatatlan egymásra-következésével tartva ébren a figyelmet. Ráadásul, a mű élő előadása esetében a látvány is fokozza a hatást. Szerencsére a hagyományos zenekari hangszerek és a népi hangszerek „szembeállításának” nincs eszmei üzenete; nem kerülnek sem konfliktus-helyzetbe, sem pedig nem készítenek választásra a hallgatót. A népi hangszerek szerepeltetése szólisztikus, jellegzetes tónusuk sajátos couleur locale-t varázsol a színpadra. Dubrovay e műve azok közé a kortárs kompozíciók közé tartozik, amelyek a legkisebb ellenállást sem váltják ki a mindenkori közönségből: nincs mit „nem érteni”, megtervezett hatása félreérthetetlen.

Bartók és Kodály műve, nyilvánvalóan, másfajta hallgatói érdeklődésre tarthat igényt. Mindkettő viszonylag ismertnek számít – sajnos, a megszólaltatásukra vállalkozók körében is; így a megérdemelt-nél kisebb lelkesedés jut nekik. Ez sem egyszerű kérdés: hivatásos együttesen számon kérni az elhivatottságot. (Ezúttal olyan zenekaron, amelyet gyakran a felvételt jelző piros lámpa készítenek kontrollált-perfekt játékra.) Pedig nem lenne szabad figyelmen kívül hagyni azt, hogy mindig lehetnek olyanok a közönség soraiban, akik először találkoznak az adott művel (vagy hangversenyteremben elő-

ször), s épp ezért e találkozás számukra meghatározó lehet. A Táncsvit remekmű-voltát mintha evidenciának tartották volna, keveselltem a játék-öröm átütőerejét. Pedig Ligeti András (a tőle megszokott módon) nagyon tudja fejből a partitúrát, biztos kézzel irányítja az együttest – de ő is megelégszik a már-már szertartásos előadással. Fokozott mértékben érvényesült ez Kodály műve esetében, ahol felfénylött ugyan a „finale” – de nem az előzmények folyamatát megkoronázandó, ám erősen érződött: nyilvánvalóan megfáradt mindenki (a publikum is).

* * *

A Magyar Szimfonikus Körkép záró estje (február 25.) korántsem csupán helyzete/funkciója okán érdemel másfajta megközelítést, kritikai helyett tudósító-beszámoló jellegűt. Az **Alba Regia Szimfonikus Zenekar** fellépési lehetőségét ugyanis Drahos Béla egészen sajátos módon aknáztta ki. Szép ötlet, sejtetve a rendezvénysorozat rangját-értékét, Beethoven IX. szimfóniájával megkoronázni (tehát, a záró-gesztus az Örömóda), s főképp az, hogyha teltházban nagyteremben csendül fel az emblemikus mű, kis túlzással: ezrek ajkán. A koncert szinte hagyományosan indult: nyitány, versenymű – majd a szünet után következett az „erőpróba”. (Vivalditól kölcsönözve, „a harmónia és találékonyosság erőpróbája”). A székesfehérvári muzsikuskok soraiban (néha szólamvezető poszton is) budapesti zenekarok ismert tagjait ismerhettük fel. Az is egyfajta iskola (iskolázás), ha a kevésbé tapasztalt hangszeres a rutinos kollégától lesheti el a zenekari játék fortélyait (e gondolat jegyében születtek például a közelmúltban azok a Fischer Ádám vezényelte koncertek is, melyeken egy rádiózenekari tag és egy zeneakadémista ült egy-egy pultnál). Ezúttal a feladat nagyságrendje is indokoltá tette a szokatlanul nagylétszámú vendégmuzsikuskok közreműködését.

Petrovics Emil Vörösmarty-nyitánya az együttes felkérésére készült 1993-ban, s örömdetes, hogy nem maradt alkalmi darab a zenekar számára, hanem – mint rangos kompozíciót, mint „saját” művet – megfelelő alkalmakkor ismételtén műsorra tűztek, ezzel biztosítva hangzó életét. Mozart D-dúr fuvolaversenyében (K. 314) Drahos szólistaként irányította a stílszerűen csökkentett létszámú előadógárdát, s

a megunhatatlanul szép fuvolahangnak hála, csökkent a hallgatói kritikai érzék. Azt azért nehéz megérteni, a magától értetődő formálás, a plasztikus tagolás és építkezés valamennyi tételen belül, vajon miért nem elégséges ahhoz, hogy adott pillanatban a fúvósok tempóban lépjenek be a játsszanak. Drahos 1999. óta vezeti a zenekart, ennyi idő alatt hozzá kellett és lehetett szokni ahhoz a magas színvonalú zeneiséghez, mellyel bármely kompozícióhoz nyúl – s épp ezért felelősséggel tartozna valamennyi, az irányításával akár csak ritkán fellépő hangszeres is, hogy együtt-munkálkodjék (vele és muzsikusk-társaival) az elérhető legjobb előadás megvalósításán. De félre a kritikával – gyönyörű Bach-tétel következett ráadás-ként!

Ami egyedivé avatta az estet, nyilvánvalóan a Beethoven-szimfónia, ünnepet jelentve nemcsak Székesfehérvár, hanem környéke, az egész régió dalosainak. A koncertsorozat programfüzetének adatait pontosító szórólap tanúsága szerint négy kórus működött közre, az Alba Regia Vegyeskar, a Dunaújvárosi Vegyeskar, a Primavera Kórus és a Veszprémi Vegyeskar. Énekesei különböző korúak, eltérő képzettségű (és erejű) hanggal rendelkeznek – ám vélhetően valamennyiük számára rangos esemény jelentett a monumentális alkotás megszólaltatásában való részvétel. (Akkor is, ha az összehatásban kinek-kinek minimális szerep és érdem jutott.) A gyakran ínséges körülmények között, pusztán a kóruséneklés szeretete által inspirált öregek és fiatalok életreszóló élményét az is fokozhatta, hogy – profi együttestől szokatlan módon – végigülték, tehát végighallgatták az egész művet. Az egyesített kórus létszámát tekintve, akár kevesellhetnénk is hangzásuk intenzitását – ámde itt és most nem valamiféle perfekció volt a cél! Épp ezért örömdetes, hogy a szólista-szólamokat – az egy rangos kvalitású Wiedemann Bernadett kivételével – olyan művészekre bízta, akiknek hasonlóképp nincs „rutinjuk” e mű előadásában. Szólt a szeretet-himnusz, és a schilleri-beethoveni „üzenet” eljutott a közönséghez, melynek soraiban bizonyára szép számmal akadtak olyanok, akik most hallották először „élőben” a IX-et. Örömjongás, lelkes fogadtatás bizonyítja, hogy hatott a mű, érdemes volt ezt a feladatot „bevállalni”.

Fittler Katalin

REMÉNYI EDE

(Miskolc, 1828. január 17. – San Francisco, 1898. május 15.) – III. rész

Lapunk 1998. évi 3. és 4. számában hosszabb írást közöltünk Reményi Ede hegedűművéséről, amit most további forrásanyaggal egészítünk ki. Annakidején már beszámoltunk róla, hogy Reményi 1843-tól a bécsi konzervatóriumban tanult Böhm Józsefnél, majd 1847-ben, gróf Széchenyi István ajánlásával Párizsba utazott. 1848 tavaszán már Londonban bukkan fel, ahol Viktória királynő együttesének, a Her' Majesty's Theatre zenekarának hegedűse. A szabadságharc kitörésének hírére hazajön, beáll honvédnek Klapka seregébe, majd Görgey törzskarához kerül. A szabadságharc bukása után menekülnie kell, és csak 1860-ban térhet haza Magyarországra. 1860. január 30-án lép fel először a pesti Nemzeti Színházban, és a tilalom ellenére eljátssza a Rákóczi indulót is. Két hónapra minden fellépéstől eltiltják, és csak ezt követően kezdődhet meg országos diadalútja, melynek során, 1860. decemberében, a sajtó útján felhívást intéz a nemzethez, egy Petőfi-szobor felállítására vonatkozóan. A szobrot a pesti Duna-parton 1882. október 18-án avatják fel. Hazatérését követően a titkosrendőrség figyelmének középpontjába kerül, amit az alább közölt besúgói jelentés, egy 1860. augusztus 3-án készült, bécsi rendőrségi irat is alátámaszt.

(Lásd: Legány Dezső: A magyar zene krónikája, 342-343. l.)

Tegnap volt először alkalmam hosszabb időt együtt tölteni a Reményi-családdal. Lakásuk a Dunasoron a Neymeyer-féle ház III. emeletén van. Figyelemreméltó központja ez a magyarság legradikálisabb elemeinek, mert úgy látszik, hogy Reményi, ha nincs is közvetlen összefüggésben a külföldi lázítókkal, mégiscsak ezek érdekében és szellemében dolgozik a művészet örve alatt.

Nem akarom ezzel azt mondani, hogy Reményi talán veszedelmes politikai tekintély, de feltétlenül fanatikus lázító, s hangverseny-körútja is csak következetes néplázítás. Politikai hiba lenne ezt megakadályozni, de fokozott buzgósággal kell felőle gyűjteni az adatokat, amelyek itt-ott felvilágosítást nyújthatnának.

Reményi lakása már magában véve is egy lázítónak hamisítatlan környezete, csak látni kell. E lakás áll más helyiségeken kívül három utcai szobából, melyek legnagyobbját különböző ajándékok, nemzeti színtű szalaggal és felirattal díszített koszorúk és csokrok ékesítik. A különböző tróféákon kívül van itt többek között egy majdnem egy font súlyú vert ezüst „csákány”, körülbelül egy hüvelyk (zoll) átmérőjű halcsontnyéllel. E csákány Csekoniczné ajándéka. Barátságos levél kíséretében küldte el Reményinek szimpátiájának és megemlékezésének szerény jeléül, mint fegyvert, mint nemzeti fegyvert. Van itt még azonkívül számos fantasztikus magyar ruhadarab; különböző kalapok, tollak, egyéb jelvények, úgyhogy az egész berendezés hűtükörképe a lakó egyéniségének.

Egyébként a körutazásokon távolról sem a művészet szent nevében ünneplik annyira Reményit, hanem mert mindenütt megelőzi az a hír, hogy ő Kossuthnak, Mazzininak, Garibaldinak bizalmas barátja. Egerben, Debrecenben, Nagyváradon még a hordárok is nyíltan azt hangoztatták: „Kossuth küldöttjének mál-

háját cipeljük”. A lelkesedés iránta általában mindenütt nagy ha nem is azért, mert Kossuthtól és Kossuth által sokat várnak, hanem azért, mert tagadhatatlan, hogy ez ország lakosságának nagy része az olaszországi politikai eseményektől és Kossuthnak a „világot kormányzó” Napoléonnal való egyetértésétől Magyarországi politikai helyzetére nézve változást vár.

Reményihez újabban egy bizonyos Halász is csatlakozott. Ez a Halász, mint Perczel Móric régi bizalmasa és ügynöke ismeretes országszerte. Ő volt az, akiről Angliából való hazatértekor megállapították, hogy Perczel őt a legbizalmasabb utasításokkal látta el, miként népszerűsítsen országszerte újabb felkelést és hogyan nyerjen meg erre a célra megfelelő embereket és alkalmas eszközöket.

Figyelemre méltó volt az az esemény is, mely körülbelül a múlt év vége felé Kolozsváron történt egy banketten. Véletlenül Reményi is Kolozsváron időzött. A legnépszerűbb szónívó előkelőségek társaságában, ahol gróf Bethlen Gábor, Bethlen Farkas, Podmaniczky Frigyes báró, dr. Rácz etc. foglaltak helyet, ahol az oláhok, szászok és magyarok egyesülésének eszméjét is megpendítették, egy Reményihez címzett költeményt is felolvastak. De hát kicsoda ez a Reményi?! Hogy egy ilyen társaság hódol neki?! – Egy ilyen gyülekezet, mely a hazafias lelkesedés mámorában éjjélkor vonul végig tün-

teő menetben az utcákon, mert ezzel is meg akarja mutatni a világnak azt a kedvező hangulatot, mely egy külföldről jövő megmozdulás nyomán fakadna.

Reményi a Kiegyezést követően nem találja a helyét itthon. 1875-ben még részt vesz a Zeneakadémia megalapításában, majd 1876-ban Párizsba költözik. 1878. november 10-én érkezik Amerikába, és kezdi meg világkörüli útját, amely 1891 februárjában ér véget Párizsban. Ezt követően néhány hónapig Magyarországon tartózkodik, de utána végleg Amerikába távozik.

A magyar olvasó viszonylag keveset tud Reményi világkörüli útjáról, és főleg arról, hogy ez a magyar hegedűs két éves tartózkodása során milyen jelentékenyen járult hozzá Dél-Afrika zenei életének fejlődéséhez, ahol az újságok egyenesen a „hajnal jövételének jelét” látták Reményiben.

Ezért adjuk most közre J. Bouws írását, amely német nyelven, korabeli angol nyelvű újságokból vett idézetekkel jelent meg a Studia Musicologica Academiae Scientiarum Hungaricae 1968. évi 10. számában.

Egy magyar hegedűsmester Dél-Afrikában

Adalék Reményi Ede életrajzához

Major Ervin azt írja Reményi Edéről szóló cikkében (lásd MGG XI, Kassel, 1963, 222. hasáb), hogy ezt a magyar hegedűs mestert „a nyughatatlanság űzte... miközben hosszú évek során, koncertjei révén beutazta a világot, és utoljára 1891-ben látogatott el szülőhazájába. A tíz évig tartó világkörüli út alkalmával eljutott az Egyesült Államokba, Ausztráliába, Jávára, Burmába, Indiába, Ceylonra, Sanghajba, Japánba, Manilába, Anamba, Mauritiusra, és 1887-ben Dél-Afrikába. Japánban tett látogatásáról Reményi később a következőket mesélte:

„A japánoknak rendkívül tetszett a hegedűjátékom... Kimondottan klasszikus zenét játszottam a császárnak; Chopint, Mozartot és Paganinit... Mielőtt elkezdtem játszani egy japán nemzeti éneket, amit ott jegyeztem le, és az uralkodónak ajánlottam, őfelsége a legkedvesebb és legudvariasabb módon arra kért, hogy játsszam el a magyar nemzeti himnuszot. (Lásd: „A distinguished Visitor – An

interview with Herr Reményi – Excalibur II. (hetilap), Fokváros, 1887. július 1.) Reményi, aki szenvedélyes gyűjtő volt, a császártól egy régi, lakkozott japán dobzt kapott ajándékba.

1887. június 11-én a fokvárosiak azt olvashatták újságjaikban, hogy a Mauritiusról érkező Reményit néhány napon belül a Table-öbölbe várják. A magyar hegedűs jól kiszámította érkezésének pontos idejét. Jobban nem is tervezhette volna, ugyanis Fokvárosban már javában folytak a Viktória királynő trónralépésének 50. évfordulója alkalmával, június 21-én megrendezésre kerülő ünnepségek előkészületei. Már megérkezett Luscombe Scarelle angol és ausztrál közreműködőkből álló, Comic Opera Company nevű operatársulata, amely Vincent Wallace „Grand Opera Maritana”-jával, június 3-án nyitotta meg az operaszéket.

Alighogy Reményi megérkezett, Scarelle máris szerződést kötött vele. Június 17-én lépett fel először a „Maritana” második és harmadik felvonása között. A „Hugenották” zenéje nyomán készített, „Phantasie über Les Huguenots” c. kompozíciójával fél órán keresztül bővölte el a színházat a felső emeletől a földszintig

A Table-öböl, Fokváros kikötője ma, a háttérben a Table Mountain-nel (Asztal-hegy), ahová Reményi 1887 júniusának közepén megérkezett

Reményi Ede Dél-Afrikában

zsúfolásig megtöltő közönséget. A sikert követően Scarelle hat koncertből álló „Jubileumi koncertek”-sorozatot szervezett, az akkori idők szokásának megfelelően néhány énekművész közreműködésével, akik jelen esetben Scarelle operatársulatának legjobb tagjai közül kerültek ki.

Bár Reményi a nyolc hangverseny során – a hat koncertet még kettő követte – néhány nagy sikerű darabot megismételt, repertoárja elegendőnek bizonyult a nyolc hangverseny műsorának kitöltéséhez. Játékának akkori erényeit főként igényesebb Paganini-művek, kedvelt operamelódiák nyomán készült fantáziák és variációk, Reményi „Ungarische Melodien” címmel előadott kompozíciója, a „Paraphrase du Concert”, a „Hommage á Paganini”, az „Introduction et Improvisations sur le Carnaval de Venise”, valamint Chopin: „Nocturnes” és „Mazurkas” c. műveinek átiratai, Delibes: „Valse lente” és Auber: „Tarantella aus Masaniello” c. átirata, Paganini „Caprices” c. darabjai, Ernst:

„Elegie, Phantasie über Rossinis Otello” című műve, stb. tükrözték. Mély benyomást gyakorolt a fokvárosi közönségre a saját átiratában előadott, és hegedűkandenciával ellátott, Händel: „Trauermarsch” című, a Saul oratóriumból való művel, és azzal a szólódarabbal, amit a híres bresciai hangszerkészítő, Gasparo da Salo által készített brácsán adott elő.

Luscombe Scarelle, az ügyes impresszárió arról is gondoskodott, hogy a sorozat befejezését követő két hangversenyen elhangzó, különleges darabok kellőképpen vonzóak legyenek. Így a három „Tone Poems”-et („Andante auf der G-Saite”, „L’Hibernienne”, „Le Carillon”) kísérettel látta el, és Reményinek ajánlotta. A nyolcadik koncerten operazenekeara egy új Walzert játszott C. Heubnertől, „Hommage á Reményi” címmel!

A fokvárosiak számára ez a koncertsorozat igazi zenei ünnep volt, amelynek középpontjában a magyar hegedűs mester állt. Különleges fényképeket lehetett kapni

róla a zeneműboltokban, az újságok és hetilapok terjedelmes írásokkal látták el olvasóikat az ünneplott művésztől, mint például a The Cape Argus 1887. június 21-én: „Megjelenésében van valami szerzetesi vonás, kényelmesen szabott, előkelő bársonykabátot visel, térdig érő, egysoros gombolással, állig begombolva, amely egy Mortimer Collins féle öltözékhez hasonlít, aminek viselését csak neves ember engedheti meg magának.”

Hogy Reményi meglehetősen otthonosan érezte magát közönsége körében, ez művészetének volt köszönhető. Az Excalibur hetilapban (1887. július 1.), amely W. H. Schröder Reményi-portréjával jelent meg „Reményi hegedűje” címmel, egy verset közöltek, az alábbi befejező sorokkal:

„Köszönöm, köszönöm neked mindazt,
Amit te magad fejtettél meg számomra,
Az öreg Reményi hegedűjével!”

A vers szerzője elmondja, hogy ő mit ért hegedűjáték alatt: „Ez én meghatározásom a hegedűjátékról következő. Primo: A hegedű nyekergetése csak zaj, nem zene. Milliók csinálják. Secundo: a hegedülés nehéz feladat; ezernyi ember képes rá. Tertio: jól hegedülni nagyon nehéz: kétszázan képesek lehetnek rá. 4. Lélekkel teli módon, szenvedélyesen, költői, az egyéniséget kifejezésre juttatva bánni a hegedűvel, ezzel a nagyszerű hangszerral – ez már csak keveseknek jut osztályrészül. De a kicsiny fogólap tökéletes birtoklása, megpróbálni kihozni a benne rejlő valamennyi lehetőséget, ez még senkinek sem sikerült, és talán nem is fog soha. Ez minden, amit a hegedűléről mondani szeretnék.”

Nagy fokvárosi sikerei után kezdte meg Reményi több sorozatból álló koncertturnéját Dél-Afrika távolabbi részeiben, amely 1887-ben különféle brit gyarmatokra, protektorátusra és búr köztársaságra lett felosztva. Csupán néhány vasútvonal volt akkoriban, amelyeken Fokvárosból Kimberley-be, Port Elizabethből és Kelet-Londonból Oranjefluss-ba, Durban-tól Pietermaritzburgon át Ladysmith-be lehetett utazni. Ami a többi utazási lehetőség illeti, lehetett postakocsival vagy ökröszekéren is menni, ami igen fárasztó volt az utasok számára. Reményi akkorra már igen sok utazási tapasztalattal rendelkezett, és 59 éves kora ellenére fáradhatatlan embernek tűnt, akiről sohasem lehetett hallani, hogy betegség vagy kimerültség miatt ne teljesítette volna megfelelően vállalt feladatait.

Az első útja Kimberley-be, Bloemfontein-be és a Natal tartományban lévő Durban-be vezetett, ahol sorozatának első hangversenyét adta 1887. augusztus 5-én, a Royal Theatre-ben. Műsorán nagyjából ugyanazok a művek szerepeltek, mint Fokvárosban. A Beethoven- és a Mendelssohn-hegedűverseny is elhangzott (zongorára átdolgozott zenekari kísérettel). Reményi mindenütt követte az akkori szokásokat, és helybeli énekesek énekszámait illesztette be programjába. Így történt például Natal fővárosában, Pietermaritzburgban is, ahol augusztusban megismerkedett W. C. Carmichael-lel, aki jó énekesi képességeit Reményi Durban-ben adott koncertjei alkalmával is igazolta. A magyar hegedűs mester igen aktívnak tűnt, vonósnégyesest rendezett, és két hangversenyen vezényelte a Durbani Filharmonikusokat, s ezeken a hangversenyeken az Auber: *Masaniello*, a Händel: *Sámson*, és a Beethoven: *Athén romjai* című művekhez írt nyitányok hangzottak el, valamint részletek Händel: *Solomon*, és Haydn: *Teremtés* című oratóriumából. Reményi, aki részt vett az 1848-as szabadságharcban, eljárt-szotta a Rákóczi indulót. A Natal Mercury 1887. augusztus 20-án egy névtelen szerző által írt akrostichont (megj.: verset, amelyben a verssorok vagy versszakok kezdőbetűi egy nevet adnak ki) közölt, ez akkoriban a tiszteletnyilvánítás kedvelt formája volt:

„Reményi

A ragyogó géniusz sugárzik rólad,
Csodás művészetbe bugyolálva;
Rendelkezésed nyomán varázslatos erő
feszíti,
Fonja körül az elragadtatott szívet;

Natal, a tartomány, mit elbűvöltél, egy
koszorút hoz,
Hogy homlokodat ékesítse vele,
Hallgasd csak! Zúg a tapsorkán,
Reményi, mi tebenned királyt köszöntünk.”

Ennek a hónapnak a végén Grahamstown-ban, Fokföld keleti részének központjában bukkan fel, és mindjárt hangversenyt is ad. Egy német muzsikusként, C. J. Eberlein – aki jó zongorista és hegedűs – lesz a zongorakísérője, és első pillanattól kezdve nagy tisztelője. A *Grocott Penny Mail*-ben Eberlein a következőket írja (1887. szeptember 2.): „Az én szememben Reményi a legnagyobb muzsikusként első

sorába tartozik, akiket a föld valaha a hátán hordott, aki mint nagyhatású hegedűs, nem is annyira hangszeres felkészültsége révén, hanem a benne megtestesülő eszményi tökéletesség csodálatos, isteni adományával van hatással az emberre. De a földöntúli hangon, édesen, majd tüzesen megszólaló, eredeti magyar melódiák komponistájaként is páratlan.”

Magától értetődik, hogy a melódiákra vonatkozóan, amelyeket Liszt halhatatlan tévedése óta több XIX. századi komponista autentikus „magyar”-ként könyvelt el, Eberlein itt ugyanazt a hibát követte el. Eberlein az 1881-es *Grove Lexikon*ból vett információ alapján azt is kijelentette, hogy több olyan, mások neve alatt megjelent magyar tánc van, amelyek Reményi izzó zsenijétől kell hogy származzanak, de ő hagyta, hogy ezek így maradjanak ismeretlenek a világ számára. Eberlein a rajongó magasztalást így fejezi be: „Úgy tekintek erre a hétre, mint életem egy korszakára, amely oázist jelentette afrikai létemben, és számomra a legnagyobb élvezetet nyújtotta, amiben valaha is részem volt. Nemcsak megtiszteltetést jelentett számomra, hogy hallhattam a tüzes lelkű próféta érzelmeinek kifejeződését, de ugyanakkor boldogsággal töltött el a tudat, hogy emberként, barátként, és a legnemesebb fajtából való, finomlelkű egyéniségként ismerhettem meg, élvezve szeretetét és elismerését.” De vajon meddig illik még ezt a dicsőítést folytatnunk?

Grahamstown-i tartózkodása idején bukkan rá Reményi a gyűjtő, a Stradivari által Cremonában, 1727-ben készített „Titan” hegedűre, amit 150 fontért vásárolt meg tulajdonosától, Dr. Atherstone-tól. „Utána két-három napig az volt az érzésem – mesélte egy másik hegedűsnek – mintha valami nem lenne rendben a fejemmel.” Mivel jókedvében volt – a vendégszerető Dél-Afrikában egészen otthonosan érezte magát – az érdeklődő kérdésre válaszul beszélt a hegedűjátékát jellemző „belső és külső” jegyekről, elmesélve, hogy selyemhúrokat használ, mivel a többi húr itt nem tartana sokáig, és hogy he-tente mindig másik vonóval játszik, ezért tizennyolcat hozott magával az utazásra, ami három hónapra elegendő, valamint azt, hogy Bach, Händel, Gluck, Haydn, Mozart és Beethoven muzsikájához, és különösen a főként kortárs szerzők műveiben feldolgozott, régi népdalokhoz vonzódik. – „Spohr hat teáskanálnyi cukrot tesz a kávédba, amiből pedig egy is elég.” – A

Chopin-mű csodálatos volt. – „Huszonöt évvel ezelőtt mondtam, hogy túl fogja szárnyalni Mendelssohnt, és így is történt.” Ami persze nem gátolta abban, hogy az e-moll hegedűversenyéről úgy nyilatkozzon, hogy ez a legszebb versenymű a Beethoven-koncert után.

Természetesen Port Elizabeth-ben is felbukkant, ahol egy korábbi kompozíciója, „A szabadság himnusza” – E. P. Orpen asszony alkalomhoz illő szövegével – a Viktória brit királynő tiszteletére rendezett jubileumi előadáson is felcsendült, és 1887 decemberében nyomtatásban is megjelent. (Lásd: F. Z. van der Merwe: *Suid-Afrikaanse Musiekbibliografie, 1787–1952*, Pretoria, 1958, 273. l.):

„Ébredj! Az éj tovatűnt,

Már látszanak a hajnal aranyló fényei,
Amikor Afrika fiai felkelnek és felállnak,
Megrázzák magukat a sok éves álom után!”... stb.

A nyitóünnepség végén Reményi „Szabadság himnusza” egy kórus előadásában, a lovassági lövészeszred zenekarának kíséretével csendült fel. Reményi egy újabb koncertsorozat alkalmával is előadta a művet, de ezúttal nem Eberlein, hanem egy Kingwilliamstown-ból való muzsikusként, James Hyde kíséretével. Ugyanis Johannesburgból való visszatérésük alkalmával, ahol még Eberleinnel koncertezett, egy Reményi viselkedésével kapcsolatos vitát követően útjaik elváltak.

Az új évben (1888) ismét felbukkant Natal tartományban. A kritika szerint – műsorával a közönség ízléséhez igazodva – egy jótékonyági koncertet rendezett Pietermaritzburgban, és előtte a következő szavakkal fordult a közönséghez: „Azt követően, hogy már harminc éve hódolok a muzsikának a művészet templomának szentélyében, ahol az Isten által kiválasztott nagy mesterek, Mozart, Haydn, Beethoven, Mendelssohn és Chopin laknak, most a szememre hányják, hogy meggyőződésem ellenére tűzök ilyen programot műsoromra. Nem! Soha!” (Lásd: *Excalibur*, II, Fokváros, 1888. március 2.) Ugyan mindezt kedélyes módon adta elő, tréfát úzve abból, hogy „idős ember léte-re, osztályon felüli előadást nyújt”, hozzátette, hogy a kritika nyilvánvalóan mélyebben érinti, mint ahogyan azt elsőre bevallotta. Egy, a Natal Witness-ben közölt levél szerint, ugyanezzel a témával kapcsolatban a következőkre hívta fel a fi-

gyelmet a Melbourne Argus-ban: „Ismét visszatérve a népszerű muzsika témájára, úgy tűnik, hogy néhányan, akik nem eléggé figyelmesen olvasták el cikkemet, úgy gondolták, hogy én csak a populáris zene érdekében emelek szót. Ez így nem fedi a valóságot. Ennek éppen az ellenkezőjét teszem. Senki nem tiszteli nálamnál jobban a zene nagy mestereit. Úgy látszik, néhányan ebből arra a következtetésre jutottak, hogy ha az ember szereti és becsüli egy nemzet népi hagyományait, akkor már nem becsüli annak magasrendű irodalmi értékeit. Ellenkezőleg, ha az ember alaposan megismeri a folklórt – ami nem más, mint a nemzetben rejlő zsenialitás lényegének, és a nép több évszázados gondolatosságának kifejeződése – és csodálatot érez iránta, vajon éppen magasrendű irodalmát ne csodálná, amely megint csak nem más, mint a folklór felsőbbrendű, transzcendentális kifejeződése, amely nemcsak az irodalomban fejlődött a művészet magasrendű formájává, hanem a művészet többi ágában is.”

Úgy tűnik, a különböző újságok nem voltak teljesen bizonyosak abban, hogy ez a beszéd valamennyi kritikust meggyőzte. A legjobbat a londoni Musical Times naptali tudósítója írta: „Legyen bármilyen ördögi, elbűvölő, eredeti, és jó, ahogyan a régi magyar muzsikát játszotta, behízelgően körüludvarolva a hallgatóságot, a Reményiről, a múlt héten készített nyilvántartás összességében így fest: újabb tengernyi arc – újabb diadal Reményi számára. És így ment ez estéről estére.” (The Mirror of Music, 1844-1944, összeállította Percy A. Schloles, I. kötet, London, 1947, 347.1.)

1888 márciusának végén a még mindig fáradhatatlan mester Fokvárosban tűnt fel, mivel három héttel korábban a Royal Theatre-t tűzvész pusztította el, és az új koncertsorozatot a kiállítási épületben kezdték meg. A siker ismét akkora volt, hogy – bár a műsor már ismert darabokból lett összeállítva – a hat koncertet további hárommal toldották meg. Három helybeli muzsikussal vonósnégyest szervezett, és az együttessel többek között Haydn Op 3-as (Nr. 5.) kvartettjéből a „Szere-nád”-ot adták elő. Egy fiatal hegedűssel, George Israellel Spohr Larghettoját és Rondóját játszotta, és Fokváros egyik elővárosában Meiring Beck zongorakíséretével lépett fel, ahol ennek a dél-afrikai komponistának két művét mutatták be Reményi átiratában.

A vonósnégyes sikerét a kritika örömmel üdvözölte, főleg azért, mert az előbbi kamarakoncerten kizárólag helyi muzsikusok estek át a tűzkeresztségen. „Reményi sikere a hajnal jövetelének első jele, erősítette meg a The Cape Argus. „Művészi értékei bőséges viszonzásban részesültek az egész gyarmaton, és amikor majd itthagyt bennünket, nem lesz oka rá, hogy akár szakmai vagy anyagi szempontból megbánja, hogy idelátogatott. (The Cape Argus, XXXIII, Cape Town, 1888. április 16.) Mint ahogy egyébként a szóbeszéd szerint ez további, világkörüli útját is jellemezte. De előbb még szeretett volna egy koncertkörutat tenni Dél-Nyugat Fokföldön. Egész dél-afrikai tartózkodása során baráti kapcsolatban állt kollégáival. Különösen a Paarl-i zenei központban volt jó hangulatban, ahol megismerkedett egy helybeli hírességgel, Jan Stephanus de Villiers-el. A már elmaradhatatlan beszéd során – tréfát űzve abból, milyen sokan viselik a „de Villiers”-nevet – ezt mondta: „Van egy barátom a de Villiers-ek között, egy hosszú hajú de Villiers – és talán mondanom sem kell önöknek, hogy őt John de Villiers-nek hívják.”

Végül, 1888 júniusának elején „búcsúkoncertjét” jelentették be Fokvárosban, amelynek műsorán különböző fokvárosi muzsikusok közreműködésével egy sor szólódarab, egy duett és egy kvartett (Mozart, Haydn), szonáták (Tartini, Mozart, Beethoven, többek között a Kreutzer-szonáta), Schubert Op. 70-es „Rondo brillant”-ja, a Mendelssohn- és a Beethoven-hegedűverseny hangzott el, mintha Reményi nem is turné végén, hanem a kezdetén tartana. De nem ez lett a végleges búcsú! A hegedűsnek nagyon kedvére volt, hogy fellépéseinek híre ismét odavonzotta a muzsika szerelmeseit, és miután „igazán utolsó” koncertjén előadta a 38 éves francia zeneszerző, Benjamin Godard „Concerto Romantique”-ját, ez újabb turné eredményezett, és mint már annyiszor, novemberben és decemberben Fokvárosban újabb sikeres koncertekben volt része. Ezúttal több művet is játszott kortárs szerzőktől: Dvorak a-moll hegedűversenyét, Saint-Saëns Rondo Capriccioso című művét, Max Bruch a-moll Románcát, Moszkowski Szerenádját, valamint Tartini „Ördögtrilla” szonátáját, és a három „Carnaval de Venise” átiratot: egyiket Paganinitől, másodikat Ernst-től, harmadikat Reményitől.

1899 januárjában ismét Natalban játszott, de már februárban visszatért Fokvá-

rosba, és készült végleg elutazni. De vajon csak a tartós siker volt egyetlen oka hosszúra nyúlt dél-afrikai tartózkodásának? Egy hetilapban megjelent tudósítás derített erre fényt. A művész, aki szenvedélyes gyűjtő volt, utazásai során, türelmes, fürkésző munkával műtárgyakat fedezett fel, és helyenként sikerült neki potom áron megvásárolni értékes dolgokat. Így bukkan rá például egy fokföldi maláj házában egy pár eredeti, XIV. Lajos korabeli ezüst gyertyatartóra, amiért két és fél shillinget fizetett. Két hónappal később ugyanez a hetilap, Reményi Transvaalban adott búcsúkoncertjeivel kapcsolatban említi, hogy a művész feltehetően sok időt töltött azzal, hogy csekély összegért megszerezze azt a sok műtárgyat, amelyeket egy holland telepes házában talált. (Lásd: The Lantern, XV, Cape Town, 1889. június 8.) Valószínűleg annak a turnének idején történt ez, amikor a hegedűs Paul Krüger ellátogatott Pretoriába, és játékát a zenében teljesen járatlan Transvaal-i elnök elragadtatással hallgatta.

Fokvárosba történő, augusztusi visszatértekor Reményi még mindig fáradhatatlan volt. További terveiről nem mondott semmit, hanem most már valóban utolsó fellépéseit készítette elő, a 46-50. koncerteket, amelyekre szeptemberben és októberben került sor Fokvárosban: ezek programján szinte kizárólag Pablo de Sarasate művek szerepeltek, továbbá Bruch g-moll hegedűversenye, valamint egy Chopin-mű, Reményi átiratában. Ötvenedik fokvárosi fellépésére, a „Jubileumi koncert”-re „Szimfonikus Indulót” szerzett, ez katonazenekari előadásban hangzott el.

Utoljára még egy országos turnéra került sor. Durban-ben jótékonyági hangversenyt adott, és ezt követően ismét dicsőítő költemény jelent meg, „A kedves muzsikus” címmel. Johannesburgban ismerkedett meg a német hegedűssel, Karl Edmund Otto von Booth-al, aki az új aranyvárosban telepedett le. Ezt követően, februárban tért vissza Fokvárosba, és ezzel dél-afrikai tartózkodása valóban véget ért.

Nem felejtették el. 1892-ben az egyik újság megemlékezett látogatásáról, híriül adva, hogy Reményi Chicagóban 400 négyzetméternyi területet bérelt ki 1500 műtárgyból álló afrikai régiséggyűjteményének kiállításához. A koncertek közötti időben jutott tehát elég ideje a gyűjtő Reményinek arra, hogy alaposan kihasználja a hegedűs Reményit!

Rakos Miklós

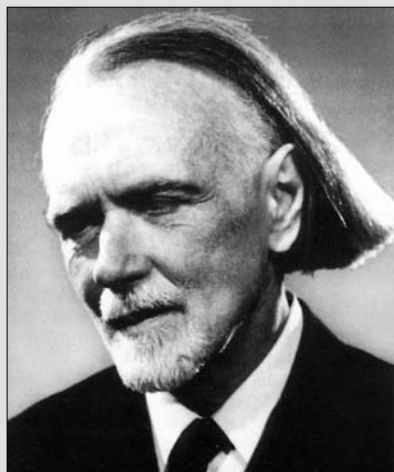
KODÁLY ZOLTÁN 125 éve született

Kodály Zoltán zenepedagógiai koncepciójának sorsa a XXI. századi magyar általános oktatásban és lehetséges szerepe a közönség-utánpótlásban

„A zene lelki táplálék és semmi mással nem pótolható.

*Aki nem él vele:
lelki vérszegénységben él és hal.
Teljes lelki élet zene nélkül nincs.
Vannak a léleknek régiói,
melyekbe csak a zene világít be.”*

„A zene múlhatatlan része az egész emberi műveltségnek... így hát magától értetődő volt, hogy a zenét be kell kapcsolni az iskolai tárgyak közé.”

A koncertlátogatók átlag-életkorának növekedése ismét ráirányítja a szakma figyelmét a közönség-utánpótlás kérdésre. A klasszikus zenekultúrát ismerő és szerető közönség nélkül elvesztik létjogosultságukat az előadóművészek és a szimfonikus zenekarok is! Nem kétséges az ok-okozati összefüggés a súlyos válságba került alsó fokú zenei oktatás, illetve – az ennek egyenes következményeként jelentkező – a komolyzene iránt érdeklődők körének vesztes megcsappanása között. Tapasztalhatjuk az igénytelen szórakozási módok előretörését, a gépzene, a klasszikus értékekkel nem bíró, sekélyes műfajok térhódítását és hivatalos támogatottságát,

ezzel együtt pedig a klasszikus műveltséghez korábban elengedhetetlen zenei alapkutatás teljes visszaszorulását. Ilyen körülmények között egyre gyakoribbá válnak azok a hangok, amelyek gazdasági problémáink okán kézenfekvő megoldásnak tekintenek a szimfonikus zenekarok számának drasztikus csökkentését.

Nem kétséges, hogy ezek mögött a hangok mögött ugyanaz a sanda szándék sejlik fel, amely kiszorította a zeneoktatást az általános iskolákból és amely sorozatos támadásokat indít minden igényes kultúra-közvetítő médium ellen.

Ezért megpróbálunk választ keresni arra, mi az oka annak, hogy Magyarországon

(Liszt, Bartók Kodály és Dohnányi hazájában!) az általános oktatásban – ország-szerte csak néhány kivételtől eltekintve – visszaszorult az énektanítás, a gyerekek az iskolákban jellemzően nem találkoznak meghatározó módon sem a népzenevel, sem a klasszikus zenekultúrával, miközben úgy tűnik, hogy a világ számos pontján nagyobb karriert futott be Kodály koncepciója, illetőleg a „zenei népoktatás”.

Keressük arra is a választ, mi az oka annak, hogy hazánkban a hivatásos zenészek és a legnagyobb közönséget mozgósító előadóművészeti csoport, a „szimfonikus zenekarok” jelentős része nem ismerte még fel, hogy a fogyatkozó műértő közönség számára érthető klasszikus színpadi megjelenés, a konvencionális interpretálás nem elegendő az oktatási hiányosságok pótlására abban a korszakban, amelyben a magasabb kultúra megértésének és művelésének képessége éppúgy visszaszorulóban van, mint az erdők és a természetes környezetünk.

Miben látják szakembereink a megoldást. Mit kell tennie az oktatásügynek, mit a kulturális tárcának, mit a közszolgálati médiumoknak és mit tehetnek maguk a szimfonikus zenekarok a saját és a jövő közönségének kinevelésében?

Sorozatunkban megszólaltatott szakemberek a kodályi koncepció továbbvívői.

(Szerk.)

Kollár Éva

„Ha nem zeng az ének az iskolában, akkor az egész zenetanítási rendszer összedől.”

Prof. Kollár Éva a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Ének-Zenetanár, Karvezetés Tanszékvezető tanára. 1969-ben ebben az intézményben szerezte diplomáját és 1997-ben itt kapta meg a „habilitált egyetemi tanár” címet. 1994-ben Liszt Ferenc-díjjal tüntették ki. 1997-től 2001-ig Széchenyi Professzori Ösztöndíjat kapott. Karnagy, zenetanár, a Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetségének elnöke

– Katanics Mária és Andor Ilona mellett kezdte karvezetői-énektanári pályafutását. Ennél jobb indíttatás nem is képzelhető el, ha az ember a Kodály

módszer közelében akar maradni. Milyen emlékei vannak Andor Ilonáról?

– Egy évig tanítottam vele együtt, a Vendel utcai iskolában. Igazság szerint

akkor ő már nyugdíjban volt, de még vezette a csodálatos Kodály-leánykart. Az az első tanítási év nagyon komoly tapasztalatokat jelentett számomra. Andor Ilona

igazán egészen közeli munkatársa volt Kodálynak. A tanár úr több művét neki ajánlotta, műhelyszerűen megbeszélték az előadást, Kodály eljött figyelemmel követte a próbákat és a jóváhagyásával történt minden.

– *Mi a Kodály módszer lényege?*

– Ez egy csodálatos gondolat-rendszer, amelynek az egyik alapköve, hogy lehetőleg mindenkinek adjunk értékes zenét. Tegyük a szépséget hozzáférhetővé, adjuk meg azt az örömet, amit az éneklés ad. Tegyük az emberi életet gazdaggá a zene által. Talán éppen ez a legközvetlenebbül átadható a nagy művészetek közül, mivel az ember az énekhangjával picit gyerekkora óta él. Azt hiszem, a kodályi gondolat lényege, hogy ki kell dolgozni azt az utat, amin mindenki eljuthat az élő zenélés öröméhez. Ide a zenei anyanyelv felhasználása, a zeneirodalom megismerése és az értékes zeneművek megszólaltatása által juthatunk el. Az iskolai énektanítás és a kóruséneklés adhatja meg azt a zenei alapot, amely zeneértővé, zeneszeretővé teszi az embereket. Ezen a csodálatos úton járt Magyarország, amikor Kodály és tanítványai útmutatása alapján felépült a híres magyar zeneoktatási rendszer. Abban mindenkinek megadatott a lehetőség arra, hogy találkozzék a muzsika csodájával. A mai felnőtt generáció még élvezi ennek előnyeit, sokan maguk is zenélnak, kórusban énekelnek és koncertre járnak. A zene megismerésének leghatékonyabb útja, ha el tudjuk olvasni a kottát. Tehát a zenei-írás-olvasásnak óriási jelentősége van. A világ minden tájáról érkező külföldi szakemberek, előadóművészek és zeneitanárok a magyar kottaolvasó iskolás gyerekek csodájára jártak. Ehhez segített a mindennapos énekóra, a kóruséneklés, a hangszerstanulás és a relatív szolmizáció. Éppen ez az a pont, amit később nagyon sokan támadtak, főként Kodály halála óta, azzal érvelve, hogy nem volna szabad a gyerekeket kottaolvasással, szolmizációval terhelni. Mint mindent, ezt is lehet túlzásba vinni, ám ez a módszer az ország javát meg tudta tanítani arra, hogy az emberek el tudjanak olvasni melódiákat, hogy ezáltal rögzíteni tudják azokat, vagy hogy megértsék az európai zene szerkezetét. A zeneirodalom nagy részét ezáltal fogadták be a legegyszerűbb emberek is, - olyanok, akiknek nem volt pénzüik zongoraórára járni, de az iskolában megkapták ezt a lehetőséget.

– *Közben az jár az eszemben, hogy akiknek nem volt igazán jó hallásuk, azoknak nem biztos, hogy olyan nagy élményt jelentett az énekóra. Azoknak inkább egy gyötrelmes vagy jobb esetben csak unalmas muszáj volt.*

– Lehet ezzel is támadni, de az éneklés akkor is gyönyörködtet, ha azt mások szólaltatják meg. És a zeneirodalom legszebb példái azok is megkapták, akik nem énekeltek kristály tisztán. Többnyire azok támadják a „Kodály módszert”, akik felnőttként talán döntő pozícióba kerültek, de hiányzik gyermekkorukból a zeneitanulás élmény része, akiknek rossz tapasztalatuk van. Pedig a tudatos irányítás mellett, a tanulóévek során ez a módszer nagyszerűen fejlesztette az éneklés képességét, a hallást, a belső hallást, a zenei képzeletet. Ahhoz nagyon kívül kell maradni egy óra munkájából, hogy valaki ne élvezze a gyönyörű Mozart zenét, még ha nem is tudja elénekelni a Jupiter szimfónia témáját. Pont ez a lényege a Kodály módszernek, hogy fejleszti a képességeket, és nem csak a zenei hallást! Mindenféle kombinációs készséget, a memóriát, a logikát, a fegyelmezett személyiséget. A közös muzsikálás, ami másik alapköve ennek az úgy nevezett Kodály módszernek, arra szolgál, hogy megtanuljunk együtt élni, élményeket szerezni, együtt dolgozni, valamilyen munkafolyamat végén szép eredményt felmutatni. Ennél hasznosabb dolgot nehéz elképzelni, ami az egész társadalom számára is előny. Feltétlenül említeni kell a népzene, mint a magyar zenei anyanyelv fantasztikus tárházát. Sokan ezt is fegyverként fordították vissza, mert hogy ez iskolai tananyag lett. A Szózat is és az Ady versek is iskolai tananyag, de ha azt úgy tanítják meg, ahogy kell, akkor életre szóló élményt jelenthet. Nem attól baj a népdal jelenléte, hogy azt esetleg fel kellett mondani, hanem ha csak leckeszerű módszerekkel dolgozták fel őket, ha nem hallgatták meg azokat a csodálatos zeneműveket, amelyekben feldolgozásuk megtalálható, ha az élmény elmaradt. Persze a számtant is gyakorolni kellett, azt se adják ingyen, hogy valaki meg tudja oldani a másodfokú egyenleteket. Nem szabad féltetni a gyerekeket, mert ezt játékos formában, az élmény által csodálatosan könnyedén vették. Sok olyan énekesről tudok beszámolni, aki azért jött a kórusomba, mert az iskolai énekórán megszerette a zenélést,

lelkes volt, bár egyáltalán nem énekelt biztosan, tisztán. Sokáig izgultam azért, hogy minél óvatosabban énekeljen. S egy idő után kiváló énekes és nagyszerű ember lett! Immár több generációt taníthatam, és azt mondhatom, ez nagyon szépen működött.

– *S mi a helyzet most a Kodály módszerrel? A magyar zeneoktatás csúcán, a Zeneakadémián mennyire van jelen?*

– Nem ilyen formában, hogy Kodály módszer. A kollegáim, akik szolfézst tanítanak a hallgatóinknak, talán kevésbé elkötelezett hívei a relatív szolmizációnak. Ez az alap és középfokon fontos eleme a „Kodály módszernek” – bár, mint tudjuk, nem Kodály találmány, már Arezzoi Guido használta –, Kodály beépítette, mint sok minden mást is, amit más nagyszerű zenepedagógusoktól vett át. Ez a rendszer egy szintézis. Nem véletlenül alkalmazzák sokkal általánosabban, mint az Orff módszert, amelyik szintén világhírű, de a ritmus fejlesztésére és főként az azzal kapcsolatos képességek fejlesztésére szolgál. A Kodály módszert azért fogadják el világszerte, mert az a teljes ember minden képességét kiaknázza, és harmonikusan fejleszti. A Zeneakadémián Európa és a világ zeneirodalomi kincse mellett a kortárs zene megértésére és művelésére is oktatják. Utóbbiban a relatív szolmizáció már csak sejtekben fedezhető fel. Tehát a szolmizáció egy nagyszerű segédeszköz, de nem cél! A cél a zene megértése, megszerettetése.

A Kodály módszer egyik fontos eleméről még keveset szóltunk: ez a kóruséneklés, amely a közös muzsikálás legtermészetesebb módja. Ezt az iskolában is gond nélkül meg lehet valósítani – legalábbis ezt hittük. Ma már sajnos ez sem így van, nagyon sok gondal küszködik az iskolai kórusélet. Nagy tömegeket lehetett közvetlen élményhez juttatni, s ezek a tömegek aztán elmentek a hangversenytermekbe. Belőlük alakult a közönség! Nagy baj, hogy ma az iskolákban túlzottan kímélő életmódra fogják a gyerekeket. Középről láttam, hogy ezt tűzték ki célul, amikor a Nemzeti Alaptanterv kidolgozásában vettem részt, a '90-es években. Sajnos kiderült, hogy mi, zeneitanárok, szakemberek hiába mondunk bármit a „tanügyi bácsiknak”, érveinket nem fogadták el, az énekórák számát csökkentették és a kórusok működ-

tetésének kötelezettségét eltörölték, – eredmény híján, ezért abbahagytam a tantervkészítő munkát. Azóta kiderült, úgy nem lehet zenét tanítani, hogy az énektanár heti egy alkalommal lát egy osztályt, és semmilyen személyes zenei élményt nem tud adni. Lehet zenét hallgattatni, zeneirodalom órákat tartani, de ha ez nincs

megtámasztva aktív zenéléssel, énekléssel, ha nem hozzák be a gyerekek a saját hangszereiket, és nem muzsikálnak együtt –, akkor a többiek ezért nem csodálhatják, szerethetik őket, nem mennek el velük hangversenyre, és egyáltalán nem teremődik meg az a légkör, amelyikben mindenki fejlődik, életre szóló közösségi él-

ményben részesül. Így nem kapnak esélyt azok a gyermekek sem, akik igazán tehetségesek. Ha nem zeng az ének az iskolában, akkor az egész zenetanítási rendszer összedől. A kettős jubileum idején, Kodály Zoltán születésének 125. és halálának 40. évében, sajnos, már itt tartunk.

Döbrössy János

a Budapesti Tanítóképző Főiskola Ének-zene Tanszékvezető docense

„Országos szintű felmérések bizonyítják, hogy az énektanárok a szakmailag érdektelen emberek közé tartoznak, bezárulnak.”

Énekóra – minden nap?

– *Mennyire lehet számítani arra, hogy zeneszerető gyerekeket tudnak nevelni a mai tanítók? Mennyiben segít ebben a Kodály módszer?*

– A zenei anyanyelven keresztül nevelődés nagyon fontos, és a gyakori zenei aktivitás, mert különben az, hogy „Legyen a zene mindenkié!” nem fog megvalósulni. Ezért is szorgalmazta Kodály a mindennapi énektanítást, amire jó esetben akkor kerülhet sor, ha zeneszerető tanító nénijük van a gyerekeknek. Látni jó példákat, van olyan iskola, ahol a heti egy énekóra mellett van néptánc. Különböző rendezvények, népdalversenyek nagyon segítenek, ha van egy lelkes tanító vagy tanár. Ez inkább felső tagozatban, középiskolában megvalósítható. Sok múlik az igazgatón. Egy olyan igazgató, aki büszke arra, hogy az énekkara jól szerepel, nagyon tudja támogatni a tanár munkáját és ezen keresztül a gyerekek érzelmi fejlődését. A tanár pedig, aki lelkesíteni tudja a gyerekeket és el tudja érni, hogy járjanak az ő énekkarába, nagyszerű példát ad. Akár a szülők és gyerekek is szívesen meghallgatják az ilyen produkciókat. Fontos, hogy a jó példának örüljünk, ezzel talán tovább tudjuk lelkesíteni az igyekvő pedagógusokat.

– *Ezek szerint a pedagógus személyétől függ szinte teljesen, hogy mennyire kerülnek a gyerekek közel a zenéhez?*

– Nagyon sokban. Aki becsülettel elvégzi a tanítóképzőt és sikerül vele a zenét megszerettetni, azok zenehallgatóvá, koncertre járóvá tudják varázsolni a gyerekeket.

– *A zenekarok tudnak valamit tenni, hogy kicsit közelítsenek a gyerekekhez?*

– A szülők is partnerek kell, hogy legyenek, el is kell, hogy vigyék a gyerekeket ezekre a koncertekre, mert van jó néhány. Például a Szent István Gimnázium nagyszerű rendezvényei nagyon népszerűek. Vagy a Fesztiválzenekar Kakaókoncertjei meg a Nemzeti Filharmonikusok hasonló koncertjei nagyon kedveltek, alig lehet beférni. Itt igazán nagy művészek megcsillogtathatják egyéni tudásukat. Ezt a művészek is élvezik és persze a gyerekeknek is nagyon tetszik.

– *Mit tudna tenni a központi vezetés, az oktatási tárca annak érdekében, hogy az alsó tagozatos kisdíjak közelebb kerüljenek a zenéhez? Most lehet akár három kívánsága is...*

– A mi nehézségeinket az is jelenti, hogy nem feltétlenül a legtehetségesebbek kerülnek hozzánk és tőlük persze nehéz elvárni, hogy igazán lelkesíteni tudják a gyerekeket. Aki ének műveltségterület választ, az több mint kétszer annyi zenei órát kap, mint a többiek. A hangszerjátéktól kezdve a hangképzésen át erőteljesebb szolfézs-zenelmélet, zeneirodalom, karvezetés oktatás, és kötelező énekkari munka várja. Ez a diploma elsőtől negyedik osztályig nyújt képzést, ének tárgyból 5.–6. osztályban is. Ez nagyon népszerű a kisebb iskolákban, főleg most, hogy emelik az óraszámokat. A felvételinél a képezhetőséget nézzük, nem a tudást. A felvételizők nagyon gyakran azt mondják: „dehát nekünk legutóbb negyedik osztályban volt énekóránk!” Akkor hol van a híres felsős szaktanári énekóra? Most különösen érdekes a téma, mert az

új rendszer szerint a felsősök nem taníthatnak „le”. Ez is egy érdekes kifejezés. Országos szintű felmérések bizonyítják, hogy az énektanárok a szakmailag érdektelen emberek közé tartoznak, bezárulnak. Beszűkül az érdeklődésük más területek iránt, s ez előbb-utóbb visszahat. Ma mindenhol szól a zene, ha megy a gyerek az utcán, ezer betűnyi reklám veszi körül, ha leül a TV elé, bombázzák a villogó reklámok, az Interneten mindent megtalál. Ilyen állandó bombasztikus hatás alatt álló gyerekek figyelmét kellene lekötöni.

Ha azt el lehetne érni, hogy a jobbak kerülhessenek hozzánk, jobb alapanyagból sokkal könnyebb lelkes nemzetnevelő embereket varázsolni. Sokszor a főiskola is küszködik, hogy diplomát adjon a fiatal kezébe. Egyre elidegenültebbé válik a képzés, mert mindenki a creditjeire vadászik. Mindenki azon igyekszik, hogy az órarendjét úgy állíthassa össze, hogy ne kelljen túl sokat dolgoznia. Szétszakadnak a korábbi csoportok, akikkel azért sok mindent el lehetett érni. Úgy sokkal könnyebb, ha mindig ugyanazok az arcok vannak, hiszen a közösségnevelésre is meg kell tanítani az embereket. Most minden az elidegenülés irányába megy, a teljesítés a lényeg. S ha őt nem lelkesítette a saját csoportja, ő sem fog tudni másokat lelkesíteni.

Eddig tartott a beszélgetés Döbrössy Jánossal, majd átnyújtott egy meghívót a Budapesti Tanítóképző Főiskola diákjainak előadására, melyen Szörényi-Bródy: István, a király c. rockoperáját adják elő.

Úgy látszik, minden nehézség ellenére mégiscsak folyik közösségnevelő munka a Budapesti Tanítóképző Főiskolán...

Szőke Cecília

(folytatjuk)

Zene műfaji korlátok nélkül

A Budapest Pops Orchestra fiatal zeneművészekből álló szimfonikus zenekar.

Évek óta járja az országot, s viszi közel a gyerekekhez, fiatalokhoz a Zenét. Nem néma áhitatban, hanem aktív közreműködőként, játékos feladatok megoldásával vonja be a fiatal közönséget egy olyan világba, amely addig talán idegen volt számukra. Presztolánszky András, a zenekar alapítója, vezetője mesél eddigi eredményeiről, tapasztalataikról.

– Önnek milyen emlékei vannak az iskolai énekórákról?

– Én nagyon korán bekerültem a szüleim által egy olyan környezetbe, ahol természetes, volt, hogy zenét tanulok. Az általános iskolai órákat nagyon szerettem, de főleg azért, mert akkor már zeneiskolában klarinétot tanultam. Ez adta az ihletet később, hogy zenei pályára menjek. A Kodály módszer hasznát kevésbé éreztem, hogy az általános iskolai oktatásban eredményes lenne, inkább a zeneiskolás szolfézs oktatást segíti. Az egész lényegét csak később értettem meg.

– Mi indította Önt a Fülharmóniák sorozat kezdeményezésére?

– A legfontosabb, hogy a gyerek szeresse meg a zenét. Szerintem ez lenne a zeneoktatás igazi feladata, hogy olyan közönséget neveljen, amelyik műfaji válogatás nélkül bármilyen jó koncertre elmegy. Menjenek el a fiatalok a Sportszarnokba is és üljenek be a Zeneakadémiára a Nemzeti Filharmonikusok koncertjére is. Kicsit az utóbbi időszakban a közönség és a zene kezd elszakadni egymástól, a fiatalok a komoly zenészekre azt mondják: szomorú zenészek. Úgy gondolják, hogy nem megközelíthető az ő világuk. Egyre távolabb kerül tőlük a klasszikus zene. Minden műfajban meg kell találni az értékes zenét, nekünk ez az alapvető célkitűzésünk. Az ének-zene órákon hiányzik, hogy a különböző műfajokat párhuzamba állítsák. Ugyanúgy értéket teremtett a Beatles együttes, mint Johann Sebastian Bach. Mind a kettőt oktatni kell. Meg kell mutatni a gyerekeknek az összefüggést, hogyha nincs Bach, nem jutunk el a könnyűzenében sem a különböző stílusokhoz. Hiszen ha belegondolunk, Mozart is könnyűzenész volt akkor, amikor a Divertimentokat komponálta. Ugyanazt a célt szolgálta ez a műfaj, mint ma a disco.

– Hogyan épül fel egy Fülharmóniák koncert?

– Több részből. Egyrészt az általános zenei intelligenciához tartozó műveket játszunk el, majd ehhez kapcsolódó kérdéseket teszünk föl a gyerekeknek, tehát interaktív a sorozat. Például mielőtt megszólal a Hattyúk tava egy részlete, megkérdezzük, mely táncműfaj számára íródott ez a darab, vagy amikor a Carmen szvitet játszunk, azt kell kitalálni, hogy melyik ország jellegzetes zenéje lehet ez a latin ritmikájú muzsika? A hangszerekkel is megismertetjük őket, aztán nekem hátat fordítva találhatják ki, hogy éppen melyik hangszer szól. Késztetjük őket, hogy folyamatosan figyeljenek, aktív résztvevői legyenek a műsornak. A népzene világába is elvisszük őket, ebben Gulyás Ferenc népzene-számát segít. Amikor a gyerekek a színpadon megpróbálják megszólaltatni a kanászkürtöt, rájönnek, hogy ez nem is olyan egyszerű. Áttérve a könnyűzenére: ha például a Crystal együttes a vendégünk, először eljátsszuk az egyik számukat csak szimfonikus zenekarral. A gyerekek örömmel ismerik föl a kedvenc slágerüket, s rögtön közelebb kerül hozzájuk a szimfonikus zenekar világa, hiszen ha ismert slágert is tudnak játszani, akkor ezek nem lehetnek szomorú zenészek! Még közelebb kerül hozzájuk a dolog, amikor a Crystal együttes a színpadra lép és előadja a számot, háttérkíséretként a szimfonikus zenekarral.

– Milyen korosztályt céloznak meg ezekkel a koncertekkel?

– A nyolc-kilencéves korosztályt. Ők a legaktívabbak ezeken a koncerteken. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy nincsenek 13-14 évesek is. Általános iskolák által szervezett a produkció, tehát előzetesen a kommunikációs ügynökségünk megkeresi az iskolákat és az osztályfőnök, vagy maga az igazgató hozza el az osztályokat, „kötelező iskolai rendezvény” címszóval, amit a gyerekek persze nagyon élveznek, mert elmarad a tanítás. Én gondolkodom abban is, hogy tovább

viszem középiskolai szintre, sőt egyetemistáknak is el tudok képzelni ilyen koncerteket, akik már befogadóbbak, a jazz világába is el lehet kalandozni.

– Merre fele jártak már Magyarországon?

– Ez a hetedik évünk, Magyarország szinte összes nagy városát bejártuk. Vannak helyek, ahová már harmadszor megyünk vissza. Az a tervem, hogy tanyasi iskolákhoz is elmegyünk, olyan gyerekekhez, akik a nagy városba nem tudnának bejönni. Házhoz vinném a produkciót olyan szegényebb falvakba, ahol a gyerekek hálásak lennének, hogy valami történik és olyan sztárok jönnek el hozzá-

jük, akiket ők csak rádióból vagy tv-ből ismernek, szimfonikus zenekart meg még életükben nem láttak. Remélem pályázat útján sikerül pénzt szereznünk erre.

– *Kik azok az ismert könnyű- illetve komolyzenészek, akik felléptek már a Fülharmóniák sorozatban?*

– Horgas Eszter, Szenthelyi Miklós, Geiger György, Rácz Zoltán, az Amadinda ütőegyüttes vezetője. A könnyűzenészekből a legnépszerűbb együttesek: a United, a Nox, Republic, Bonbon fellépett már velünk. Próbáljuk azokat az együtteseket kiválasztani, akik nem gagyi dolgot csinálnak, hanem tényleg magasabb színvonalon művelik a könnyűzenét.

– *Az előbb említette, hogy a könnyűzenét hogyan közelítik meg komolyzenei oldalról, ez fordítva hogyan működik?*

– Amikor a Beatles megálmodta a Yesdayt, egy vonósnegyest választottak,

úgy érezték, ez még gazdagabbá tenné a hangzást. Rájönnek a könnyűzenészek, hogy a szimfonikus háttér egész más színezetet ad a számaiknak és sok példát látnak az együttműködésre. Például a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara is fellépett már Zoránnal. Ez a hatvanas évek óta nyugaton természetes, minálunk kicsit nehezebben fogadják el az emberek, de amikor mi a Republickal elkezdjük az ilyen koncerteket, nagyon pozitív visszajelzést kaptunk. A Metallica feldolgozta például Mozart g-moll szimfóniáját. Sokan ilyen rockos változatban ismerték meg a művet és kíváncsiak lettek az eredetire is. Ha ezt sikerülne az énekoktatásba is bevinni talán megoldódna az a probléma, amit Kocsis Zoltán már évekkal ezelőtt pesszimistán megjósolt, hogy egy idő után ki fog halni a komolyzenei hangversenyekre járó közönség.

– *Volt-e olyan tapasztalata, hogy a Fülharmóniák koncert után többen men-*

tek komolyzenei hangversenyre, mint előtte?

– Arról tudok beszámolni, hogy mikor egy olyan helyre megyünk vissza, ahol már előző évben jártunk, arra a kérdésre, hogy ki volt tavaly is Fülharmóniák koncerten, nagyon sok kéz lendül a magasba. S amikor azt kérdezem, ki iratkozott be azóta valamilyen hangszerre, akkor is sokan jelentkeznek. Ebben szerepet játszik talán az is, hogy mindig van egy-két gyerek, akit a színpadra hívunk, és a társai, akikkel egyébként együtt fociznak, ott tudják meg, hogy milyen szépen játszik a barátjuk valamilyen hangszeren. Ez beindít bennük egy egészséges versenyszellemet és ők is akarnak tanulni valamilyen hangszeren. A koncerteken mindig „kiképezünk” egy kis karmestert is, aki dirigálja a zenekart. Ez is nagy élmény számunkra, hogy az ő kezük alatt megszólal az együttes, boldogan mesélik otthon a szüleiknek, hogy szimfonikus zenekart vezényeltek! Szőke Cecília

Március 25-én vasárnap délelőtt fél tizenegykor ismét

Bonbon Matiné

a Magyar Rádió 6-os stúdiójában!

Ismerkedünk a stúdióval,

közreműködünk egy igazi élő

adásban és ráadásul találkozunk a BA-LU

EUfórikusokkal, akik ezúttal a 3 kismalac és a

Kacor király című mesés zenejátékokat adják elő!

Minden 5-10 év közötti gyereket várunk a

Bródy Sándor utcába, a belépés

díjtanlan!

Ha jönnél, előzőleg jelent-

kezz a 328 7878 telefon-

számon, ahol megkapod

a belépési kódot!

Ne feledd:

A ZENE VÁR!!!

Ekkehardt Oehmichen/Sylvia Feuerstein

Rádió, iPod vagy koncert?

A rádió jövőbeni szerepe a zenekultúrában

A privát lemez- ill. CD-gyűjtemény és az egyéni hangverseny- illetve operalátogatás klasszikus versenytársai a rádiónak. A fiatalabb generáció hozzá van szokva ahhoz, hogy a zenehallgatás helyét és idejét maga határozza meg. Milyen szerepet képes a rádió a jövőben a klasszikus zene terjesztésében betölteni?

A klasszikus zene élvezetéhez lehet rádiót hallgatni, saját CD-t és hanglemezt feltenni vagy válogatni Németország széles és sokoldalú regionális koncertkultúrájának kínálataiból. Ez a három út kölcsönösségben, de ugyanakkor versenyben is állhat egymással.

Ez a helyzet egy sor kérdést vet fel: milyen jelentősége van a klasszikus zene befogadását illetően a rádiónak, az egyénileg rendelkezésre álló hanghordozókkal szemben Németországban? Milyen értéket képvisel a koncertlátogatás? Mi módon írható le a rádió, egyéni hanghordozó és koncertterem közötti kiegészítő vagy helyettesítő viszony? Ki használja a lehetőségeket egymás kiegészítéseként, ki és miért választja ezek közül csupán az egyiket? Másképpen megfogalmazva: létezik a klasszikus zene háromféle befogadási módja között egy stabil, kiegyenlített kapcsolat vagy minden esetben számolnunk kell valamelyik dominanciájával?

A rádió kulturális kínálatának jövőjét tekintve, kívánatos a klasszikus zene és azzal határos műfajok sugárzása, felvállalva a más eszközök által továbbított zenével való átfedettséget vagy versenyt is. Az ARD komolyzenei stúdiója ezt tekinti feladatának.

Komolyzene-hallgatás rádió

A felnőtteknek még mindig mintegy 8 százaléka legalább háromszor hetenként hallgat a rádióból klasszikus zenét („sokszor hallgatók”), további 11 százaléka legalább egyszer hetenként („egyéb hallgatói kör”, lásd az 1. grafikát).

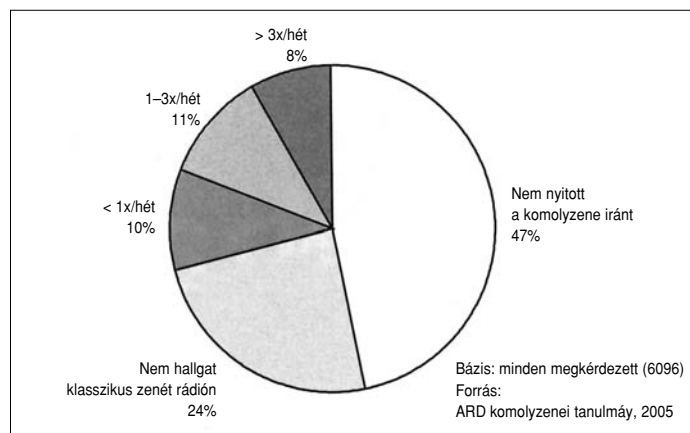
Háromnegyede azoknak, akik egyébként szeretik a klasszikus zenét, alig vagy egyáltalán nem kapcsolják be a rádiót ezekért a programokért. A felnőtt német polgárok tíz százalékát a „ritkán

hallgatók” (kevesebb mint egy alkalom hetenként), 71 százalékát a „nem hallgatók” közé lehet sorolni. Figyelemre méltó, hogy ezen rádiót nem hallgatók 24 százaléka a klasszikus zenét kedvelők köréből kerül ki. Meghatározhatók tehát olyan releváns csoportok, amelyek a komolyzene iránt ugyan vonzódnak, de igényeiket nem a rádió, hanem saját hanghordozóik vagy koncertek útján elégítik ki.

Ki hallgat komolyzenét a rádióból? Ők főleg idősebbek, 50 év feletti, sőt még inkább 65 év feletti (lásd 1. táblázatot). A 14–49 éves korosztályból csupán 3 százalék tartozik a „sokszor hallgatók” közé. Ennek megfelelően magas a „sokszor hallgatók” életkora, ezek átlaga 61 év. Ennek a csoportnak 57 százalékát nő, 79 százaléka legalább egyszer hetente saját hanghordozóból is

Komolyzene-hallgatás rádió

1. ábra

1. táblázat

Komolyzene-hallgatás rádió, szociodemográfiai szempontból (%-ban)

	Heti gyakoriság		
	több mint 3x	1–3x	kevesebbszer mint 1x
összesen	8	11	10
férfiak	8	12	11
nők	8	10	9
<i>Korosztályok</i>			
14–29	3	9	8
30–49	3	8	10
50–64	11	12	11
65 év felett	14	13	10

hallgat zenét, 59 százaléka legalább egyszer negyedévenként hangversenyre is elmegy.

Az „egyéb hallgatói kör” (egy-három alkalommal hetente) strukturálisan kevésbé különbözik a komolyzene „sokszor hallgatói” körétől (52% nő; átlag életkor 55 év; 72% hallgat komolyzenét legalább egyszer hetente saját hanghordozóból). Csupán a koncertlátogatás gyakorisága különbözik a „sokszor hallgatók”-étől (38% legalább egyszer negyedévenként).

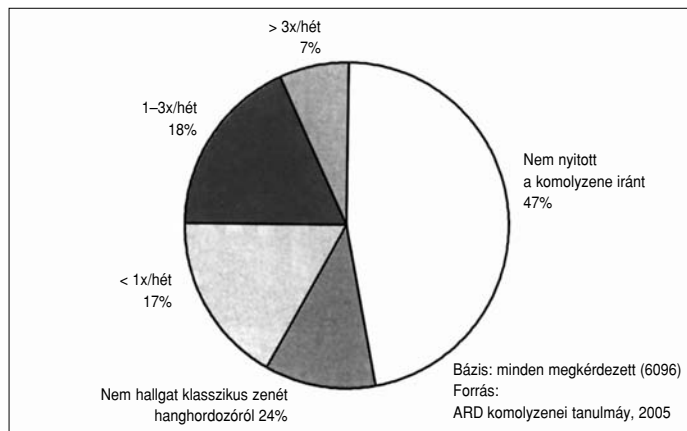
A rádióból komolyzenét „ritkán hallgatók” (kevesebbszer mint egyszer hetente, 10%) kissé fiatalabbak (átlag életkor 53 év). Ők saját hanghordozókból (23% legalább egyszer hetente) és koncertteremben (24% legalább egyszer negyedévenként) is relatíve kevés komoly zenét hallgatnak. Annak a csoportnak az átlag életkora, amelynek tagjai vonzódnak a komoly zenéhez, de a rádiót zenehallgatásra egyáltalán nem használják (24%) 47 év, és a „ritkán hallgatók”-kal összehasonlítva kissé jobban használják saját hanghordozóikat (36% legalább egyszer hetente).

Hanghordozók dominanciája

Az össznépszerűség körében a komolyzene hallgatás nagyobb mértékben történik a hanghordozók, mint a rádió révén. Majdnem fele a komolyzene kedvelőknek, mintegy 25 százaléka a népességnek, legalább egyszer hetente hanglemezen vagy CD-n – MP3 lejátszón is – sajátmaga által elhatározott időben és módon hallgat zenét. A komolyzene kedvelők 11 százaléka számára a hanghordozók nem játszanak szerepet. (lásd 2. grafikát) Strukturálisan ismét a nők és idősebbek tartoznak ebbe a csoportba (lásd a 2. táblázatot)

Komolyzene-hallgatás hanghordozóról

2. ábra

2. táblázat

Komolyzene-hallgatás hanghordozóról, szociodemográfiai szempontból (%-ban)

	Heti gyakoriság		
	több mint 3x	1–3x	kevesebbszer mint 1x
összesen	7	18	17
férfiak	6	16	16
nők	9	20	18
<i>Korosztályok</i>			
14–29	2	9	10
30–49	4	16	20
50–64	11	23	19
65 év felett	15	24	16

Zenehallgatás koncerten

A komolyzene hangversenyteremben, operában vagy még templomi koncerteken is történő befogadásának nagyságrendje megfelel a rádiopotenciálnak, akkor is, ha itt más sűrűségi skálát kell alapul venni. A felnőtt népesség 7 százaléka egyszer vagy többször megy el hangversenyre, további 11 százaléka egyszer egy negyedévben. Összességében a népesség 42 százaléka van kontakta a komolyzenével koncert teremben, operában vagy templomi hangversenyen (lásd a 3. grafikát). Strukturálisan ismét az idősebb korosztály az aktívabb (lásd a 3. táblázatot).

Milyen nagyságrendű az átfedés ezek között a csoportok között? Először is meg kell állapítani, hogy a népesség 18 százaléka hallgat komolyzenét saját hanghordozóin de rádióon nem. Emellett van egy 19 százalékos csoport, amelyik hangversenyeket látogat, de nem hallgat zenét a rádióból. Ezzel szemben a komolyzene-hallga-

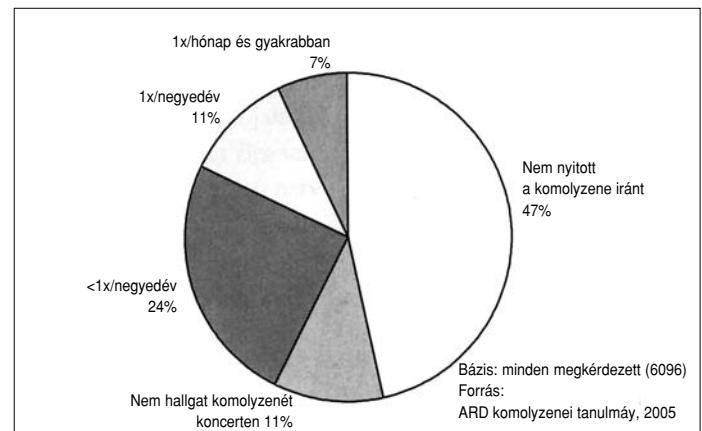
Klasszikuszene-hallgatás koncerten (%-ban)

3. táblázat

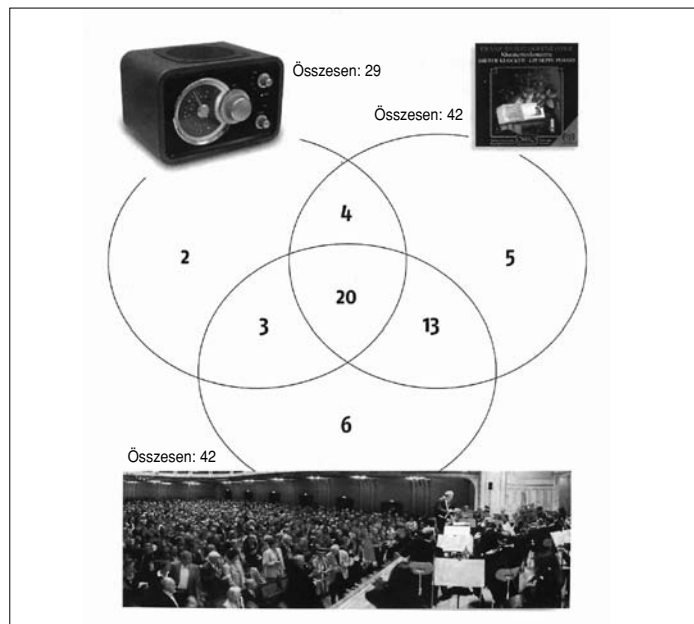
	Heti gyakoriság		
	több mint 3x	1–3x	kevesebbszer mint 1x
összesen	7	11	24
férfiak	6	9	21
nők	8	12	28
<i>Korosztályok</i>			
14–29	3	3	13
30–49	4	8	24
50–64	9	17	29
65 év felett	13	16	31

Koncertlátogatók (klasszikus, templomi koncert, opera)

3. ábra

Átfedések a komolyzene-hallgatók különböző csoportjai között

tók közül csak 5 százalék kötődik a rádióhoz, és nem hallgat zenét hanghordozókról, valamint 6 százalék nem jár koncertre. A rádióhallgatás a hanghordozókkal és koncertekkel szemben nyilvánvalóan ritkábban történik kizárólagosan. Ettől eltér a népesség 20 százalékos csoportja, amelyik a zenehallgatás adta mindhárom élmény-lehetőséget rendszeresen kihasználja (lásd a 4. grafikát)

Különböző komolyzene-hallgatási típusok

Hogyan kötődik a klasszikus zene a mindennapokhoz? Hogyan különböztetjük meg azokat akik a zenét különleges alkalmakkor vagy bizonyos hangulat-helyzetekben hallgatják, azoktól, akik számára a klasszikus zene a mindennapok részét képezi, amivel érzelmileg erősen azonosulnak? Meg tudunk-e különböztetni hallgatói csoportokat, amelyek túlnyomó részben, csak meghatározott, válogatott darabokat, vagy zeneszerzőket hallgatnak és olyanokat, amelyek nyitottak az újdonságok felé?

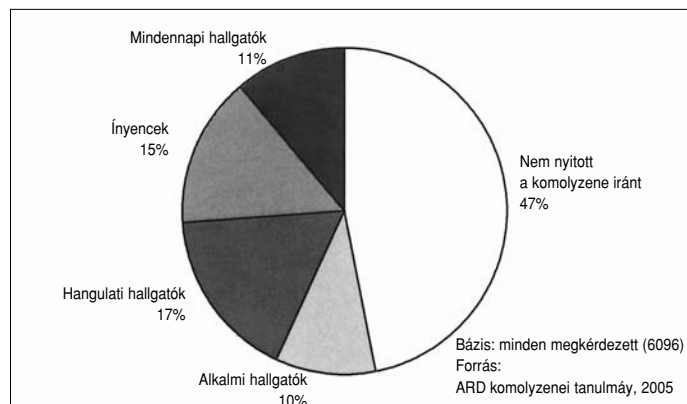
Az említett variánsok alapján a komolyzene kedvelők négy, egymástól szigorúan elválasztható csoportját különböztethetjük meg: a „mindennapos”, az „ínyenc”, a „hangulati” és az „alkalmi” hallgatókat. A „mindennapos” hallgatókra (11%) a klasszikus zenével való magas azonosulás jellemző, és az hogy a zene életük részét képezi. Az „ínyenc” csoportnál (15%) a zene mint az élet gazdagításának eszköze tekinthető. A zeneválogatás kissé több ismeretet árul el, mint a „mindennapos” csoportnál, modernebb művek is a repertoárhoz tartoznak. A „hangulati” csoport (17%) számára a zene jelentősége nem olyan mélyreható mint az előző két csoportnál. A zenét túlnyomó részben bizonyos alkalmak keretében hallgatják. A komolyzene leginkább távolságtartói az „alkalmi” csoport (10%) tagjai, akiknek alapjában véve nincs konkrét affinitásuk ehhez a zenéhez, amint azt az elnevezésük is elárulja, csak bizonyos alkalmakkor kerülnek kapcsolatba a komolyzenével (lásd az 5. grafikát).

Különösen a „mindennapos” csoport számára van a rádióhallgatásnak nagy jelentősége: 57 százalékuk legalább egyszer hetente hallgat klasszikusokat a rádióból. Az „ínyenc” itt 49%-on állnak. Ugyanakkor mindkét csoport erősen használja a saját hanghordozókat

4. ábra

A komolyzene jelentősége a klasszikus zene-hallgatók különböző csoportjainál

5. ábra

zót: 71 százaléka a „mindennapos” hallgatóknak és 67 százaléka az „ínyencek”-nek legalább egyszer egy héten. A hangverseny-látogatás is fontos. Sem a „hangulati”, sem az „alkalmi” hallgatóknak nincs mélyebb kapcsolatuk az egyéni hanghordozókkal vagy a koncert-termekkel. A befogadó csoportok szembeállításával világossá válik, hogy a rádió lényegileg azon fontos csoportokat szólítja meg, amelyek a komolyzenéhez intenzív kapcsolatot táplálnak.

Hanghordozókat igen, de rádiót nem

Ha szembe állítjuk a felnőtteket akik a komolyzene miatt a rádiót nem kapcsolják be, de a klasszikus zenét lemezekre vagy CD-n hallgatják azokkal, akik a zenehallgatáshoz minden médiumot, a koncertlátogatást is beleértve felhasználják, egyértelműen felismerhetők a strukturális különbségek. Azok, akik hanghordozókat igen, de rádiót nem hallgatnak, lényegesen fiatalabbak (átlagkor 45,7 év, 50 év alattiak 62%), mint a másik csoport, amelyik a rádiót is hallgatja (átlagkor 56,7 év, 50 éven alattiak 28,5%). A nemek tekintetében csupán csekély a különbség. A nők dominálnak mindkét csoportban (57 ill. 56%).

A felvázolt befogadási típusoknál pregnánsan kitűnik, hogy azok, akik a hanghordozókat használják de nincs kapcsolatuk a rádió sugárzott klasszikus zenével, nagymértékben a „hangulati” csoporthoz tartoznak (17%) vagy „alkalmi” hallgatók (10%). A „mindennapos” hallgatók kerek 11 százalékkal és az „ínyenc” a 15 százalékkal viszonylag kisebb csoportot alkotnak. Ez azt jelenti, hogy a klasszikus zene azon kedvelői, akiknek a zene nem képezi a mindennapi élet fontos elemét, inkább mellőzik a rádióhallgatást, mint azok, akikre nem ez a jellemző. Pozitívabban fogalmazva: az „ínyenc” és „mindennapos” hallgatók (összesen 26%) erős mértékben alkotják azoknak a csoportját, akik minden forrást kihasználják a klasszikus zene élvezetéhez, saját lemez- és CD-gyűjteményüket, a koncerttermet és természetesen a rádiót is.

Hol található vajon a közlekedési sorompó a rádióhoz vezető úton azoknál, akik a klasszikus zenét szeretik, de a rádiót mégsem hallgatják? A tanulmány a rádióhallgatást akadályozó konkrét okokat kutatja.

A rádióból sugárzott klasszikus zene hallgatásának akadályai

Amint az az eddigiekből kitűnik, a komolyzene kedvelőinek majdnem kétharmada (a népesség 34%-a) a klasszikus zene hallgatásához vagy (már) egyáltalán nem, vagy hetente kevesebbszer,

mint egyszer kapcsolja be a rádiót. Az okok sokfélék. A közép-pontban maga a rádió strukturális sajátossága áll, aminek következtében a hallgatók a zenedarabokat nem önmaguk válogathatják ki, hanem a felkínált program-menetet kell követniük. Az igények, amik itt megfogalmazódnak az egyéni CD- és lemezgyűjtemény által keletkezett függőségből fakadnak. A komolyzenét időkorlátok és amellet helyhez kötöttség nélkül (egészen az MP3 lejátszóig ill. iPod-ig) hallgatni azért vonzó, mert a hangulatnak és igényeknek megfelelő darabokat a saját repertoárból lehet kiválogatni.

Ennél a csoportnál a komolyzene hallgatásának mentálisan alig van kapcsolata a rádióhoz. A komolyzenét mint valami mindennapokból kiemelkedőt élék meg, amelynek élvezete nyugalmat és figyelmet igényel, egy olyan tartást, amit a rádió ilyen mértékben nem követel meg. Két komponens találkozásáról van szó: élvezeti tapasztalat a komolyzenével kapcsolatban az egyik oldalon és a rádióval kapcsolatos tapasztalat (és meghatározás) a másik oldalon. Az egyéni ízlés szerinti, időkorlátozás nélküli lemez- és CD-hallgatás során évtizedek alatt kialakult zenehallgatási szokás miatt ez a csoport a rádiót teljesen mellőzi, vagy csak hézagpótlóként használja. A rádiónak strukturális okokból nincs esélye ennek a befogadási igénynek eleget tenni. A tanulmány azonban azt is megmutatja, hogy a zenekedvelők eme nagy csoportja távolságtartásának a rádiótól, annak konkrét programjainakhoz kevés köze van. Nem tartja azt sem „nehéz”-nek, sem „régimódi”-nak. Még a hangminőség sem állít számottevő korlátokat.

Igénybevételi minta a klasszikus zene napi hallgatásához

Mi a rádió erőssége és funkciója a klasszikus zene napi hallgatásánál? Milyen hasznossági és figyelemfelkeltő motívumok állapíthatók meg? A klasszikus zenét a választott médiától függetlenül leginkább délután, kora este, és kora estétől késő estig hallgatják. Ez mind a hétköznapiakra, mind a hét végére érvényes. A rádió közvetítette zenét főleg kora reggel, délelőtt és délben hallgatják. A nap folyamán a rádióhallgatás jelentősen csökken. A rádióhallgatás csökkenésének kiegészítéseként az individuálisan meghatározott hanghordozók nyerne teret. Ami az odafigyelést illeti ez leginkább az esti vagy késő esti zenehallgatást jellemzi. A nap első részében – amikor a rádióhallgatás dominál – a figyelem lazább, a zene sokszor más tevékenységek háttérjelenségévé válik.

A klasszikus zene rádióhallgatási szokásai

A ma gyakori háttérzenélés messzemenően jellemzi a klasszikus zene hallgatójának hozzáállását a rádió zenei műsoraihoz. A klasszikus zenét elsősorban kellemes, szórakoztató funkciója miatt hallgatják. Amiben a klasszikus zene kedvelői számára a saját CD-gyűjteményhez képest a rádió mégis előnyt jelenthet, az a változatosság, meglepetés és újdonságok felfedezése.

A rádióban hallható klasszikus zenének sokféle igényt kell kielégítenie: szórakoztató módon elsősorban örömet okozzon, ugyanakkor legyen a program érdekes, nyújtson többletet a lemezhallgatáshoz képest, legyen változatos, meglepő, az ismert zeneszámok mellett ismeretlenek és szokatlanok is hangozzanak el, nem utolsósorban zenetörténetek és zenekritikusok ismertetésével vagy méltatásával.

Komolyzenei programok bővített koncepcióval

Az elmúlt években a klasszikus- és kulturális programok repertoárja szélesedett, és nyitott lett más műfajok felé. Vegyes programok jöttek létre, amelyek nem kizárólagosan a klasszikus zenét hanem a határos zenei műfajokat is képviselték, mint pl. a jazz, a sanszon, a világzene vagy az igényes popzene. A jelen tanulmány eredményei igazolják ennek a programstratégiai döntésnek a helyességét. A megkérdezett komolyzene kedvelők többsége elfogadja kiegészítésként más zenei irányzatok jelenlétét is a klasszikus adón. Az itt leírt szélesített zenei koncepciót minden korcsoport jobban elfogadja mint elveti. Különösen a fiatalabb generáció támogatja jelentősen. A vegyes programok elfogadottsága leginkább a 65 éven felülieknél polarizálódik. Abból kiindulva, hogy ez a koncepció főleg a zenekedvelő utánpótlást vonzza, az új profilírozás jövő-meghatározónak tűnik. Azzal a reménnyel kecsegtet, hogy több embert hoz kapcsolatba a komoly zenével, mint a „tisztán” klasszikus zenei programok.

A koncertközvetítések jelentősége

A megkérdezettek többségének az a véleménye, hogy a rádió koncertközvetítései azért nélkülözhetetlenek, mert sok ember számára ezek teszik lehetővé a regionális vagy lokális zenei életben való részvételt. A koncertközvetítések ezért fontos hozzájárulást jelentenek a régióval és a Német Szövetségi Köztársasággal való azonosuláshoz, valamint lehetővé teszik, azt, hogy a zenei együttesek a hangversenytermek keretein túl is ismertté válhassanak.

Végeredmény

Összefoglalva az eddigieket, meg kell állapítani, hogy a rádió sugározta komolyzene relatíve sokakat megszólít. Az a „mindennapi” vagy „ínyenc” hallgató, aki szívesen teszi ki magát a zene hatásának, sőt szeretne ezen a téren további ismeretekre szert tenni, nem nélkülözi az ARD kulturális csatornáinak klasszikus kínálatait. A szerkesztőknek azonban figyelemmel kell lenniük arra is, hogy releváns része a rádióhallgatóknak mellékesen hallgat zenét, és hogy azok aránya, akik különösen korareggel és a nap első felében hallgatják a legnagyobb figyelemmel és odaadással azt, igen csekély. Ez megváltozik délutánra és estére. Akkor az egyéni hanghordozók individuális választási lehetősége különösen nagy konkurenciát jelent. Fel kell tenni a kérdést, hogy miképpen lehetne a közp generációt mint célcsoportot a rádió számára jobban megnyerni. A nyitás más műfajok felé már kipróbált, és sikeres eszköznek tűnik. Jó módszer ez az úgynevezett komoly zenének, az úgynevezett szórakoztató zenével szemben történő, – a szakmabeliek számára már rég túlhaladott – elszigetelésének leküzdésére is.

Jelentős kommunikációs intézkedésekre volna még szükség a rádió egyedülálló kvalitásainak tudatosításához, mindig újabb utak megnyitásához a klasszikus zenéhez. A komolyzene sugárzásához a magas szakmai, zenei zsumnalisztikai kompetencia, a már említett célcsoportok érdeklődésének mindig újbóli felkeltéséhez – a háttér zenélést kivéve – nélkülözhetetlen.

A rádiótól távolságot tartókra való tekintettel, különleges figyelmet kellene fordítani a célcsoportokra vonatkozó Internet oldalak továbbfejlesztésére, hogy a rádió komolyzene kínálata áttekinthetőbb, a specifikus produkciók és közvetítések elérhetősége könnyebb legyen.

Das Orchester 2006/12.

Vegyünk a tanulóknak egy koncert-illemkódexet, a tanároknak adjunk egy vezérfonalat és állítsuk felvételre a mikrofont, – készen van a zenei ismeretterjesztő program! Ha ez nem is ilyen egyszerű, de a Stuttgarter Rádiózenekarnál a rádió bekapcsolódik a zenei ismeretterjesztő programba, a mikrofonok a célt szolgálják: munkaeszközök zenészek és diákok számára. A rádióriportok és koncertismertetések során a tanulók a klasszikus zene- és a hivatásos zenekar világával ismerkednek meg. A keverőasztalnál nemcsak zenei szerkesztők és zenekari menedzserek ülnek, hanem a Baden-Württembergi Kultuszminisztérium képviselői is.

Nicole Dantrimont

Közönségutánpótlás a Stuttgarter Rádiózenekarnál

A Stuttgarter Rádiózenekar és a Baden-Württembergi Kultuszminisztérium didaktikus együttműködése

Időtállóságot biztosítani

Az ember megmászik egyet Stuttgart számos „zöld domb”-ja közül, elmegy a tiszteletreméltó Berg villa előtt és aztán néhány lépést tesz északi irányba. A zajkullissza egyáltalán nem zenei: itt kalapácsolnak, fúrnak, sőt baggerolnak. Pokoli láрма a perzselő hőségben. A rádió-stúdiót éppen felújítják. Ebben a stúdióban próbál a Stuttgarter Rádiózenekar. De ebben a stúdióban dolgozik a zenekar szerkesztője is, ott ül a menedzser, a zenekari marketing hogy csupán néhányat nevezünk meg. Talán éppen ez a közelség az, ami a szerkesztőséget és a zenekari menedzsmentet összehozta és arra szolgált, hogy a tanulók számára már hosszabb idő óta működő programjuk elnevezést kapott és konsekvensen fejlődött. „Sok minden történik nálunk egyszerűen menet közben”, mondja Kerstin Gebel. Találkozunk, rövid eszmecsere-t folytatunk és már kattannak az agyunk? Azért olyan egyszerűen ez nem történhet. Hasonlóan talán...

A Stuttgarter Rádiózenekarban már sok éve lehetőség van arra, hogy iskolai osztályok a zenekar próbáit látogassák, és utána esetleg – a tanulók életkorának megfelelően – egy hangversenyen is részt vegyenek. A diákok számára mindig is különösen alkalmasak voltak a déli koncertek, amelyeket a rádió egyenes adásban közvetített, – nemcsak a diákoknak kedvező időpontja (13.05h), hanem azok tematikus felépítése miatt is. A legtöbbször egy azonos téma fogja össze a rendezvényeket az egész szezonon keresztül. A diákok rendszeresen látogatták a hangversenyeket, számol be Kerstin Gebel, speciális előkészítésben volt részük és a koncert előtt még a technikával is ismerkedtek. Habár mindenki nagy buzgalommal és lelkesedéssel vett

ezen részt, a szolgálat mégis többlet-terhelést jelentett: a technikusokat az elkövetkező egyenes közvetítés előkészületei foglalkoztatták, a szerkesztő gondolatai talán már a koncert moderátori feladatai körül jártak. Sok kérdés nyitva maradt, mert kevés idő és hely állt rendelkezésre. De végül is ezek a rendezvények a „Fülelj” már második évfolyamába lépett zenei ismeretterjesztő program csíráját hordozták magukban.

Miben különbözik a stuttgarti „Fülelj” a kölni (Türzenich-Orchester) és berlini (Rundfunk-Sinfonieorchester Berlin) névrokonaitól? Először is abban, hogy Stuttgartban nincsenek külön a gyermekek és fiatalok számára tervezett és moderált hangversenyek. A cél az, tájékoztat Felix Fischer zenekari menedzser, hogy a fiatalokat előkészítsük egy hangverseny-látogatásra, arra elkísérjük és az átélt élményeket feldolgozzuk. A diákok foglalkozzanak aktívan zenével ill. a speciális témával és ez a foglalkozás, így Felix Fischer, „mindenek előtt időtállóságot eredményezzen”. Ennek eszköze lehet: együttműzikálás zenekari muzikusokkal, bevezető előadás létrehozása diákok részéről diákoknak, rádióriport a koncertről vagy zenei kritika írása egy irodalmi műhely keretében – nincs hiány ötletekben! Ezen kívül a „Fülelj” zenei ismeretterjesztési program, ami azt jelenti, hogy nemcsak a gyermekekhez és fiatalokhoz szól. Szó van arról, hogy a jövőben a népfőiskola bekapcsolásával kiterjesztjük a felnőttekre is.

Kultúra-(hozzáférhető, megközelítő) oktatás

Akármilyen jó is egy zenei ismeretterjesztő program: ha nincs hozzá partner, aki annak elindítójával – ebben az esetben az SWR-rel (Südwestrundfunk) – együttmű-

ködik, nem indul el az eseménysorozat. A Stuttgarter Rádiózenekarnak talán szerencséje van, hogy Baden-Württembergben van otthon. Ugyanis semelyik másik német szövetségi tartományban sincs olyan kooperáció a minisztériummal, mind itt. Már 1968-ban létrejött az együttműködés az akkori Süddeutsche Rundfunk (SDR) és a Kultuszminisztérium között. Az együttműködés újraindítására és elmélyítésére 1984-ben került sor, amikor Walter Pfohl-t kinevezték a Baden-Württembergi Kulturális, Ifjúsági és Sportminisztérium zenei referensévé. Ő ezt megelőzően a Stuttgarter Rádió zenei szerkesztőjeként tevékenykedett és szerepe volt a Baden-Württembergi első zenei gimnázium létrehozásában. Jelenlegi funkciójában, mint miniszteri tanácsos, az iskolai zenei nevelésért, az amatőr zene fejlesztéséért, valamint számos, a gyermekek és fiatalok számára létrehozott zenei-kulturális programokért felelős.

A három partner – Kultuszminisztérium, SWR, iskolák – együttműködését koncertdidaktikus kooperációnak nevezi. 15 éve rendszeresen találkozik egy munkacsoport amelynek önkéntes alapon résztvevő tagjai: a Kultuszminisztérium képviselője, a Rádiózenekar szerkesztői, valamint minden iskolatípus képviselője, az ún. zenei szaktanácsadó. Egy ülés alkalmával előterjesztik és áttekintik a mindenkor szerezett programját. A tanárok kiválogatják a mindenkor korosztálynak megfelelő műsorokat. Ezekhez a koncertekhez aztán a Rádiótól szakmai anyagot kapnak. A szaktanácsadók ebből olyan ismertető anyagot készítenek, amely a koncert előtt az Internetre kerül. A felkészülésre a hangverseny előtt 3-5 tanóra áll rendelkezésre. A „Stuttgarter modell titkos receptjét” Walter Pfohl abban látja, hogy a tanár közvetítő szerepet kap, amihez a Rádió segítséget nyújt. Ezek

Lazítsunk a szabályokon

hangfelvételek, partitúrák, kották lehetnek. A Kultuszminisztérium mint „kezdeményszerű, lendítő kerék, ötletadó” vesz részt a programban, mondja Felix Fischer.

Talán felesleges említeni, hogy a szövetségi zenés színházakkal hasonló kooperáció létezik. „A fiataloknak rá kell eszmélniük arra, hogy előtűnik élt generációk értékes alkotásokat hoztak létre”, érvel Walter Pfohl „és ezeket az alkotásokat fel kell fedezniük és meg kell őrizniük”. Habár az együttműködés a Kultuszminisztérium és partnerei között igen intenzív és örövendetes, Pfohl szerint az mégsem hasonlítható össze azzal ami a szomszédos országokban, Ausztriában és Franciaországban történik, ahol a kulturális hálózat-építés állítólag még nagyobb figyelmet kap, mint Baden-Württembergben. Vajon miért helyez súlyt a stuttgarti Minisztérium a zenei nevelésre – nemcsak a PISA felmérés óta, hanem közel 40 éve? Walter Pfohl az irányelveket sorolja: a tanárokat arra készíti, hogy a diákokkal lehetőség szerint sokat és aktívan énekeljenek és muzsikáljanak. Másrészt indíttatás kapnak arra, hogy zenei stílusokkal foglalkozzanak és a zenéről gondolkodzanak. A harmadik fontos alkotóelem annak tudatosítása, hogy a zene csak tapasztalás révén válik igazán élménnyé. A tanároknak és növendékeiknek az élőzene varázsát kell megismerniük. Mit ér egy opera CD-ről való meghallgatása, és a beszélgetés róla, ha valaki még soha nem látott igazi operaelőadást? Ki tudja a templomi orgona működését jobban elmagyarázni, mint az orgonista, aki játszik rajta? Ehhez tartozik a kérdés: hogy jön ki a hang a dugaszoló aljzatból? Éppen ez jelenti a kapcsolatot a rádió, a koncertterem és a publikum között.

A kultúraszemléletű nevelést a jövőben tovább kell fejleszteni, méghozzá úgy, hogy az iskolákba be kell vezetni az ún. kulturális szóvivői funkciót. Ezt megtettesítheti az igazgató maga, vagy a szülők, de a legjobb esetben a diákok is elláthatnak ilyen feladatot. A kulturális szóvivőnek át kell tekintenie számos kulturális programot és azokat a megfelelő korosztályoknak ajánlania. Amennyiben az iskola kulturális szóvivőként egy diákot választ, az nagy elismerés. Walter Pfohl-nak az a véleménye, hogy a 60-as években a szülőknek „egészen más volt a kultúra-éhségük, mint manapság”. Ma ez már nem annyira meghatározható, és éppen ezért növekszik az iskola felelőssége, hogy a diákokban a kultúra iránti érdeklődést felkeltse és ápolja.

Térjünk vissza a kiindulópontokra, a „Fülelj” és az „SWR2 Zene délidőben, élő adás a Stuttgarter Liederhalle-ből” sorozatokra. Röviddel az adás kezdete előtt a rendezői helyiségen keresztül beözönlik egy iskolai osztály a Stuttgarter Liederhalle Mozart termébe. Itt már feszült hangulat uralkodhat ha egy kábel, egy mikrofon nem úgy van beállítva, ahogyan kell. Ha még akkor néhány éves eszű diák fondorlatos kérdéseket is feltesz, ez nem mindig koncentráció-ösztönző és az alkalomnak megfelelő. A hangmérnökök aztán olyan megoldást találtak, hogy az érdeklődő gyerekeknek nem egy live koncert alatt, hanem egy műhely-produkcióval kapcsolatban mutatják meg, hogy mi történik a stúdióban. A produkció így azért normálisnak nem egészen nevezhető, de mindenesetre realiztikus. Felvettek egy Mozart fuvola-kvartetet. A zenekari muzsikások külön a diákok miatt jöttek be, és a Stuttgarter Musikfest keretében egy stúdió-produkciót szimuláltak. A stúdió-esemény: „Figyelem, piros lámpa!”, amire a folyó szezonban másodszor kerül sor, csupán egy a „Fülelj” rádió-specifikus kezdeményezéseiből. A sajátos rádiós lehetőségek kihasználása volt a legfőbb célja Felix Fischernek és Kerstin Gebelnek. „Mi egy rádiózenekar vagyunk, minden amit mi itt csinálunk, a mikrofon előtt történik”, mondja Felix Fischer. A médiumot jobban be kell vonni és a hangmérnök-műhely kiváló eszköz ehhez. Arról van szó, hogy meg kell mutatni a különbséget az élő és a konzerv zene között. Meg kell mutatni, hogy a különböző hallás- és látás-perspektíva a zene élvezetét, atmoszféráját miképpen változtatja meg. A diákok maguk is a rendezőasztalhoz ülhetnek. Kipróbálhatják, hogy milyen hatása van a hangra egy megváltoztatott mikrofonállásnak.

Jelenet-változás: Van annál nagyobb különbség, mint ami egy klasszikus szimfonikus hangverseny és egy hip-hop koncert között van? A Rádió két ilyen ellentétes műsort sugárzó csatornája találkozott február 1-jén, a „Koncert délidőben” programban. Ezt megelőzően létrejött egy közös műhely a klasszikus (Fülelj) és a könnyűzenei (KlasseDING) program vezetőivel. A Ludwigsburgi Gottlieb-Daimler Reáliskola 11 növendéke a stuttgarti Rádiózenekar kulisszái mögé tekinthetett. De nemcsak így szereztek tapasztalatokat. Kirajzottak a sétáló utcába és a járókelőktől azt kérték,

*Felix von Tippelskirch bőgős
a Stuttgarter Vogelsangschule egyik tanulóival*

hogy Mozart melódiákat dúdoljanak, vagy füttyüljenek. Megkérdezték, hogy mivel tölti egy zenekari tag a napját. Azt is tudni akarták, hogy mi a különbség egy hip-hop koncert és egy klasszikus szimfonikus-zenei koncert között. A válaszok meghökentők voltak: „ha hangzavart akarok hallani, egy gyár szerelőcsarnokába is elmehetek” – nyilatkozott egy idős hölgy. Egy fiatal kislánynak viszont az volt a véleménye, hogy „ha valami tetszik, nem tapsolhatok, így ez bizony egy nagy semmi. Egy rock-koncerten kiabálni, mozogni lehet és ez öröm!”

Az interjúk tapasztalatait a diákok három pimasz rádióriportba illesztették, amelyeket a koncert publikuma is meghallgathatott, minden alkalommal Kerstin Gebel és Steffen Wurzel (a DASDING adás vezetője) műsorvezetésével. Nagy siker volt, – meséli Kerstin Gebel. A bátorság tehát, hogy ilyen rendhagyó eseményt mertünk rendezni, megérte.

Yutaka Sado japán karmestert fellelkesítette a popkultúrához való közeledés. Így a koncert végén a pólókra még autogramok is kerültek. A sikert még néhány, a közönség részéről felmerülő bírálat sem kisebbitette. „Nem lehet a mi feladatunk, hogy egy igényes programot hozzunk létre idős hallgatók részére és egy felületeset a fiataloknak” – véli Felix Fischer. Az a kérdés, hogy hányféle szabályt visel el egy koncert, mennyi könnyedséget, mennyi szabadságot. Itt az ideje, hogy lazítsunk a szabályokon.

A zenészek kirajzanak

„Figyelem, piros lámpa!” és „KlasseD-ING” csupán két példa a rádió-specifikus „Fülelj” programokból. A folyó hangversenyszézonban megint lesz rádióriporter műhely és felkerül az Internetre egy hangzó zenekari útmutató is. Lesz „Fülelj” írássok versenye és koncertkritikai műhely. A Stuttgarter Rádiózenekar egyre több rádiós programot igyekszik a diákok körében megvalósítani. Némely produkciót az élőzenei közvetítések, lehetőség szerint koncertek szünetében lehet meghallgatni, másokat a közvetítés előtt a hangversenyteremben. Ha egy osztály kidolgoz egy ismertetést, akkor azt a „normális” koncert bevezetés kiegészítéseként az előtérben lehet meghallgatni. Így némely osztály már szokatlan ötletekkel is szolgált. Az Esslinger Theodor-Heuss-Gimnázium 11. osztályának diákjai például többszörlamban elénekelték Mahler II. szimfóniájából a feltámadási kórust. Vagy a Hockenheimer Carl-Friedrich-Gauß Gimnázium 5/a osztályának növendékei Mozart Les petits riens balett-pantomimjának egyik tételéhez historikus koreográfiát készítettek és a koncert kiegészítéseként bemutatták. Jövőre indul az SWR2 csatorna „Zenei dzsungel gyermekeknek” programja, ami-

nek keretében ismét lehetőség lesz a kulisszák mögé tekinteni.

A „Fülelj” sorozat nemcsak a résztvevő gyermekeknek, fiataloknak jelent örömet és lelkesedést, hanem a muzsikusként is nagy buzgalommal vesznek azon részt, – meséli Doris Blaich, aki a projektet gondozza és akit kifejezetten erre alkalmazott a Rádió. A program továbbfejlesztésének kezdetén kérdőívet osztottak szét a muzsikusként. Több mint 25 zenész jelezte spontán, hogy kész az ügy érdekében tevékenykedni. Számuk egyre emelkedik. Még soha senki nem mondott le, mondja Doris Blaich, sőt sokszor a zenekari tagok álltak elő új ötletekkel. A muzsikusként megértették, hogy fontos a fiatal publikum megnyerése, így ez a program nem csupán a szerkesztőség vagy a menedzsment feladatává, hanem közös ügyé vált – egészítette ki Kerstin Gebel.

Az elmondottak szellemében rajzanak ki a Stuttgarter Rádiózenekar tagjai a régió iskoláiba, hogy ott meséket mondjanak. Itt szó van a bébi-fagottról, üstdobos főzreceptekről és a találós kérdésről, hogy mi a közös egy rondo-ban és egy tejszínes tortában. A muzsikusként együtt játszanak a diákokkal duettek, sőt Mozart egyik fuvolakoncertjéből a rondót, szóló-fuvola, hegedű, furulya, gitár, cselló, bőgő, xilo-

fon, zongora és különböző ritmushangszerek feldolgozásban. „Nagyon fontosnak tartom, hogy a muzsikusként zeneszeretettüket, hangszerük iránti szeretettüket és hivatásuk iránti lelkesedésüket „átvigyük” a gyerekekre” – nyilatkozik Doris Blaich. Ehhez nem feltétlenül szükséges speciális pedagógiai képzettség. A koncert-didaktikus program azonkívül ne helyettesítse az iskolai tanórát, mondja Kerstin Gebel: „Ez pedagógiai program felemelt mutató ujjal. Kíváncsiságot szeretnék kiváltani a lebilincselő, sokoldalú klasszikus zene iránt, érdeklődést felkelteni, kinyitni az ajtót amin szabad a bejárat, és amin keresztül újra és újra be lehet lépni. A „Fülelj” nem kötelező, csak egy ajánlat. Számomra igen fontos ez a munka, különösen az első kapcsolat-felvétel egy osztály diákjaival, akik talán még soha nem voltak hangversenyen. Ebben óriási felelőssége van az embernek, itt sokszor egy egész életre kiható döntés születik. Eldől, hogy a gyermekek újra jönnek, vagy sem. Érdeklődést kelteni tehát a mindenképp felett álló prioritás. Minden zenedarab, minden muzsikusként, művész mögött egy történet rejlik. Ez lebilincselő, és én szívesen mesélek történeteket.”

(Das Orchester 2006/10)

Vélemény

Kevesebb több lett volna...

A 2006-os Bartók-évről és műsorairól óhatatlanul az előző rendszer alapfilozófiája a tudományos szocializmus jutott eszembe, amely a művészetek pártos voltát bizonygatta. Minden művészet, így a zene is pártos, hangoztatta, s mint ilyen, részese az ún. nagypolitikának. Képviselőik és alkotásaik besorolhatók a „haladó” szocialista, vagy a „maradi” nyugati kultúra kategóriájába. Valószínűleg egy központi akarat utasítására ezzel együtt járt egyes szerzők műveinek kampányszerű unos-untalan műsorra tűzése, mások részleges, vagy teljes háttérbe szorítása, néha kifejezett tiltása. Ez volt a műsorpolitika. Nem hiszem, hogy Bartók Béla művészetét bármiféle politikai fantazmagóriába sorolható lenne. Mégis a kampányszerű játékos némileg rosszemlékű. Az természetes, hogy a Bartók-évben, születésének 125. évfordulóján művei többször hang-

zanak el, mint máskor, de nem ennyire gyakran!

Ránk öntötték szegényt, mint Rogán Antal a kakaót a számítógépre. Meggyőződésem, hogy aki az utóbbi hatvan évben nem kedvelte meg Bartók zenéjét, az ettől most sem szerette meg. Sorozatban hallhattunk hangversenyeket, ahol a műsorsort kizárólag Bartók művek alkották, nem volt olyan nap, hogy valamilyen együttes vagy szólista ne Bartók műsorral rukkolt volna ki. A zeneiskolákban a zongoraszakosok csak Bartók előadási darabokat játszottak, még az Állami Népi Együttes is Magyar Concerto címmel emlékezett rá.

Hallottam olyan véleményt is, hogy azért „kell” minél többször Bartókot játszani, mert nemzetközi elismertsége és népszerűsége nem túl nagy. „Erkel nem tudott ’európaivá’ lenni, ahogyan Bartók, Kodály és sokan mások sem.” Anélkül,

hogy a három szellemi óriást megsérteném, tapasztalatom az, hogy közülük Bartók Béla zenéje nemhogy nem lett európai, de még világviszonylatban is elismerten a XX. század egyik legnagyobb zsenije, zenéje az egyetemes zenekultúra része. Jól emlékszem, hogy negyvenéves rádiózenekari pályafutásom alatt nem találkoztam olyan országgal, Bulgáriától az Egyesült Államokig, ahol a zenekarok palettáján ne szerepelt volna Bartók műve. A mi zenekarunk is mindenhol a világon óriási sikert aratott a Concerto-val, vagy a III. Zongoraversennyel.

Visszatérve a rosszemlékű műsorpolitikára, a jubileumi megemlékezés így, ahogy zajlott, véleményem szerint nem ünnepek, hanem egy kipipálandó „kulturprogramnak” tűnt. Kevesebb több lett volna!

2007. Kodály-év. A magyar zenekarok valószínűleg jól felkészültek a – remélhetőleg nem túlzó – megemlékezésre. De ne felejtjük: a kevesebb sokszor többnek tűnik...

Szabó Vilmos

A Rádiózenekar nyugdíjas tubaművésze

Április 2. hétfő, 19.00
Evangelikus Öregtemplom

Jeles Napok

Händel: Messiás Oratórium
Km.: Kozma Rózsa, Sántha Jolán,
Timothy Bentch, Kálmándy Mihály,
Nemzeti Énekkar
Vez.: Takács Miklós

Április 11. szerda, 20.30
Mátyás Templom

Händel: Messiás Oratórium
Leeds Philharmonic Chor

Április 19. csütörtök
Richter Terem

12.00 Nyilvános Főpróba
19.00 Bérletes Hangverseny
Haydn: Óra Szimfónia D-Dúr No 101
Mozart: A-Dúr Klarinétverseny
Beethoven: Fidelio II. Felvonás
Km.: Molnár Tibor – Klarinét, Rálik
Szilvia, Molnár András, Bátor Tamás,
Berczelly István, Gurbán János,
Boross Csilla ének, Budapesti Kórus –
Medveczky Ádám

NEMZETI
FILHARMONIKUSOK

Április 6. péntek, Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem

Klemperer-bérllet
Bach: Máté-passió
Km.: Nemzeti Énekkar (karig.: Antal
Mátyás). A Magyar Rádió Gyermek-

kórusa (karig.: Thész Gabriella)
énekes szólisták
Vez.: Schiff András

2007. április 19. csütörtök, Bartók
Béla Nemzeti Hangversenyterem

Ferencsik-bérllet
Haydn:
D-dúr („Óra”) szimfónia, No.101
Brahms: D-dúr hegedűverseny, op. 77
Rahmanyinov:
Harangok (Kolokola), op. 35
Km.: Vadim Repin – hegedű
Nemzeti Énekkar
(karig.: Antal Mátyás). Sümegi Eszter,
Fekete Attila, Fokanov Anatolij
Vez.: Kocsis Zoltán

BUDAPESTI
FILHARMONIAI TÁRSASÁG
ZENEKARA

Március 19.
A TAVASZI FESZTIVÁL
RENDEZÉSÉBEN

Km.: Lukács Gyöngyi
Wagner: Wesendonk dalok
Bruckner: VII. szimfónia, E-dúr
Vez.: Eliahu Inbal

Március 20.
MAHLER BÉRLLET
Wagner: Wesendonk dalok
Bruckner: VII. szimfónia, E-dúr
Vez.: Eliahu Inbal
Km.: Lukács Gyöngyi

Április 23.
DOHNÁNYI BÉRLLET

Grieg: Peer Gynt – kísérőzene
Holberg – szvit
Sigurd Jorsalfar – három részlet
a kísérőzenéből
Vez.: Oberfrank Péter
Km.: Fodor Gabriella, Gál Erika,
Massányi Viktor, és a Magyar Állami
Operaház Énekkara,
karigazgató: Szabó Sipos Máté

Április 24.
MAHLER BÉRLLET

Grieg: Peer Gynt – kísérőzene
Holberg – szvit
Sigurd Jorsalfar – három részlet
a kísérőzenéből
Vez.: Oberfrank Péter
Km.: Fodor Gabriella, Gál Erika,
Massányi Viktor, és a Magyar Állami
Operaház Énekkara,
karigazgató: Szabó Sipos Máté

MAGYAR RÁDIÓ
SZIMFONIKUS ZENEKARA

Április 1. vasárnap 19.30 Bartók
Béla Nemzeti Hangversenyterem
Budapesti Tavasz Fesztivál
Kodály: Háry János
MR Énekkar és Gyermekkórus
Vez.: Fischer Ádám
Km.: Perencz Béla, Németh Judit,
Massányi Viktor, Geótz Judit, Cserna
Ildikó, Hegedűs D. Géza

Április 5. csütörtök 19.30
Zeneakadémia

Oratórium-bérllet V/5.
Kovács István (ének),
Varga Tamás (gordonka),
Owen Murray (baján)
Szojfa Gubajdulina: Hét szó
Mozart: Requiem, K. 626.
Vez.: Fischer Ádám
Km.: Csereklyei Andrea, Meláth
Andrea, Fekete Attila, MR Énekkar

Április 13. péntek 19.30
Olasz Kultúrintézet

Magyar zeneszerzőportrék:
Decsényi János 80 éves
Három Csontváry-kép
Búcsú egy tovatűnt évszázadtól – 1956
III. szimfónia (A 23. betű) (bemutató)
Km.: MR Énekkar
Vez.: Kovács János

Április 25. szerda 19.30
Olasz Kultúrintézet

Carlos Chávez: Versenymű négy kürtre
Dubrovay László:
Versenymű két tubára
Szojfa Gubajdulina:
Két út – versenymű két mélyhegedűre
Carter Pann:
Versenymű három harsonára
Vez.: Kovács László
Km.: Varga Zoltán, Berki Sándor,
Kevházi János, Szűcs Attila (kürt),
Fejérvári János,
Máté Győző (mélyhegedű),
Bazsinka József, Szentpáli Roland
(tuba), Káip Róbert,
Erdei Csaba, Csáthy Miklós (harsona)

MAGYAR TELEKOM
SZIMFONIKUS ZENEKAR

Március 23.
Budapesti Tavasz Fesztivál
Nemzeti Hangversenyterem

Akadémiái bérllet
Verdi: Requiem
Közreműködnek énekes szólisták
és a Magyar Rádió Énekkara
Karig.: Strausz Kálmán
Vez.: Ligeti András

Április 5., 19.30
Nemzeti Hangversenyterem

Jubileumi bérllet
David: Harsonaverseny
Jan Sandström: Motorbike Odyssey
Km.: Christian Lindberg (harsona)
Sosztakovics: Jazz szvit No. 2.
Vez.: Ligeti András

Április 29., 15.00, Thália Színház
Pinokkió bérllet –

Négy varázslatos kamaraopera
Mozart: A kairói lúd, avagy a
részdedett völgyégy

A MÁV SZIMFONIKUS
ZENEKAR BÉRLLETI
HANGVERSENYSOROZATAI

Április 18. szerda
Lukács Miklós bérllet

Kodály – est
Felszállott a páva
Jézus és a kufárok
Budavári Te Deum
Km.: Szabóki Tünde, Gál Erika,
Mukk József, István
Debreceeni Kodály Kórus
Vez.: Gál Tamás

Április 26. csütörtök
MESTERBÉRLLET

Bruckner: VIII. szimfónia
Vez.: Vető Tamás

MISKOLCI SZIMFONIKUS
ZENEKAR

Március 16., 19.00
Művészetek Háza

MESTERBÉRLLET
R. Strauss: A rózsalovag – szvit
Abe Keiko: Prism rhapsody for two
marimbas and orchestra
Sibelius: II. (D-dúr) szimfónia
Marimba: Abe Keiko, Nagy „Zorba”
Gergely, Vez.: Kovács László

Március 20., 19.00
Művészetek Háza

NÉPSZERŰ BÉRLLET
kamarakoncert
Reinhold Friedrich (trombita) és tanít-
ványai – Reiter Gábor, Hara Fruzsina,
Mausz Ferenc, Lukács Gergely
Km.: Reményi Ede Kamarazenekar

Március 24., 19.00, Budapest
Máté-passió

Haags Toonkunstkoor
Ludwig van Gijsegem, Frans Fiselier,
Csereklyei Andrea, Schöck Atala,
Timothy Bentch, Hámori Szabolcs
Orgona: Margriet den Hartog
Vez.: Oane Wierdsma

MESTERKURZUSOK **FILHARMONIA**
FESZTIVÁLOK **BUDAPEST KHT**
ZENEI VERSENY **2007**

	SOPRON	<i>Régi Zenei Napok</i> 	június 23 – 30
	SZOMBATHELY	Nemzetközi Bartók Szeminárium és Fesztivál	július 7 – 19
	BUDAPEST	Szigeti-Hubay Nemzetközi Hegedűverseny	szepember 3 – 14

További információk:
Filharmonia Budapest Kht. • H - 1066 Budapest, Jókai u. 6.
Tel.: +36 1/ 266-1459, 302-4961 • Fax: +36 1/302-4962
liskay.maria@hu.inter.net vagy kadar.csilla@hu.inter.net
www.filharmoniabp.hu

Március 26., 19.00
Művészetek Háza
NÉPSZERŰ BÉRLET
 Máté-passió
 Haags Toonkunstkoor
 Ludwig van Gijsegem,
 Frans Fiselier,
 Csereklyei Andrea, Schöck
 Atala, Timothy Bentsch,
 Hámori Szabolcs
 Orgona: Margriet den Hartog
 Vez.: Oane Wierdsma

Március 31., 19.00
Szolnok,
Szigligeti Nemzeti Színház
 Porgy és Bess – szvit (Benett)
 Egy amerikai Párizsban
 Dalok
 Kék rapszódia
 Ének: Farkas Zsófi
 Trombita:
 Fekete-Kovács Kornél
 Nagybőgő: Hárs Viktor
 Dob: Pusztai Csaba
 Vez. és zongorázik:
 Kovács László

Április 2., 19.00
Selyemréti Szent István
Templom
Húsvéti koncert
 Vez.: Kovács László

Április 23., 19.00
Művészetek Háza
SZEZON BÉRLET
 Haydn: G-dúr
 „Üstdob” szimfónia Hob. 94
 Wagner: Wesendonck-dalok
 Berlioz:
 Fantasztikus szimfónia
 Ének: Németh Judit
 Vez.: Kovács László

Április 28., 15.30
Művészetek Háza
*„Játsszunk zenét
 a Szimfonikusokkal!”*
 Vez.: Kovács László

PANNON
FILHARMONIKUSOK

Április 13. Pécsi Bazilika 19.30
Április 14. MŰPA 19.30
Húsvéti Ünnepi Hangverseny
 Haydn: A Teremtés
 Vezényel: Hamar Zsolt

Km.: Kertesi Ingrid, Brickner
 Szabolcs, Kovács István,
 Nemzeti Énekkar,
 karigazgató: Antal Mátyás

Április 26., 19.30
Pécsi Tudományi Egyetem
Aula
 Manfred
 Schumann: Manfred – nyitány
 Chopin: e-moll zongoraverseny
 Csajkovszkij:
 Manfred – szimfónia, op. 58
 Vez.: Kocsis Zoltán
 Km.: Érdi Tamás – zongora

SZEGEDI SZIMFONIKUS
ZENEKAR

Március 26. 19.30
FRICSAY BÉRLET
 Schubert: VII. („Befejezetlen”)
 szimfónia, h-moll
 Bruckner:
 IV. („Romantikus”)
 szimfónia, Esz-dúr
 Vez.: Kesselyák Gergely

Április 2. 19.30
Szegedi Nemzeti Színház
VASZY BÉRLET/5
Fürst János emlékhangverseny
 Beethoven: Egmont nyitány
 Bloch: Shelomu
 Sibelius: Valse Triste
 Dvořák: VIII. szimfónia
 Sonja Wieder Atherton – gor-
 donka
 Vez.: Vető Tamás

Április 12., csütörtök
Szegedi Rókusi rk. templom
Választható Kamarabérlés C, D
HÚSVÉTI HANGVERSENY
 Rossini: Stabat Mater
 Km.: Vaszy Viktor kórus
 Vez.: Gyüdi Sándor.
 Szólisták: Rálik Szilvia,
 Megyesi Schwartz Lúcia,
 Albert Tamás, Jekl László

Április 20., péntek, 19.00
Szegedi Nemzeti Színház
OPERABEMUTATÓ
 Nicolai: A windsori víg nők
 További előadások:
 ápr. 21., 27., 28., máj. 18., 19,
 Vez.:
 Molnár László, Koczka Ferenc

SZOMBATHELYI
SZIMFONIKUS ZENEKAR

Március 17. szombat 16. 00
HEMO – Családi bérlés 2.
 Hány János, avagy
 a nagyotmondó obsitos története
 Zene: Kodály Zoltán
 Km.: Hány János,
 Örsze, Napóleon
 Vezényel és mesél: Hámori Máté

Március 23. péntek 19.30
MSH Rendezvényház
Filharmonia-Raiffeisen bérlés 7.
 Szombathelyi Szimfonikus
 Zenekar
 Prokofjev: Klasszikus szimfónia
 Bartók: III. zongoraverseny
 Mendelssohn:
 IV. (Olasz) szimfónia
 Km.: a Nemzetközi Liszt-Bartók
 Zongoraverseny díjazottja
 Vez.: Kovács László

Március 31. szombat 16.00
HEMO – Családi bérlés 3.
 Játék – próbajáték
 A zenekar új tagokat
 és karmestert keres!
 A próbát és az előadást
 most ti irányíthatjátok!
 Zene: Beethoven
 Műsorvezető:
 Hámori Máté

ZUGLÓI FILHARMÓNIA –
SZENT ISTVÁN KIRÁLY
SZIMFONIKUS ZENEKAR

Április 25.
Zeneakadémia – Nagyterem
 Beethoven: Hegedűverseny
 Km.: Liener György
 W. A. Mozart:
 Missa solemnis Kv.33
 Km.: Sáfár Orsolya,
 Simon Krisztina, Megyesi Zoltán,
 Molnár Levente
 Haydn:
 100. G-dúr „Katoná” szimfónia
 Vez.: Horváth Gábor

A MAGYAR SZIMFONIKUS
ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK TAGJAI:

BM Duna Palota
és Kiadó Duna Szimfonikus Zenekar
 Próbatere: 1124 Budapest, Németvölgyi út 41.
 Tel./fax: (+36-1) 355-8330
 Levelezési cím: 1051 Budapest, Zrínyi u. 5.
 Bérletvásárlás, jegyrendelés:
 Jagoschitz Istvánné (+36-1) 250-5338
 Internet: www.orchestra-duna.hu
 E-mail: info@orchestra-duna.hu

Budafoki Dohnányi Ernő
Szimfonikus Zenekar Kht.
 Cím: 1221 Budapest, Ady Endre út 25.
 Levélcím: 1775 Budapest, Pf. 122
 Telefon: 424-8056 Fax: 424-8057
 E-mail: dohnanyi@axelero.hu
 Próbatere: 1074 Budapest, Rottenbiller u. 16–22.
 Telefon: 322-1488, 479-0810 • Fax: 413-6365

Danubia Szimfonikus Zenekar
 1066 Budapest, Jókai u. 2. I. em. 6.
 Levélcím: 1399 Budapest, Pf. 716
 Tel.: (+36-1) 373-0228 • Tel./fax: (+36-1) 269-1178
 E-mail: info@danubiazenekar.hu
 www.danubiazenekar.hu

Debreceni Filharmonikus Zenekar
 4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c.
 Tel.: (52) 500-200 • Fax: (52) 412-395
 E-mail: mail@dpho.org

Győri Filharmonikus Zenekar
 9021 Győr, Aradi vértanúk u. 16.
 Tel.: (96) 312-452 • Fax: (96) 319-232

Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar,
Énekkar és Kottatár Kht.
 1095 Budapest, Komor Marcell u. 1.
 Postacím: 1364 Budapest, Pf. 49
 Tel.: 411-6610 • Fax: 411-6699
 E-mail: G.Kovacs@filharmonikusok.hu
 www.filharmonikusok.hu

Magyar Állami Operaház
Budapesti Filharmoniai Társaság Zenekara
 1061 Budapest, Andrásy út 22.
 Tel.: 331-2550 • Fax: 331-9478
 http://www.bpo.hu

Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara
 1800 Budapest, Bródy S. u. 5–7.
 Tel.: 328-8326 • Fax: 328-8910
 http://www.radio.hu/muveszet/

Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar
 1094 Budapest, Páva u. 10–12.
 Tel.: 215-5770 • Fax: 215-5462
 E-mail: btg@tza.hu • http://www.telekomzenekar.hu

MÁV Szimfonikus Zenekar
 1088 Budapest, Múzeum u. 11.
 Tel.: 338-2664 • Tel./fax: 338-4085
 E-mail: bco.office@mavintezet.hu
 www.mavzenekar.hu

Miskolci Szimfonikus Zenekar
 3025 Miskolc, Fábán u. 6/a.
 Tel.: (46) 506-695 • Fax: (46) 351-497
 E-mail: missyo@hu.inter.net • www.mso.hu

Pannon Filharmonikusok – Pécs
 7621 Pécs, Király u. 19.
 Tel.: (72) 510-114 • Fax: (72) 213-513
 E-mail: info@pannonfilharmonikusok.hu
 www.pannonfilharmonikusok.hu

Szegedi Szimfonikus Zenekar
 6721 Szeged, Festő u. 6.
 Tel.: (62) 426-102
 E-mail: orch@symph-seged.hu • www.symph-seged.hu

Szombathelyi Szimfonikus Zenekar
 9700 Szombathely, Thököly u. 14.
 Tel.: (94) 314-472 • Fax: (94) 316-808
 E-mail: savaria.symphony@mail.datanet.hu
 www.savaria-symphony.hu

Zuglói Filharmonia – Szent István Király
Szimfonikus Zenekar
 1145 Budapest, Columbus u. 11.
 Tel./Fax: (36 1) 467-0788; 467-0788;
 E mail: zugloifilharmonia@szenstivanzene.hu
 http://www.szentistvanzene.hu

ZENEKAR

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK,
 valamint a MAGYAR ZENEMŰVÉSEK ÉS TÁNCMŰVÉSEK
 SZAKSZERVEZETÉNEK közös lapja, a Nemzeti Kulturális
 Alapprogram és A NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
 MINISZTERIUMA, VALAMINT A FŐVÁROSI KÖZGYŰLÉS
 KULTURÁLIS ÜGYOSZTÁLYA támogatásával.

nka
 Nemzeti Kulturális Alap
 ALAPÍTOTTA: POPA PÉTER

A szerkesztőség címe:
 MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGE
 1068 Budapest, Városligeti fasor 38.
 Telefon: 342-8927 – Fax: 322-5446
 e-mail: zenekar@mail.datanet.hu
 www.hungorchestras.com
 Felelős kiadó és szerkesztő: POPA PÉTER

Nyomdai kivitelezés: PUBLICITAS
1021 Budapest, Tárogató út 26.
Telefon/fax: 200-7330
e-mail: dtp@publicitas.hu • www.publicitas.hu
Felelős vezető: A Kft. ügyvezetője
 ISSN: 1218-2702

Az interjúkban elhangzott véleményekkel és kijelentésekkel
 szerkesztőségünk nem feltétlenül azonosul.
 Észrevételeknek, helyesbítéseknek készséggel helyt adunk.

**MINDEN, AMI
A FÚJÁSHOZ
KELL!**

**MAGYARORSZÁG LEGNAGYOBB
KIPRÓBÁLHATÓ,
ÍGY ÖSSZEHASONLÍTHATÓ
FÚVÓSHANGSZER
VÁLASZTÉKÁVAL VÁRJUK
MUZSIKUS BARÁTAINKAT.**

A világ vezető márkáinak
széles skáláját kínáljuk.

Hangszerjavító műhelyeinkben
aranykoszorús mesterek
több mint 30 éves gyakorlatával
irányított munka folyik

- a legmodernebb és tradicionális technikák ötvöztetésével,
eredeti, gyári alkatrészek felhasználásával
- így a garancia magától értetődik.

FON TRADE MUSIC

**RITMUS- ÉS ÜTŐHANGSZEREK
TELJES TÁRHÁZA**

AZ ORFF- HANGSZEREKTŐL A JAZZ- ÉS ROCK
SZERELÉSEKEN ÁT A SZIMFONIKUS HANGSZEREKIG.
Adams, Premier, Ludwig, Paiste, Studio 49, Hardcase

FON TRADE MUSIC

**ÚJDONSÁG A FON-TRADE MUSIC-NÁL !
MOST BEVEZETŐ ÁRON
VONÓS HANGSZEREK ÉS TARTOZÉKAIK**

TANULÓ HEGEDŰ SZETTEK,
HAGYOMÁNYOS ÉS KARBON
ISKOLAI VONÓK MELLETT MESTER VONÓK,
VALAMINT PROFESSZIONÁLIS TOKOK

FON TRADE MUSIC

**FON
TRADE MUSIC**

1081 Budapest, Kiss József utca 14.
Telefon: 210 2790, 06 30 488 6622
fontrade.music@chello.hu
Nyitva: munkanapokon
9:00 - 17:30 -ig.

www.fontrademusic.hu